

ÉRTÉKTÁRKÖNYV

Feladatgyűjtemény a Muravidéki Magyar Értéktárról

ÉRTÉKTÁRKÖNYV

Feladatgyűjtemény a
Muravidéki Magyar Értéktárról

Lendva
2022

Kiadja: Muravidéki Magyar Önkormányzati Nemzeti Közösség

A kiadásért felel: Horváth Ferenc elnök

Szerkesztette: Balaskó Enikő

Szöveg: Balaskó Enikő

Lektorálta: Böröcz Nándor

Illusztráció: Orbán Péter

Grafikai tervezés és tördelés: Meszelics László, GraForma

Nyomda: DigiFot d. o. o.

Példányszám: 500

ISBN 978-961-95465-1-2

Az Értéktárkönyv megjelenését a Hungarikum Bizottság és az Agrárminisztérium támogatta a HUNG-2021 számú pályázat keretében.

A feladatgyűjtemény a Kelepelő muravidéki magyar gyermeklap
„Bölcs Bagoly a muravidéki értéktárról” című rovata továbbgondolásaként jött létre.
Közreműködő partner: Király M. Jutka felelős szerkesztő.

Kelepelő

TARTALOMJEGYZÉK

- 7 Kedves Gyerekek!

ÉPÍTETT KÖRNYEZET

- 12 A lendvai Színház- és Hangversenyterem
14 A lendvai Tomka-házak
16 Lendva város főutcája
18 Az épített környezet összefoglaló kereszt-rejtvénye

KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG

- 22 A lendvai vár
24 A Bánffy család szellemi öröksége
26 A bántornyai Árpád-kori templom
28 A lendvai Szent Katalin-templom
30 Kulcsár György életműve
32 Szűnyogh Sándor életműve
34 A Lendva-hegyi Szentháromság-kápolna
36 Hadik Mihály múmiája
38 A Lendva-hegyi Szent Anna
Máriával szoborcsoport
40 A lendvai Maria Immaculata-szobor
42 A dobronoki Nepomuki Szent János-szobor
44 Zala György szobrászművész életműve
46 A Millenniumi emlékmű szobrai
és domborművei
48 Gálcs István életműve
50 A Hungária Hazai Ernyőgyár Rt.
52 A domonkosfai Árpád-kori templom

- 54 A szentlászlói református templom
56 A hetési szoknyásharangok
a Lendva-vidéken
58 A hetési szőttes
60 A hetési hímzés
62 A hetési férfi- és női viselet
62 A Lendva-vidék néptáncagyománya
70 A Lendva-vidék népzenei hagyománya
72 A hetési Gergely-járás
74 Attila kardjának mondája
76 Az *aranycsiku* [aranycsikó] mondája
78 A Csontos szentje
80 A temető megszenteltségeltetőinek mondája
82 A Bordások mondája
84 A muravidéki batikolt hímes tojás
87 A Katalin-napi vásár
90 A Jakab-napi vásár
92 A Dobronoki György-ház
94 A Domonkosfai Porta
96 A Kapornaki Helytörténeti
és Néprajzi Gyűjtemény
98 A Kapornaki Tündérkert, az őrségi
őshonos gyümölcsfagyűjtemény
100 A kulturális örökség összefoglaló
kereszt-rejtvénye

AGRÁR- ÉS ÉLELMISZERGAZDASÁG

- 104 A dombvidéki berkenyepálinka
106 A Lendva-vidéki hagyományos borkultúra
108 A muravidéki magyar konyha

- 110** A köles és a kölesből készült muravidéki ételek
- 112** A hajdina és a hajdinából készült muravidéki ételek
- 114** A *fehér-* [muravidéki köleses], a *májas-* [muravidéki hajdinás-májas] és a *vérös-* vagy *feketekóbasz* [muravidéki hajdinás-véres hurka]
- 116** A kerekrépa és a kerekrépából készült muravidéki ételek
- 118** A dödölle
- 120** A muravidéki tökmagolaj
- 122** A *vágottzsír*
- 124** A *vindüshus* [vindőshús]
- 126** A *bubosturu* vagy *puposturu* [búbos túró]
- 128** A kukoricamálé
- 130** A muravidéki kerekperec
- 132** A hetési húsvéti *pompos*
- 134** A *fumu*
- 136** Az agrár- és élelmiszergazdaság összefoglaló keresztrejtvénye

TURIZMUS ÉS VENDÉGLÁTÁS

- 140** A muravidéki *bogrács* [pincepörkölt]
- 142** A turizmus és vendéglátás összefoglaló keresztrejtvénye

TERMÉSZETI KÖRNYEZET

- 146** A kapornaki forrás
- 148** A Bakonaki-tó és az energiapontok
- 150** A Szent Vid-forrás a Bakonaki-erdőben

- 152** A *Zasuerdű*, a völgyifalui legelő
- 154** A *harangvirág* [mocsári kockásliliom]
- 156** A természeti környezet összefoglaló keresztrejtvénye

EGÉSZSÉG ÉS ÉLETMÓD

- 160** A lendvai gyógy- és termálvíz
- 162** Az egészség és életmód összefoglaló keresztrejtvénye

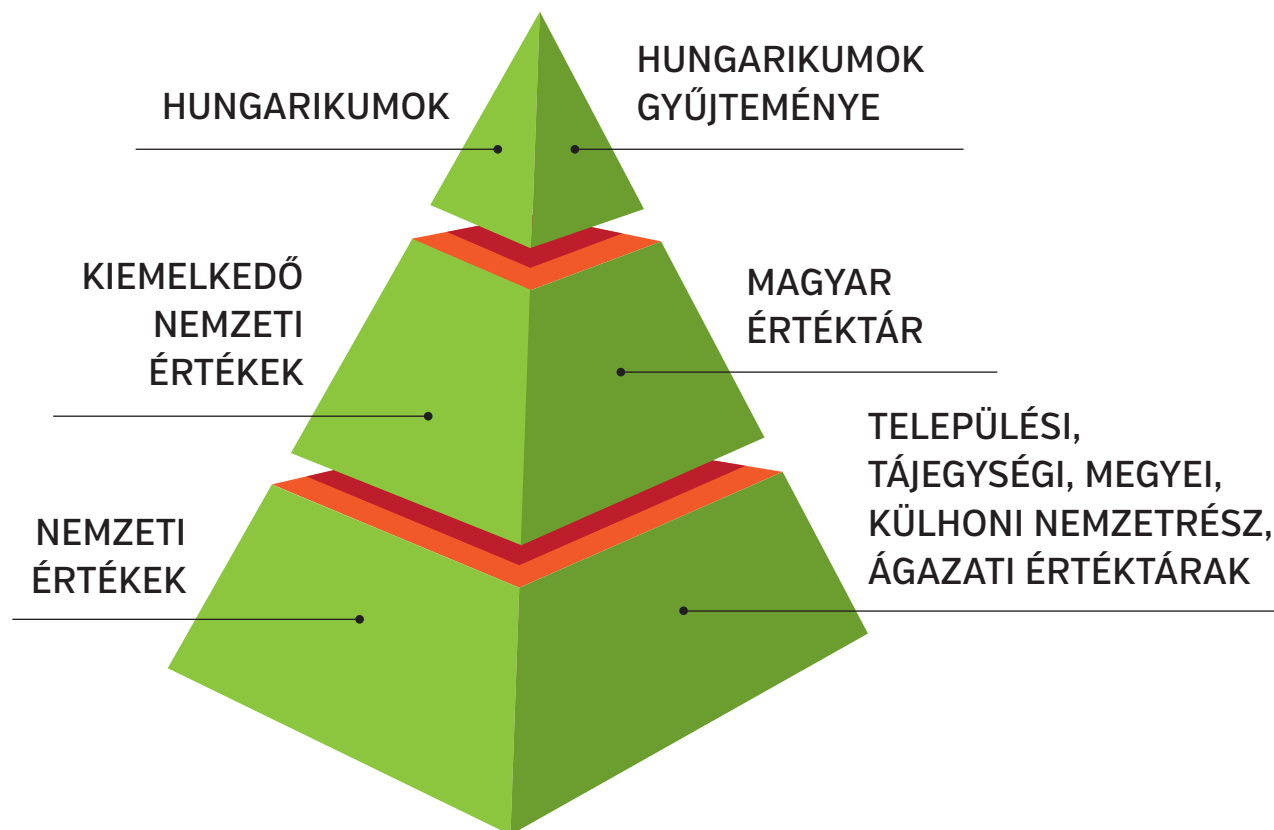
IPARI ÉS MŰSZAKI MEGOLDÁSOK

- 166** A Lendva-vidék kőolaj- és földgázbányászata
- 168** Az ipari és műszaki megoldások összefoglaló keresztrejtvénye

SPORT

- 172** Az 1903-ban alapított lendvai labdarúgó-egyesület
- 174** Gerencsér József pályafutása
- 176** A sport összefoglaló keresztrejtvénye
- 178** Megoldások
- 186** A Muravidéki nemzeti értékek gyermekszemmel című pályázat alkotásainak jegyzéke
- 190** Fotók jegyzéke
- 191** Irodalomjegyzék

Kedves Gyerekek!

A nemzeti értékek olyan dolgok, kincsek, amelyek igazán fontosak számunkra és amelyekre különösen büszkék vagyunk. Nemzeti érték sok minden lehet: étel, ital, természeti kincs, hagyomány, gyógy-mód, technikai újítás, épület, szobor vagy akár egy nagyra becsült személy életműve. Azt, hogy mi válhat muravidéki nemzeti érték, egy bizottság – a Muravidéki Magyar Értéktár Bizottság – dönti el. A Muravidéki Magyar Értéktár pedig egy olyan gyűjtemény, amely a Muravidéken található vagy a muravidéki magyarsághoz kapcsolódó nemzeti értékeket tartalmazza.

Értéktára minden településnek, tájegységnek, megyének, határon túli régiónak vagy szakmai ágazatnak lehet. Ezek az értéktárak tartalmazzák a nemzeti értékeket. Az értékek rendszerezését egy három részre osztott piramis – úgynevezett értékpiramis – segítségével képzelhetjük el. Egy piramis alsó része a legszélesebb, ezért ezen a részen helyezkednek el a nemzeti értékek, hiszen ezekből van a legtöbb. A piramis köztes szintjén található az úgynevezett kiemelkedő nemzeti értékek, amelyek gyűjteményét Magyar Értéktárnak nevezzük. Ide azok a nemzeti értékek kerülhetnek, amelyek egyszer már felvételt nyertek települési, tájegységi, megyei, külhoni nemzetrész vagy ágazati értéktárba. A Muravidéki Magyar Értéktárból eddig egy, a hetési férfi- és női viselet nyert felvételt a Magyar Értéktárba 2022 januárjában.

A piramis csúcsán helyezkednek el a hungarikumok, amelyek tárházát a Hungarikumok Gyűjteményének nevezzük. A hungarikum szó Magyarország latin nevéből – Hungaria – ered. A hungarikumok olyan nagyszerű, csodálatra méltó dolgok, amelyek csak Magyarországon, illetve a magyarlakta határon túli régiókban találhatók meg, vagy amelyek csak a magyarságra jellemzőek és amelyekre különösen büszkék vagyunk. Hungarikummá kizárólag kiemelkedő nemzeti érték válhat, ezért hungarikum is sok minden lehet. Azt, hogy mi válhat kiemelkedő nemzeti értékke és hungarikummá, szintén egy bizottság – a Hungarikum Bizottság – dönti el. Azonban ne feledjétek, hogy az értékpiramis mindhárom szintje fontos, hiszen nem csak a hungarikumok számítanak igazi értéknek! A különböző szintek az értékek ismertségi fokát jelölik: helyi, országos, nemzetközi.

A muravidéki magyarságnak is számos értéke van, amelyekkel bizonyára már ti is találkoztatok. Könyvünkben ezeket mutatjuk be nyolc fejezetbe rendezve. Minden nemzeti értékhez tartozik egy-két fénykép vagy egy képzőművészeti alkotás, amelyeket ti vagy osztálytársaitok készítettetek a Muravidéki Magyar Önkormányzati Nemzeti Közösség „Muravidéki nemzeti értékek gyermekszemmel” című képzőművészeti pályázatára. A képek alatt vagy mellett olvassátok el a muravidéki nemzeti értékek leírását és oldjátok meg a hozzájuk kapcsolódó feladatokat! Válaszaitokat a könyv végén található megoldókulcs segítségével ellenőrizhetitek. Minden fejezet végén pedig összefoglaló keresztrejtvényt találtok, amelyek megfejtése egy-egy hungarikum.

Jó szórakozást!

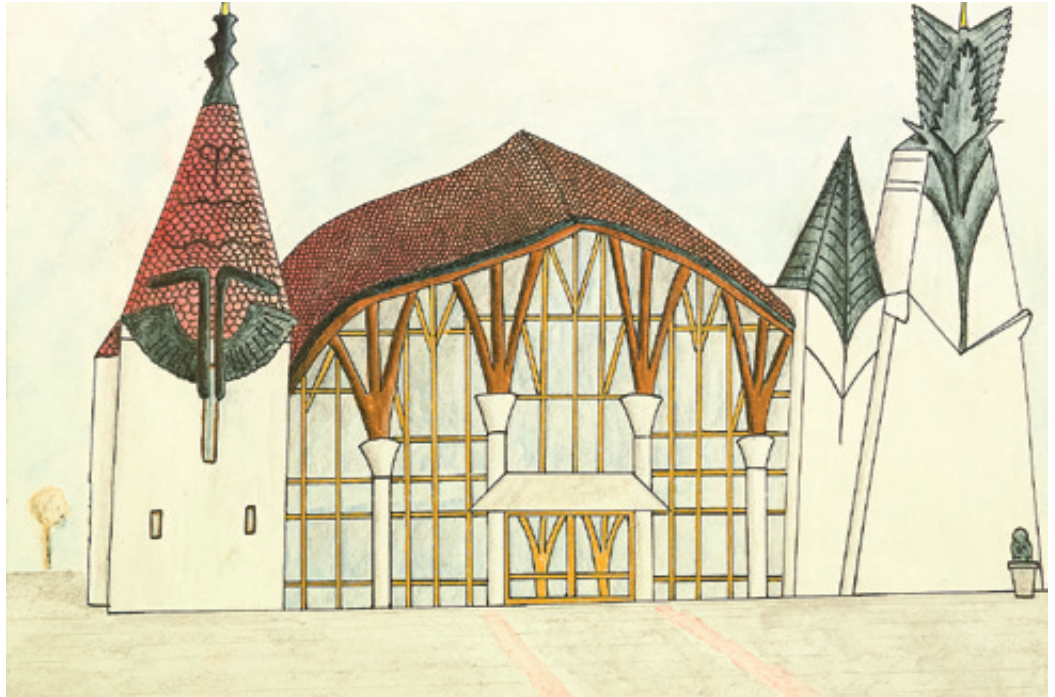
*Balaskó Enikő
szerkesztő*

ÉPÍTETT KÖRNYEZET

A lendvai Színház- és Hangversenyterem

A lendvai Színház- és Hangversenyterem a város egyik mai büszkesége. Kultúrpalotaként és csodapalotaként is emlegetik. A Zala György téren álló épület Makovecz Imre magyar építész tervei alapján épült. A csúcsos épület tetőzete egy felborult hajóra is emlékeztethet minket. Az egyik tornya alatt lévő hatalmas bronz szárnypárról a turulmadár juthat eszünkbe, amelyet a magyarok mitológiai ősapjának tekintünk. Az építész az épület díszítésénél a nemzeti motívumok mellett a Mura mentére jellemző népi

Magyar Miha, 9. osztály, 1. Sz. Lendvai Kétnyelvű Általános Iskola

motívumokat is megjelenítette: külső és belső falán egy hagyományos, fehérre meszelt, egyszerű falusi házsor mintázata jelenik meg. A meseszép épületben 444 ülőhely található, színpada a legnagyobbak közé tartozik az országban, hátrafelé kinyitva pedig nyári színpaddá válhat. Különböző színházi előadások, hangversenyek és egyéb rendezvények kapnak helyet az épületben. A földszinten kávézó működik, az előtérben képzőművészeti kiállítások tekinthetők meg.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Milyen motívumok jelennek meg az épület díszítésénél?
Karikázd be a helyes válaszok előtti betűjelet!

A *falusi házsor*

B *galambok*

C *a Mura folyó*

D *turulmadár*

E *bárkafenék*

2. Sorold fel, milyen rendezvényeket szerveznek az épületben!

3. Az épület előtt álló szobrot Király Ferenc lendvai szobrászművész készítette.
A szobor egy másik lendvai születésű szobrászművészt ábrázol. Találd ki, ki lehet ő!

A lendvai Tomka-házak

1890

2022

Lendva szívében, a Fő utca 22. szám alatt áll egy földszintes, okkersárga lakóház, amelyet az egykori tulajdonosok után csak öreg Tomka-háznak neveznek. A lakóház a város egyik legrégebb folyamatosan lakott épülete. Az ezen a helyen álló régi házat Tomka György vásárolta meg, aki az 1848-as forradalom után Keszthely mellől költözött Lendvára. A lakóház mellé egy boltot építtetett, amelyben vas- és fűszerkereskedése kapott helyet. A család leszármazottjai úgy tudják, a bolt alapjába egy arany húszkoronást rejtettek el, hogy szerencsés és sikeres boltosok legyenek. Az anekdota szerint Tomka György azt mondta György és Mihály nevű fiainak, hogy azé lesz az üzlet, aki reggel hamarabb felkel és kiviszi az aranypénzt a kőművesekhez. Ugyan György ért oda előbb, de őt nem érdekelte a kereskedelem, ezért a boltot mégis Mihály örökölte. Ő építtette az öreg ház szomszédságában, a Fő utca 24. szám alatt álló emeletes lakóházat is 1906-ban.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatot!

Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? Karikázd be az *IGAZ* vagy a *HAMIS* szót!

A két épület közül a földszinteset az öreg jelzővel emlegetik.	IGAZ	HAMIS
Az épület mellé épített boltban vas- és fűszerkereskedés működött.	IGAZ	HAMIS
A kereskedés alapjába az anekdota szerint egy tízkoronást rejtettek.	IGAZ	HAMIS
Tomka György György nevű fia ért előbb a kőművesekhez az aranypénzzel, ezért ő örökölte a boltot.	IGAZ	HAMIS
Az emeletes lakóház az 1890-ben készült fotó bal oldalán látható.	IGAZ	HAMIS
Az emeletes lakóházat Tomka Mihály építtette.	IGAZ	HAMIS

ANEKDOTA: rövid, csattanós, gyakran mulatságos történet

Lendva város főutcája

Lendva környéke egykoron mocsaras terület volt, ami miatt a város a Lendva-hegy oldalában húzódvá alakult ki. A Lendva-heggyel párhuzamosan fut a település főutcája, ami a város egyik fontos jelképe. A történelem során az utca volt Fő utca, Horthy Miklós út és Partizán utca is.

A város arculata 300–400 évvel ezelőtt, a barokk korban kezdett kialakulni, majd 1867-től kezdődően, a polgárosodás idején erősödött meg. A Fő utca ismertebb épületei, amelyek ma is állnak: a Szent Katalin-templom, a Városháza (az egykori Korona szálló), a Királyi Járásbíróság (ma is bíróság működik benne), Magyarország Lendvai Főkonzulátusa (az egykori Alsó-Lendvai Takarékpénztár), a könyvtár (a hajdani Laubhaimer-villa), a polgárosodás múzeuma (egykor kereskedőház), a Balkányi-ház (régente nyomda működött benne).

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Mi működik ma a felsorolt egykori épületekben?
Írd a működés előtti betűjelet az épület előtti vonalra!

____ Laubhaimer-villa	A bíróság
____ Királyi Járásbíróság	B magyar főkonzulátus
____ Korona szálló	C cukrászda
____ Alsó-Lendvai Takarékpénztár	D városháza
____ Balkányi-ház	E könyvtár

2. Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? Karikázd be az **IGAZ** vagy a **HAMIS** szót!

A város arculata a barokk korban erősödött meg.	IGAZ	HAMIS
A főutca egykori kereskedőházában a polgárosodás múzeuma kapott helyet.	IGAZ	HAMIS
A főutcának a történelem során több neve is volt.	IGAZ	HAMIS

BAROKK: művészeti stílus és irányzat, amely a 17. század elejétől a 18. század közepéig uralkodott Európában, alkotásait a nagy méretek és arányok jellemzik.

AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET

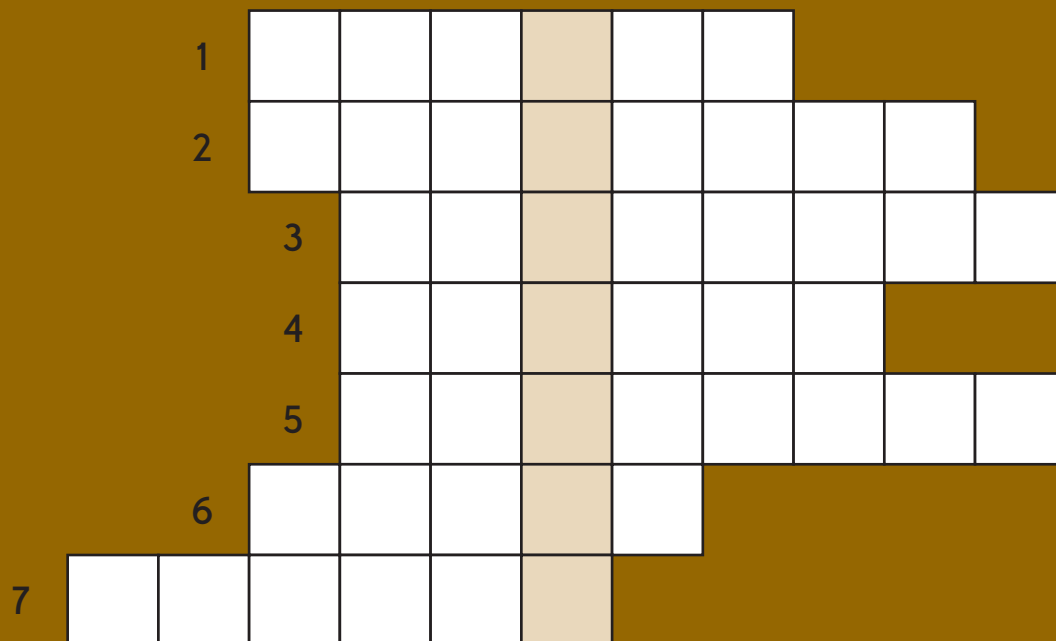
ÖSSZEFOGLALÓ KERESZTREJTVÉNYE

Fejtsd meg a keresztrejtvényt!

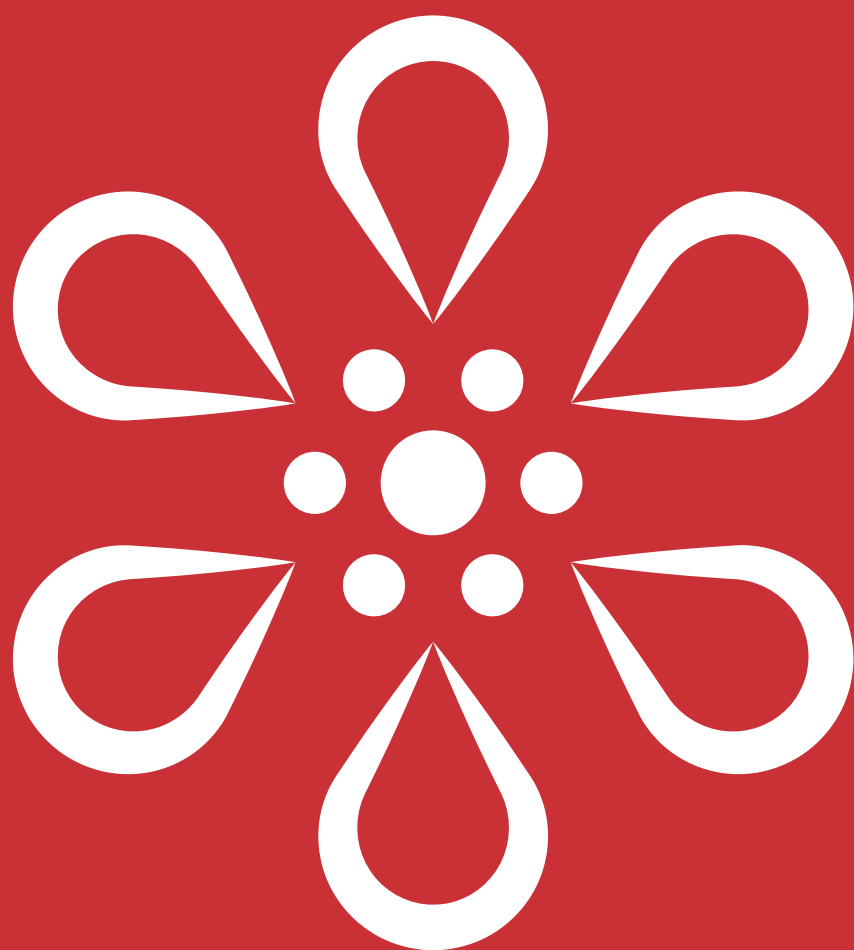
A megfejtés egy hungarikum, amely Erdélyben található.

1. A főutca neve az 1940-es években [_____ Miklós út]
2. A lendvai Színház- és Hangversenyerem építésze [_____ Imre]
3. Így nevezték a főutcát az 1980–90-es években [_____ utca]
4. Egykor ez működött a Balkányi-házban
5. Ilyen volt egykor Lendva környéke
6. Lendva egyik legrégebb lakóházának tulajdonosai
7. Ez működik a lendvai Színház- és Hangversenyerem földszintjén

_____ [megfejtés] azért rendkívüli, mert a Kárpát-medence legépebben és leghitelesebben fennmaradt népi építészeti együttesét jelenti. 138 hagyományos házból áll, a legrégebb eredeti állapotában megmaradt parasztháza 1668-ban épült. Ebben a faluban a Nap kétszer kel fel. Szüleid segítségével keresd meg a <http://hungarikum.hu> oldalon, hogy miért!

**KULTURÁLIS
ÖRÖKSÉG**

A lendvai vár

A lendvai várkastély a Lendva-hegy 266 méter magas pontján áll. Nem tudjuk pontosan, mikor épülhetett, de annyi bizonyos, hogy a helyén már a 12. század előtt is állt egy erőd. A vár az évszázadok folyamán több veszedelemnek volt kitéve, ugyanis fontos végvár volt. A törökök többször próbálták elfoglalni, de nem sikerült nekik. A történelem során a várat és vele együtt a települést jelentős magyar arisztokratacsaládok birtokolták: a Bánffyak, a Nádasdyak és az Esterházyak. A várkastélyban 1972-től a Lendvai Galéria és Múzeum működik. Az intézmény állandó kiállítások formájában mutatja be a vidék történelmét, néprajzát és művészetét. Több ezer tárgyat, művészeti alkotást, fotót és dokumentumot őriz a muravidéki magyarság történetéről és néprajzáról.

Ježovnik Eva, 9. osztály, Dobronaki Kétnyelvű Általános Iskola

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? Karikázd be az *IGAZ* vagy a *HAMIS* szót!

A várkastély a Lendva-hegyen áll.	IGAZ	HAMIS
A vár helyén álló erőd a 12. században épült.	IGAZ	HAMIS
A vár fontos végvár volt, de elfoglalták a törökök.	IGAZ	HAMIS
A várkastélyban ma a Lendvai Galéria és Múzeum működik.	IGAZ	HAMIS

2. Melyik a kakukktojás? Húzd alá!

Nádasdy Esterházy Szapáry Bánffy

3. Sorold fel, milyen múzeumi tárgyakat őriz a Lendvai Galéria és Múzeum!

VÉGVÁR: egy ország határszélén épített vár

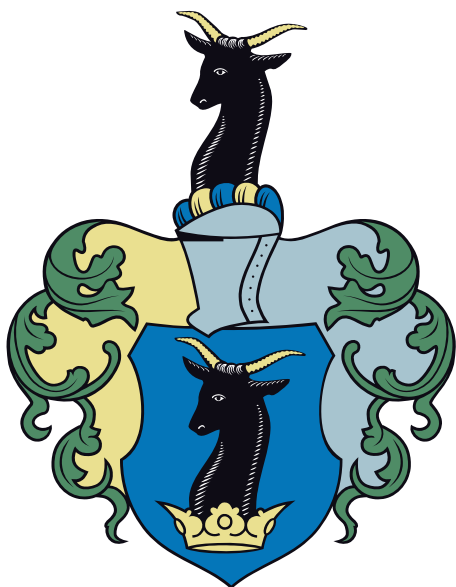
ARISZTOKRATA: magas rangú személy, család

NÉPRAJZ: a népi kultúra és életmód (építészet, vallás, viselet, kézművesség, ének, zene, tánc stb.) vizsgálatával foglalkozó tudomány, további elnevezései: etnográfia, etnológia

A Bánffy család szellemi öröksége

Az ökörfejes címerrel minden bizonnyal már te is találkoztál, ugyanis ez az alsólendvai Bánffy főúri család címere. A dinasztia a középkori Magyarország egyik legtekintélyesebb családjának számított. Számos tagja magas tisztséget töltött be: Zala vármegye főispánja, királyi pohárnokmester, asztalnokmester, ajtónállómester, főlovászmester, tárnokmester, országbíró. Több ízben Szlavónia és Horvátország bánjai voltak, innen is ered Bán-fi családnevük. Közülük a legmagasabb méltóságot VI. Bánffy János érte el, akit Szapolyai János magyar király nádorrá nevezett ki. Alsólendva a Bánffyak idején élte aranykorát, ekkor ugyanis gazdasági és kulturális centrumnak számított. Nevükhöz fűződik a város fejlődése. I. Lajos magyar király 1366-ban hasonló vásárjogot adományozott Alsólendvának, mint amilyen Buda városának is volt. A 16. században pedig uradalmuk olyan irodalmi és szellemi műhelynek számított, ahol jónevű, művelt tollforgatók, tanítók, prédikátorok fordultak meg. Innen kerültek ki a legkorábbi magyar nyelvű könyvek is a mai Szlovénia területén.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat! Ne feledd elolvasni a szómagyarázatot sem!

1. Számozással állítsd sorrendbe az alábbi méltóságokat! Kezdd a legmagasabbal!

____ nádor ____ király
____ országbíró ____ horvát bán
____ tárnokmester

2. A királyi udvarban mulatságra készülnek. Sorold fel azt a három méltóságot, amelyeknek a szervezésben, majd a lakomán biztosan lesz feladatuk!

3. Melyik a kakukktojás? Húzd alá!

vásárjog sport nyomdászat tanítás

DINASZTIA: vezető szerepet betöltő család, amely több nemzedéken át nagy befolyással rendelkezik

FŐISPÁN: a vármegyék élén álló személy, feladata a megyei közigazgatás vezetése

POHÁRNOK: magas rangú tiszt, aki a fejedelem poharát töltögeti

ASZTALNOK: főuraknál az ebédlő vezetője, lakomák szervezője

AJTÓNÁLLÓ: az ajtó előtt álló őr

FŐLOVÁSZMESTER: középkori főméltóság, feladata a királyi ménesek ellenőrzése és az országgyűlésen megjelent nemesek elszállásolása

TÁRNOKMESTER: a királyi kincstár felügyelője, rangban a horvát bán után áll

ORSZÁGBÍRÓ: Magyarország zászlósainak egyike, a királyi törvényszék elnöke, rangban a nádor után áll

HORVÁT BÁN: a király helytartójának méltósága, a középkori Magyarország déli határvidéki tartományainak élén levő személy, aki a király személyét képviseli, rangban az országbíró után áll

NÁDOR: 1848-ig főméltóság a királyi Magyarországon, a király helyettese

A bántornyai Árpád-kori templom

Bántornya (szlovén nevén Turnišče) települést a 13. századtól az alsólendvai Bánffy család birtokolta. Legismertebb nevezetessége a Szűz Mária Mennybevétele-templom, amelyet már a 13. században említenek az írásos források. A templom szentélyét belülről Aquila János freskói díszítik, amelyek 1380 és 1389 között készültek. A freskók közül a leghíresebb a Szent László-legenda falképsora, amely a Kárpát-medencében a legteljesebb módon őrizte meg a legenda minden egyes epizódját. A bántornyai templomot ma két párhuzamos épület alkotja. Az új részt 1914 és 1915 között építették Max von Ferstel bécsi építész tervei alapján. Az építkezés kezdeményezője Zichy Ágoston belatinci gróf volt. A templom bővítésére a nagyszámú zarándok miatt volt szükség. A kegyhely legnevezetesebb ünnepe ugyanis az augusztus 15-ei Nagyboldogasszony-napi búcsú. Az új rész barokk főoltárán az öltöztethető Mária- és Kis Jézus-szobrok mellett a magyar szent királyok, Szent István és Szent László szobrai is megtalálhatók.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? Karikázd be az *IGAZ* vagy a *HAMIS* szót!

A mai Turniščét egykor a Bánffy család birtokolta.	IGAZ	HAMIS
A bántornyai templom neve Nagyboldogasszony-templom.	IGAZ	HAMIS
Turnišče búcsúnapja augusztus 15-én van.	IGAZ	HAMIS
Az ótemplom falait Aquila János és tanítványai díszítették.	IGAZ	HAMIS
Az ótemplomban Szent István és Szent László szobrai is láthatók.	IGAZ	HAMIS

2. Melyik a kakukktojás? Húzd alá!

Szent László Szűz Mária Szent István Zichy Ágoston kis Jézus

3. Egészítsd ki az alábbi szöveget!

*A bántornyai ótemplom egy idő után szűkössé vált a sok _____ miatt,
akik minden évben részt vettek az ünnepi, _____ szentmisén.*

ÁRPÁD-KOR: az államalapítástól (1000-tól) 1301-ig tartó időszak. A korszak I. István koronázásával kezdődött és III. Andráshalálával zárult (az Árpád-ház férfiágának kihalásával). Összesen 23 király 301 évig tartó uralmát jelenti.

A lendvai Szent Katalin-templom

**Oletič Hana, 9. osztály, 1. Számú Lendvai
Kétnyelvű Általános Iskola**

A lendvai Szent Katalin római katolikus templom helyén már 1608-ban is állhatott egy templom. A jelenlegit pedig az Esterházy család egyik nőtagja építtette 1749 és 1751 között. A templom nem néz keleti irányba, mint általában a templomok, mert az építkezésnél a főúthoz alkalmazkodtak. Tornya háromemeletes, kettős hagymakupolával fedett, benne öt harang található. A főoltár festménye 1888-ban készült, és Alexandriai Szent Katalint, a templom védőszentjét ábrázolja. A főoltár két oldalán életnagyságú szobrok állnak: Szent Ágoston, Szent Ambrus, Nagy Szent Gergely, Szent Orbán. A templomnak négy barokk mellékoltára is van. A Szűzanyát ábrázolót Szent István és Szent László király szobra vigyázza. A templom belső falait egykor falfestmények díszítették, amelyeket Pandur József és Pandur Lajos fivérek készítettek a 20. század elején, de azokat az 1960-as években lemeszeltették. A templom előtti téren Szent Flórián [1700-as évek], Szent István király [2000] és Boldog Anton Martin Slomšek maribori püspök szobra áll.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Melyik a kakukktojás? Húzd alá!

Szent Ambrus

Szent Gergely

Szent László

Szent Orbán

2. Melyik a kakukktojás? Húzd alá!

Szent László

Szent Flórián

Szent István

Szent Ágoston

3. Válaszolj egy-egy szóval, névvel!

Ennek a családnak az egyik nőtagja építtette a templomot. _____

A templom nem néz ebbe az irányba. _____

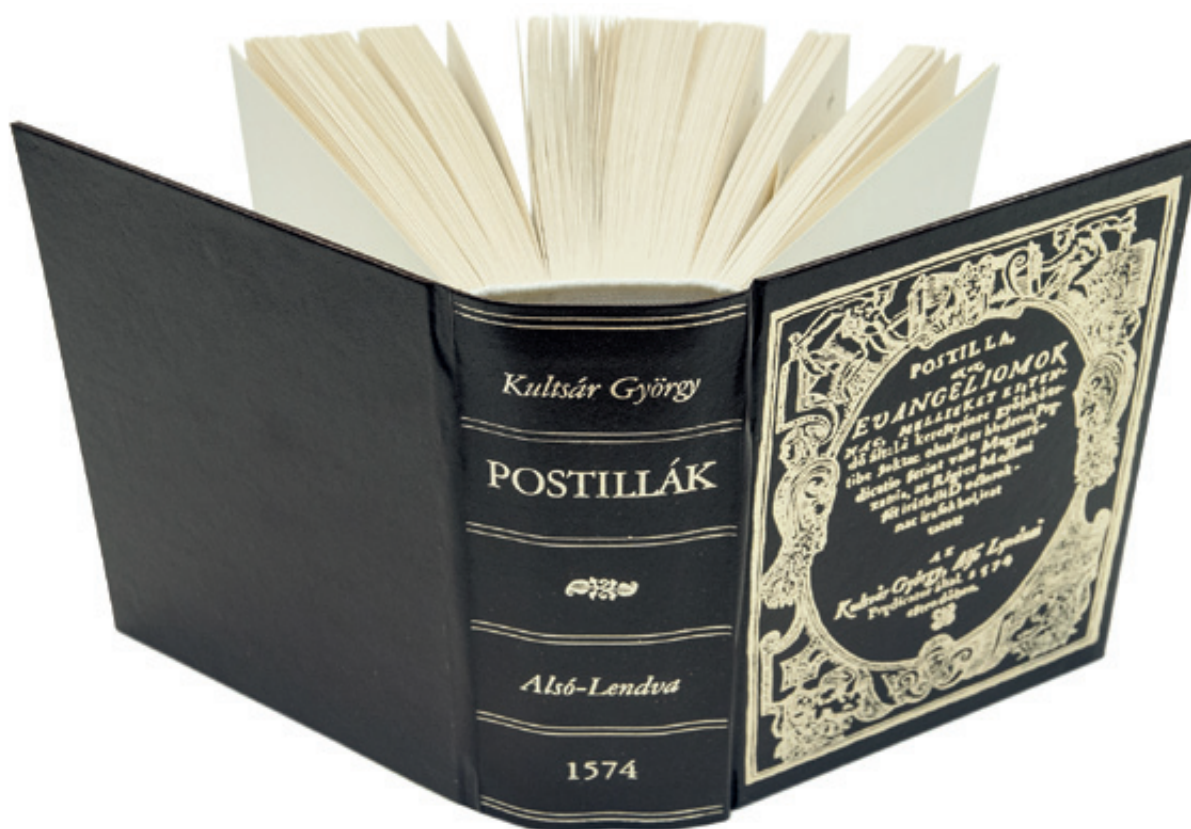
Ennyi harang található a templomtoronyban. _____

A templom védőszentje. _____

Ők készítették a templom falfestményeit. _____

Kultsár György életműve

[? – Alsólendva, 1577]

Kultsár György lutheránus lelkész volt, aki 1573-tól tanítóként, majd prédikátorként működött Alsólendván. IV. Bánffy Miklós várúr a protestantizmus buzgó híve volt, ezért támogatta a reformáció szellemében írt könyvek kiadását. Az ő idejében közel egy éven át működtette Alsólendván a vándor nyomdáját Hoffhalter Rudolf. Így került kiadásra Kultsár György három irodalmi alkotása is. Mindhárom könyv magyar nyelven íródott. Az első 1573-ban jelent meg, és az első nyomtatott műnek számít a mai Szlovénia területén. A protestáns prédikátor és tanító legértékesebb alkotásának pedig az 1574 tavaszán megjelent vaskos, több mint ezerkétszáz oldalas Postillák című művét tartják.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Kik voltak a felsorolt személyek? Írd a szerepkör előtti betűjelet a személy neve előtti vonalra! Egy vonalra több betűt is írhatsz, de nem kell mindegyiket felhasználnod.

____ IV. Bánffy Miklós	A	protestáns prédikátor
____ Hoffhalter Rudolf	B	várúr
____ Kultsár György	C	könyvtáros
	D	tanító
	E	vándornyomdász

2. Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? Karikázd be az **IGAZ** vagy a **HAMIS** szót!

Kultsár György 1573-tól élt Alsólendván.	IGAZ	HAMIS
A Bánffyak nem támogatták a könyvkiadást.	IGAZ	HAMIS
Kultsár György latin nyelven írt.	IGAZ	HAMIS
Szlovénia mai területén 1573-ban jelent meg az első nyomtatott könyv.	IGAZ	HAMIS

Szúnyogh Sándor életműve

(Alsólakos, 1942. március 3. – Muraszombat/Lendva, 1998. január 9.)

Szúnyogh Sándor a muravidéki magyar irodalom egyik meghatározó alakja. Elsősorban költőként ismert, több verseskötete jelent meg (Hóvágy, Halicanumi rapszódia, Visszajövők), amelyek közül a Virágköszöntő című gyermekverseket tartalmaz. Egyik legismertebb verse a

Halicanumi üzenet. Emellett több mint húsz évig a Népújság újságírója, öt évig pedig a Szlovén TV Lendvai Stúdiójának igazgatója volt. Gyermekmondókák és mesék gyűjtésével is foglalkozott, amik a Muravidéki kincsesláda című gyűjteményben jelentek meg. Közreműködött több kiadvány szerkesztésében (Naptár, Lendvai Füzetek), illetve a Muratáj című folyóirat oszlopos tagjának számított. Szerteágazó munkássága miatt tisztelői a kultúra mindenesének is nevezték. A Muravidéken róla nevezték el az ifjúsági irodalmi díjat, amelyről már biztosan te is hallottál, illetve a szülőfalujában a művelődési egyesületet.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Válaszolj az alábbi kérdésekre!

Hol született Szúnyogh Sándor? _____

Mi a címe a legismertebb versének? _____

Minek nevezték a tisztelői? _____

Mit/miket neveztek el róla? _____

2. Szúnyogh munkássága szerteágazó volt. Írd a felsorolt művek előtti vonalra, mit tartalmaznak, illetve milyen szerepe volt bennük Szúnyoghnak!

____ Halicanumi rapszódia	A népi mondókák, népmesék
____ Muravidéki kincsesláda	B vers
____ Virágköszöntő	C szerkesztő
____ Naptár	D szerző, újságíró
____ Népújóság	E felnőtt verseskötet
____ Lendvai Füzetek	F gyermekversek

A Lendva-hegyi Szentháromság-kápolna

Füle Zoja Ajda, 7. osztály, Göntérházi Kétnyelvű Általános Iskola

Gabor Ria, 9. osztály, 1. Számú Lendvai Kétnyelvű Általános Iskola

A Szentháromság-kápolna a Lendva-hegyen áll. Valószínűleg a középkor óta állt katonai erődítmény ezen a helyen, amelyet jó védhetőségének köszönhetően még a törökök sem tudtak elfoglalni. A törökellenes háborúk lezajlása után, 1727–28-ban a Gludovác család kezdeményezte, hogy hálából a törökök elleni győzelemért a Szentháromság tiszteletére kápolnát emeljenek a város fölé magasodó Csonka-dombon. A testes harangtornyot később építették hozzá a barokk stílusú kápolnához. Bejárata felett egy kis szoborfülkében Szentháromság-szobor látható. A kápolna alatt sírbolt van, több jeles lendvai személyiséget itt temettek el. A kápolna egyik felújítása során találták meg és itt őrzik Hadik Mihály természetes módon mumifikálódott földi maradványait is, így a kápolna fontos szerepet tölt be a Hadik Mihály-mondakörben.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Válaszolj egy-egy szóval!

Itt áll a Szentháromság-kápolna. _____

Hálából építették a felettük aratott győzelemért. _____

Ilyen stílusban épült. _____

Az ő múmiáját őrzik a kápolnában. _____

2. Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? Karikázd be az *IGAZ* vagy a *HAMIS* szót!

A Szentháromság-kápolna helyén korábban erődítmény állt.	IGAZ	HAMIS
---	------	-------

A kápolna építését a Gludovác család kezdeményezte.	IGAZ	HAMIS
--	------	-------

A bejárat feletti szoborfülkében Hadik Mihály szobra látható.	IGAZ	HAMIS
--	------	-------

A kápolna fontos szerepet tölt be a Szentháromság-mondakörben.	IGAZ	HAMIS
---	------	-------

Hadik Mihály múmiája

A Szentháromság-kápolna egyik felújítása során egy fakoporsóra bukkantak, amelyre Hadik Mihály nevét és az 1733-as évszámot írták. A koporsóban egy múmia feküdt. Egy helytörténeti leírás szerint a mumifikálódott Hadik Mihály 1733-ban halt meg a fejére kapott sebek miatt, és a huzatos sírboltban a meszes talajnak köszönhetően ellenállt az oszlásnak. Hadik Mihály emellett fontos szereplője a muravidéki mondavilágnak. A monda szerint Hadik Mihály az 1603-as törökök elleni csaták egyik hőse volt, aki beleszeretett a várúr leányába, Bánffy Piroskába. A lány azt hitte, kedvese meghalt egy török elleni párviadalban,

ezért kivetette magát a vár egyik ablakából és szörnyethalt. A néphagyományban szereplő Hadik Mihály azonban nem azonos a koporsóban fekvő múmiával. A múmiát később már nem temették vissza, hanem egy üvegkoporsóba helyezték és a kápolna egyik falmélyedésében közszemlére helyezték. Ismert róla az a hiedelem, hogy gyógyító hatással bír, ha valaki megérinti az üvegkoporsót.

Csuka József, 9. osztály, Göntérházi Kétnyelvű Általános Iskola

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? Karikázd be az *IGAZ* vagy a *HAMIS* szót!

A múmiát kápolnafelújítás során találták meg. IGAZ HAMIS

A fakoporsóban a török elleni csaták egyik hőse feküdt. IGAZ HAMIS

Hadik Mihály holtteste természetes úton mumifikálódott. IGAZ HAMIS

A hiedelem szerint meggyógyul az, aki megérinti a koporsót. IGAZ HAMIS

2. Nevezd meg azt a két tényezőt, amely a tetem mumifikálódásához kellett!

3. Jelöld X-szel, melyik Hadik Mihályra vonatkoznak az alábbi állítások!

	mondabeli	múmia
Beleszeretett a várúr leányába.		
A fejére halálos sebet kapott.		
A törökökkel vívott 1603-as csaták hőse volt.		
1733-ban halt meg.		

A Lendva-hegyi Szent Anna Máriával szoborcsoport

Szent Anna a Boldogságos Szűz Mária édesanyja volt, akinek a keresztény naptár szerint július 26-án van az ünnepe. Szent Anna a nagymák, az özvegyek, a jegyesek, a háziasszonyok, a gyermeket váró asszonyok, a szabók, a molnárok, a cselédek és a csipkeverők égi pártfogója. Attribútumai a liliomszár, a könyv és a karján ülő vagy mellette álló kis Mária. A Muravidéken a Szentháromság-kápolnánál található Szent Anna és Mária szobra. A szobor a késő barokk stílusjegyeit viseli magán. Szent Anna és a kis Mária bájos arccal, lágy drapériákba burkolva jelenik meg előttünk. Szent Anna és Mária szobrát 2002-ben egy éjszaka úgy megdobálták kővel, hogy a szobor igen megrongálódott, Mária feje letört és eltűnt. A szobrot a Lendvai Galéria és Múzeum restauráltatta 2005-ben, így a helyreállított alkotás ma a múzeumban található, az eredeti szobor helyére pedig annak hajszálpontos műkő másolata került.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Mi a muravidéki Szent Anna-szobor legfőbb jellemzője?
Karikázd be a helyes válasz előtti betűjelet!

- A *könyv*
- B *a karján ülő kis Mária*
- C *a mellette álló kis Mária*
- D *liliomszár*

2. Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? Karikázd be az **IGAZ** vagy a **HAMIS** szót!

Szent Anna a kismamák védőszentje.	IGAZ	HAMIS
Szent Anna napja július 26-án van.	IGAZ	HAMIS
Szent Anna és Mária eredeti muravidéki szobra a Szentháromság-kápolnánál található.	IGAZ	HAMIS
Szent Anna és Mária szobrát a Lendvai Galéria és Múzeum restauráltatta.	IGAZ	HAMIS

ATTRIBÚTUM: legfőbb ismertetőjel, hozzárendelt jellemző

DRAPÉRIA: szobron kifejező módon eső, redőzött kelme, lepel vagy ruha

A lendvai Maria Immaculata-szobor

Kepe Magor Márton, 2. osztály, 1. Számú Lendvai Kétnyelvű Általános Iskola

A lendvai Maria Immaculata, illetve magyar nevén a Szeplőtelen Boldogasszony szobra a mai Vasút utcában áll. Erre a Mária-ábrázolásra az jellemző, hogy Mária a hajadonok hajviseletével látható, fejét pedig tizenkét csillagból álló glória övezi. Ruházata egy lepelszerű, sűrűn redőzött szoknya. Mária egy földgömbön áll, bal lába pedig a sarló alakú Holdon nyugszik, ami a törökök feletti győzelmet jelképezi. A földgömbre egy sárkányfejű kígyó [az Ördögöt jelképezi] tekeredik gránátalmára hasonló almával a szájában. Mária bal lábával így nemcsak a Holdon, hanem a kígyón is tapos, ami azt jelképezi, hogy az eredendő bűnön diadalmaskodik. A lendvai szobornak két további érdekessége van, valószínűleg mindkettő felújítások következménye. Az egyik, hogy a Mária-szobor teljesen aranyozott, a másik, hogy talapzatának keskenyebb része található alul, a szélesebb pedig felül, azaz valószínűleg fordítva állították fel.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. A szöveg több szimbólumot említ. Mit jelentenek a felsorolt jelképek?
Írd a jelentés előtti betűjelet a szimbólum előtti vonalra!

_____ holdsarló

A eredendő bűn

_____ sárkányfejű kígyó

B diadal

_____ alma

C Ördög

D törökök feletti győzelem

E hajadon

2. Nevezd meg azokat az elemeket, amelyek a glóriával övezett Mária mellett megjelennek a szoborkompozíción!

3. Nevezd meg, milyen két furcsaság található a szobron!

HAJADON: nem férjezett nő
GLÓRIA: dicsfény

A dobronaki Nepomuki Szent János-szobor

A dobronaki Nepomuki Szent János-szobor a Muraszombat felé vezető út mentén, a Bakonaki-patakon átvezető híd mellett áll. A szent dobronaki ábrázolásának egyik érdekessége, hogy nem önmagában áll, hanem szoborfülke védi. A szent a keresztre feszített Krisztust tartja egy pálmaággal együtt. Öltözéke a szent megszokott ábrázolásának fő jegyeit viseli: szakáll, bitérium (papi fejfedő), pelerin, kanonoki csipkés karing, reverenda. A szobor további érdekessége, hogy a minden bizonnyal homokkőből faragott szobrot festés díszíti. Nepomuki Szent János a hidak, a vízen járók és a gyónási titok védőszentje.

**Koren Tija, 8. osztály, Dobronaki Kétnyelvű
Általános Iskola**

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatot!

Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? Karikázd be az *IGAZ* vagy a *HAMIS* szót!

Nepomuki Szent János szobra Muraszombatban található.	IGAZ	HAMIS
A szobor szoborfülkében áll.	IGAZ	HAMIS
A szent egy feszületet tart a kezében egy pálmaággal.	IGAZ	HAMIS
A szobrász a szentet papi ruhában ábrázolta.	IGAZ	HAMIS

KANONOK: magasabb rangú pap

KARING: szertartáskor használt, térdig érő, díszes, ingszerű, fehér papi ruhadarab, amit a reverenda fölé vesznek fel

REVERENDA: katolikusoknál bokáig érő, elől végig gombolt, fekete, zsákszerű, papi hétköznapi ruhadarab

Zala György szobrászművész életműve

(Alsólendva, 1858. április 16. – Budapest, 1937. július 31.)

Zala György (eredeti családi nevén Mayer) a magyar szobrászművészet egyik kiemelkedő alakja. Számos ismert szobor alkotója: Mária és Magdolna, aradi Szabadság-szobor, Honvéd-szobor a budai várban, Andrássy Gyula lovas szobra, Erzsébet királyné emlékműve. Legismertebb alkotása a Millenniumi emlékmű Budapesten. A felsoroltak mellett kiváló portrékat (Erzsébet királyné, Ferenc József, Jókai Mór, Deák Ferenc stb.) és síremlékeket is készített. Munkásságát számos kitüntetéssel ismerték el. Szülővárosában, Lendván a várban található emlékszobája, szülőházának helyét emléktábla jelzi, mellszobra pedig a Színház- és Hangversenyterem előtt áll.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Egészítsd ki a szobrász személyi igazolványát a hiányzó adatokkal!

Vezetéknév: _____

Utónév: _____

Születési név: _____

Születési helye: _____

Születési ideje: _____

2. Sorold fel, miket alkotott még a szobrok mellett!

3. Hol található a mellszobra Lendván? _____

4. Hol található az emlékszobája? _____

A Millenniumi emlékmű szobrai és domborművei

A budapesti Millenniumi emlékmű a magyar honfoglalás ezeréves jubileumának állít emléket. A kompozíció közepén egy 36 méter magas korinthuszi oszlopon áll Gábel arkangyal. Egyik kezében a magyar koronát, a másikban az apostoli kettős keresztet tartja. Az oszlop talapzatán lóháton ül a hét vezér. A központi szoborcsoport mögött kétoldalt egy-egy félköríves oszlopcsarnok húzódik. A két kolonnádban a magyar történelem hét-hét neves személyiségének bronzszobra áll, alattuk egy-egy dombormű látható. A kolonnádok tetején egymással szemben áll a Háború és a Béke kocsija. Az árkádsor bal külső oldalán a Munka és a Jólét, a jobb külső oldalon pedig a Tudás és a Dicsőség allegorikus bronzfigurái állnak. A szobrokat és domborműveket mind Zala György tervezte, de végül a királyszobrokat más szobrászok bevonásával készítette el.

Tadina Peter, 7. osztály, 1. Számú Lendvai Kétnyelvű Általános Iskola

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Sorold fel, miket és kiket ábrázol a Millenniumi emlékmű!

_____	_____
_____	_____
_____	_____

2. Minek állít emléket a Millenniumi emlékmű?

3. Mit tart a kezében Gábrriel arkangyal?

jobb: _____ *bal:* _____

4. Mely szobrok elkészítésébe vont be más szobrászokat Zala?

Gálics István életműve

(Lendva, 1944. január 19. – Ljubljana/Lendva, 1997. március 10.)

Gálics István a 20. század legnevezetesebb szlovéniai grafikusművészei közé tartozik. Művészetét a nyomtatás és a sokszorosítási technika jellemzi. Egy fametszet [fatábla] egyes részeit úgy munkálta meg, hogy egyidejűleg két vagy három színt tudjon nyomtatni. A folyamatot hatszor megismételte, és így tizennégy színt megőrkítő grafikai lapot kapott. Grafikai műveit négy nagy ciklusba soroljuk: Lepke, Hegedű, Feljegyzések, Fosszíliák. A Fosszíliák ciklus a korábbi ciklusoknál változatosabb, színeesebb formavilágot tükröz. Gálics egyedi fametszetei révén számos nemzetközi díjat és elismerést kapott. 2008-ban a Lendvai Galéria és Múzeum emlékszobát nyitott tiszteletére, amelyben megtekinthetők a művész grafikai és csodálatos lepkegyűjteménye, amelyet már biztosan te is láttál.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Hol és mikor született Gálics István?

2. Milyen képzőművészeti ággal foglalkozott Gálics? _____

3. Sorold fel a grafikai ciklusainak címét!

_____, _____, _____, _____

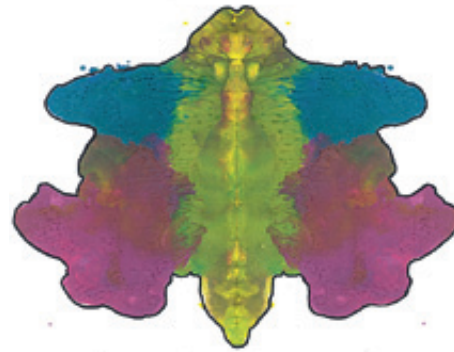
4. Milyen gyűjteményét őrzi emlékszobájában a Lendvai Galéria és Múzeum?

5. Készíts te is otthon pillangót! Fogj egy rajzlapot és hajtsd félbe, majd nyisd ki! A lap egyik oldalára rajzolj egy mintát, majd nyomj rá festéket, például temperát! Utána újra hajtsd félbe a papírlapot, jól nyomd össze, majd nyisd ki! Mit láatsz?

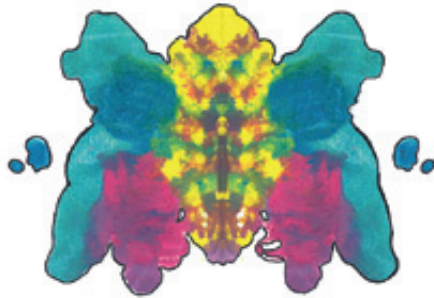
Az alábbi, temperával készült egyszerűsített monotípiákat az 1. Számú Lendvai Kétnyelvű Általános Iskola 4. osztályos tanulói készítették Gálics István nyomában címmel.

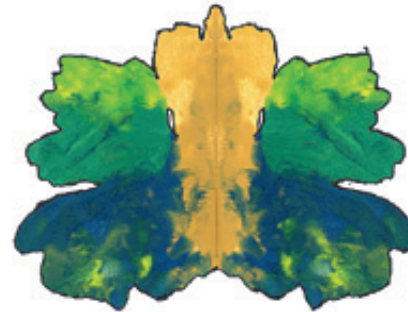
Magyar Dunja:
Fosszília

Magyar Maša:
Pillangó

Felső Viktorija:
Pillangó

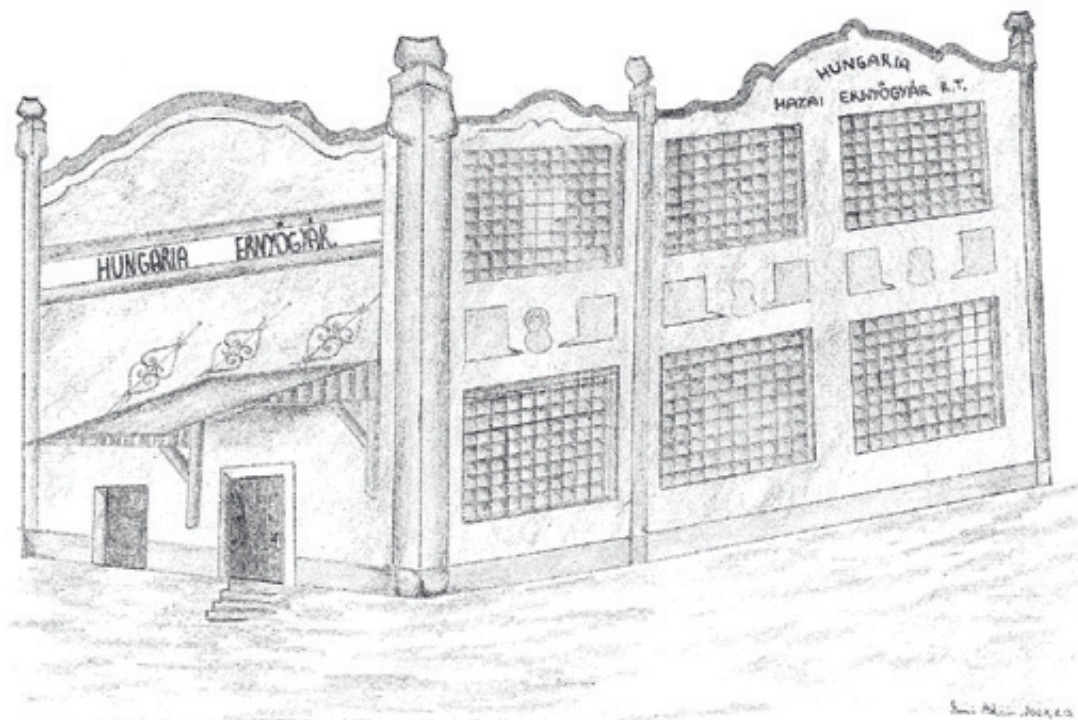

Kopinja Enej:
Pillangó

MONOTÍPIA: a festészet és a grafika határán lévő képzőművészeti technika, amelynek lényege, hogy egy fémlemezre készült festményt nyomtatnak le

A Hungária Hazai Ernyőgyár Rt.

Alsólendva polgári korszakának [1867–1914] egyik legfontosabb ipar- és helytörténeti emléke a Hungária Hazai Ernyőgyár Részvénytársaság, ami a feltételezések szerint a Magyar Királyság első ernyőgyára volt. Az ernyőgyár egy varrodából alakult ki 1904-ben, és olyan sikeres volt, hogy 1907-ben már egy impozáns gyárépület épült fel számára. Az eredetileg lapostetős épületet magyaros, szecessziós stílusjegyeket viselő pártázat díszítette, amit a

Somi Adam, 8. osztály, 1. Számú Lendvai Kétnyelvű Általános Iskola

rendszeres beázások miatt sajnos már 1910-ben cserépszindelyes sátoztetővé kellett átalakítani. Az ernyőgyár sokáig sikeresen működött, de a 2. világháború után a céget államosították, az átvonuló szovjet csapatok pedig teljesen kifosztották az épületet. Így nem készültek többé benne ernyők. Az új helyre költözött ernyőgyár az 1980-as évekig sikeresen működött, majd 2001-ben bezárták. Az egykori üzemcsarnok ma műhelyeknek, cégeknek, irodáknak, boltoknak és rendelőknek ad otthont. A lendvai ernyőgyártás emlékét pedig az egykori gyárépület és a gazdag tárgyi emléktárház őrzi a polgárosodás múzeumában.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatot!

Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? Karikázd be az *IGAZ* vagy a *HAMIS* szót!

Az ernyőgyár egy varrodából nőtte ki magát.	IGAZ	HAMIS
A Hungária Hazai Ernyőgyár Rt. épülete szecessziós stílusban épült.	IGAZ	HAMIS
A Magyar Királyság első ernyőgyára Alsólendván volt.	IGAZ	HAMIS
A lendvai ernyőgyártás a 2. világháborúig működött.	IGAZ	HAMIS
Az ernyőgyár épülete ma is áll.	IGAZ	HAMIS
A lendvai ernyőgyártásról nem maradtak fenn tárgyi emlékek.	IGAZ	HAMIS

A domonkosfai Árpád-kori templom

A domonkosfai Szent Márton-templom az egyik állomása az európai vallási turizmus egyik jeles útvonalának, a Szent Márton-zarándokútnak. A templom minden valószínűség szerint 1241 előtt épült. Egy dombon, a falu határának déli részén áll, körülötte katolikus temető található. A templom nyugati homlokzata előtt torony áll. Belsejét minden bizonnyal freskók díszítették, amik azóta megsemmisültek.

Az épület külön értéke déli bélétes kapuja. A kapu íveit három-három oszlop tartja. Az oszlopfők közül az egyik dísztelen, a középsőt növényi motívumok díszítik, a legbelső tetején pedig négyfejű sárkányok láthatók. A bejárat felett egy nagyon különleges Isten Báránya-ábrázolás látható. A domonkosfai kőfaragvány érdekessége, hogy nem bárány, hanem párdurc vagy nőstényoroszlán tartja a keresztet. A párdurc farka háromfelé ágazó liliomformát mutat.

Farkaš Vanesa, 4. osztály, 1. Számú Lendvai Kétnyelvű Általános Iskola

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Röviden válaszolj az alábbi kérdésekre!

Melyik században épült a templom? _____

Melyik útvonal állomása a domonkosfai katolikus templom? _____

Mi található a templom körül? _____

Mik díszítették egykor a templom belsejét? _____

2. A templom külön értéke déli bejárati kapuja. Mire vonatkoznak az alábbi állítások róla?

A kapu íveit tartó középső oszlop díszei. _____

A kapu belső oszlopának tetején láthatók. _____

Ilyen állat tartja a keresztet a bejárat feletti kőfaragványban. _____

Ilyen formát mutat a fenti állat farka. _____

A szentlászlói református templom

Szentlászló lakói a 16. század közepén tértek át a protestáns hitre. A Muravidéken ma itt él egy kisebb számú református gyülekezet. A település 1901-ben épült harangtornyát 1968-ban kis templommá bővítették, majd 2010 és 2017 között teljesen felújították. A templomot a helyi római katolikusok is használják. A templom belső díszítésében többször visszaköszön a nyolcágú csillag, a kehely és a kenyér. Ezeknek a megjelenését láthatjuk a színes üvegablakokon is. Az úrasztala fölött látható zászlós bárányt Kócán Géza festette Szentlászlón készült eredeti vászonra. Alatta jobbra a magyar, a szlovén és az Őrségi Református Egyházmegye zászlója található. A falakat körben három jézusi felirat díszíti. A templomban fényképgyűjtemény és könyvtár is található.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Számozással állítsd sorrendbe a szentlászlói templom alakulását! Kezdd a legkésőbbivel!

____ bővítés

____ teljes felújítás

____ harangtorony

2. Nevezd meg, melyik két vallás szertartásai zajlanak a templomban!

3. Melyik a kakukktojás? Húzd alá!

nyolcágú csillag

színes üvegablakok

festmények

szobrok

feliratok

4. Melyik a kakukktojás? Húzd alá!

könyvtár

kehelygyűjtemény

zászlók

fényképgyűjtemény

A hetési szoknyásharangok a Lendva-vidéken

Harangokat nemcsak a templomok tornyában helyeznek el, hanem a téglából vagy kőből épült harangtornyokba és a fából ácsolt haranglábak tetejére is. A harangláb a harang elhelyezésére szolgáló oszlop vagy gerendaszerkezet, amely az időjárástól védi a harangot. A harangozást már az ókori Rómában is ismerték figyelemfelkeltő, vészjelző célzattal. A déli harangszót pedig III. Callixtus pápa rendelte el a nándorfehérvári diadal alkalmából. A haranglábak méreteire jellemző, hogy általában a falu épületeivel egyforma magasak, csak csekély mértékben emelkednek ki azok közül. Népi elnevezésüket pedig a tetőszerkezetük szoknyás formája adta. A szoknyásharangok elválaszthatatlanul hozzátartoznak a Lendva-vidéki falvak arculatához. Ma három Lendva-vidéki településen áll még szoknyásharang: Göntérházán [1860], Kámaházán [1737], Pincén [1800-as évek első fele].

**Ruzsics Gergő Zoltán, 4. osztály, 1. Számú
Lendvai Kétnyelvű Általános Iskola**

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? Karikázd be az *IGAZ* vagy a *HAMIS* szót!

A harangtornyok téglából vagy kőből épültek.	IGAZ	HAMIS
A haranglábak fából készültek.	IGAZ	HAMIS
A haranglábakban nincs harang.	IGAZ	HAMIS
A harangozásnak figyelemfelkeltő szerepe van.	IGAZ	HAMIS
A haranglábak általában jóval magasabbak a falu épületeinél, hogy a falu végéről is láthatóak legyenek.	IGAZ	HAMIS
A szoknyásharangok a tetőszerkezetük formájáról kapták a nevüket.	IGAZ	HAMIS
Szoknyásharangok csak a hetési falvakban találhatók a Lendva-vidéken.	IGAZ	HAMIS

2. Ma három faluban áll szoknyásharang. Számozással állítsd őket sorrendbe a feltételezett készítésük szerint! Kezdd a legrégebbivel!

____ Göntérháza

____ Kámaháza

____ Pince

A hetési szőttes

A hetési szőttes a magyar népi textilkultúra egyik jellegzetes alkotása. Lenből és kenderből készül, valamint sötétpiros szőtt sávokkal gazdagon díszített. A fonás és a szövés az asszonyi munkák közé tartozott, sőt, a Hetésben a férjhez menés egyik alapfeltétele volt. A hetési lányok 13–14 éves korukban kezdték tanulni a szövést. A len és a kender fonását, valamint szövését az asszonyok maguk végezték. Utóbbit szövőszéken, amit a Hetésben

faisznak neveztek. A szőttesből törölközők, abroszok, halottas lepedők készültek. A szőttes a viselet- és lakáskultúra fontos elemét képezi. A Hetésben a szövés olyan magas fokra fejlődött, hogy a szőtteskészítés művészetté vált, és a hetési asszonyok magas szintű kézműves tudásáról tesz tanúbizonyságot. A hetési szőttes leggazdagabb gyűjteményei a Lendvai Galéria és Múzeumban, valamint a Muraszombati Területi Múzeumban, a dobronaki Dobronoki György-házban és a zsitkóci Deák-emlékszobában találhatók.

Dornfeld Áron, 6. osztály, Göntérházi Kétnyelvű Általános Iskola

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Válaszolj az alábbi kérdésekre!

Milyen anyagból készül a hetési szőttes? _____ és _____

Milyen színű sávokkal díszített a hetési szőttes? _____

Nevez meg legalább két olyan települést, ahol hetési szőttesgyűjtemény található!

2. Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? Karikázd be az *IGAZ* vagy a *HAMIS* szót!

A fonás az asszonyi munkák közé tartozott.	IGAZ	HAMIS
--	------	-------

A szőni tudás nem tartozott a férjhezmenetel feltételei közé.	IGAZ	HAMIS
---	------	-------

A szőttesből öltözőkdarabok és lakástextíliák készültek.	IGAZ	HAMIS
--	------	-------

A hetési szőttesek magas szintű kézműves tudásról tanúskodnak.	IGAZ	HAMIS
--	------	-------

A hetési hímzés

Žižek Alina, 6. osztály, Göntérházi Kétnyelvű
Általános Iskola

A hímzés a népművészet egyik ága. A Muravidéken nagyon gazdag hagyománya van. A legtöbbször terítőkön, kendőkön, öltözködarabokon találkozunk vele. A hetési hímzés olyan technikákat őrzött meg, amelyek máig csak kevés népi hímzésben maradtak meg. A legismertebb a fehér vászonhímzés: fehér fonallal fehér vászonra varrott, apró virágminták jellemzik. Később a fehér fonal mellett piros és kék színű fonalat is használtak a női viselet díszítésénél. A hetési hímzés további különlegessége a Kárpát-medencében szinte egyedülálló lyukhímzés, a lyukak ugyanis nem kerek, hanem négyszögletes alakúak. A másik ismert hímzés a színes hetési gypjúhímzés. Ezek közül a legjelentősebbek a fekete kötények díszítményei, amelyeket különféle színű és vastagságú pamutcérnával hímeztek ki alul és a széleken. A legismertebb motívumok a *csillagos*, *karikás*, *rózsás*, a kötény közepén hosszában pedig a *tökmagos* kivarrás. A Muravidéken több hímzőszakkör is működik, sőt a hetési hímzés készítésének már több népi iparművésze is van a Muravidéken.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Válaszolj az alábbi kérdésekre!

Melyik két hímzés ismert a Muravidéken?

Milyen színű fonalakkal készülnek a legismertebb hetési hímzések?

2. Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? Karikázd be az *IGAZ* vagy a *HAMIS* szót!

Hímzéssel viseletdarabokon és lakástextileken találkozunk.	IGAZ	HAMIS
--	------	-------

A vászonhímzésre az apró virágminták jellemzők.	IGAZ	HAMIS
---	------	-------

A lyukhímzés az egész Kárpát-medencében megtalálható.	IGAZ	HAMIS
---	------	-------

A lyukhímzés lyukai kerek alakúak.	IGAZ	HAMIS
------------------------------------	------	-------

A gyapjúhímzésre jellemzők a nagyobb, színes virágmotívumok és a tökmagos minta.	IGAZ	HAMIS
--	------	-------

A hetési férfi- és női viselet

A hetési férfi- és női viselet az európai viseletkultúra régi rétegéhez tartozik, mindkettő fehér vászonviselet. A hetési férfiak rojtozott aljú vászongatyát viseltek fehér vászoninggel. Az ing mellrészét, a *mizlit* hímzéssel gazdagon díszítették. Ehhez fekete nyakravaló kendőt viseltek. A férfiviselet része a piros sávokkal díszesen szőtt kötény [*elekötü*] és a szövött tarisznya, valamint a sötétkék, pitykegombos, gyér zsinórzatú mellény [*lájbi*]. Ritkán mutatkoztak pörgekalap [szűk karimájú] nélkül, amit rendszeresen tojással vagy hájjal kengettek. Lábukon sokáig bocskort viseltek, ezért hetési bocskorosoknak csúfolták őket. A bocskort a csizma szorította ki. Télen ködmönt viseltek.

A hetési nők alul vászon *lájbiszoknyát* viseltek, amire 3–4 alsószoknyát húztak. Az apró hajtásokba szedett felső vászonszoknya [*kikliny*] előtt régebben fehér vászonkötényt hordtak. A bokros ujjú ingre fehér vállkendőt [*mellkötü kendüt*] kötöttek. Ezeknek a viseletdaraboknak a széleit eleinte fehér, majd színes hímzéssel díszítették. Ehhez a fehér viselethez kapcsolódott a fehér női fejrevaló, a *pacsa*, amelyhez *kontyfa* vagy *kápli* és színes főkötő tartozott. Az idős, „kontyos” asszonyokat ebben a viseletben temették el, pacskáikat szemfedélként terítették rájuk, ezért ezekből csak igen kevés maradt meg. Télen *köcölét* [sávolyos vászonlepedőt] terítettek magukra vagy szűcsök készítette ködmönt vettek fel. Lábbelit ritkán viseltek. Az 1880-as évektől a női viselet változni kezdett, a gyáripar hatására kiszínesedett. Először a vászonkötényt váltotta fel a fekete anyagból készült kötény, majd a fehér vászonszoknya helyébe lépett a színes gyári anyag.

KÖCÖLE: 1. Négyzet alakú vászondarab, amit leginkább fű és széna háton vagy vállon hordására használtak.
2. Könnyű ruhadarab, amit a nők könnyen magukra kötöttek.

Felző Nikol, 2. osztály, 1. Számú Lendvai Kétnyelvű Általános Iskola

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Melyik öltözkéldarab tartozik a férfi- (F) és melyik a női (N) viselethez, illetve melyik található meg mindkét (2) nemnél? Karikázd be a megfelelő betűt vagy számot!

pörgekalap	F	N	2
<i>pacsa</i>	F	N	2
bokros ujjú ing	F	N	2
kötény	F	N	2
vásongatya	F	N	2
vászonszoknya	F	N	2
mellény	F	N	2
vállkendő	F	N	2
nyakravaló kendő	F	N	2
bocskor	F	N	2
csizma	F	N	2
mezítlábas	F	N	2
<i>köcöle</i>	F	N	2
ködmön	F	N	2

2. Milyen öltözőkdarabokat jelölnek a felsorolt népi elnevezések?
Írd a köznyelvi szó előtti betűjelet a tájnyelvi szó előtti vonalra!

____ <i>pacsa</i>	A	kötény
____ <i>lájbiszoknya</i>	B	ing mellrésze
____ <i>lájbi</i>	C	pendely (legalsó szoknya)
____ <i>elekötü</i>	D	fehér női fejrevaló
____ <i>kikliny</i>	E	vállkendő
____ <i>bokros ujjú ing</i>	F	mellény
____ <i>köcöle</i>	G	sávolyos vászonlepedő
____ <i>mellkötü kendü</i>	H	vászonszoknya
____ <i>mizli</i>	I	bő ujjú blúz

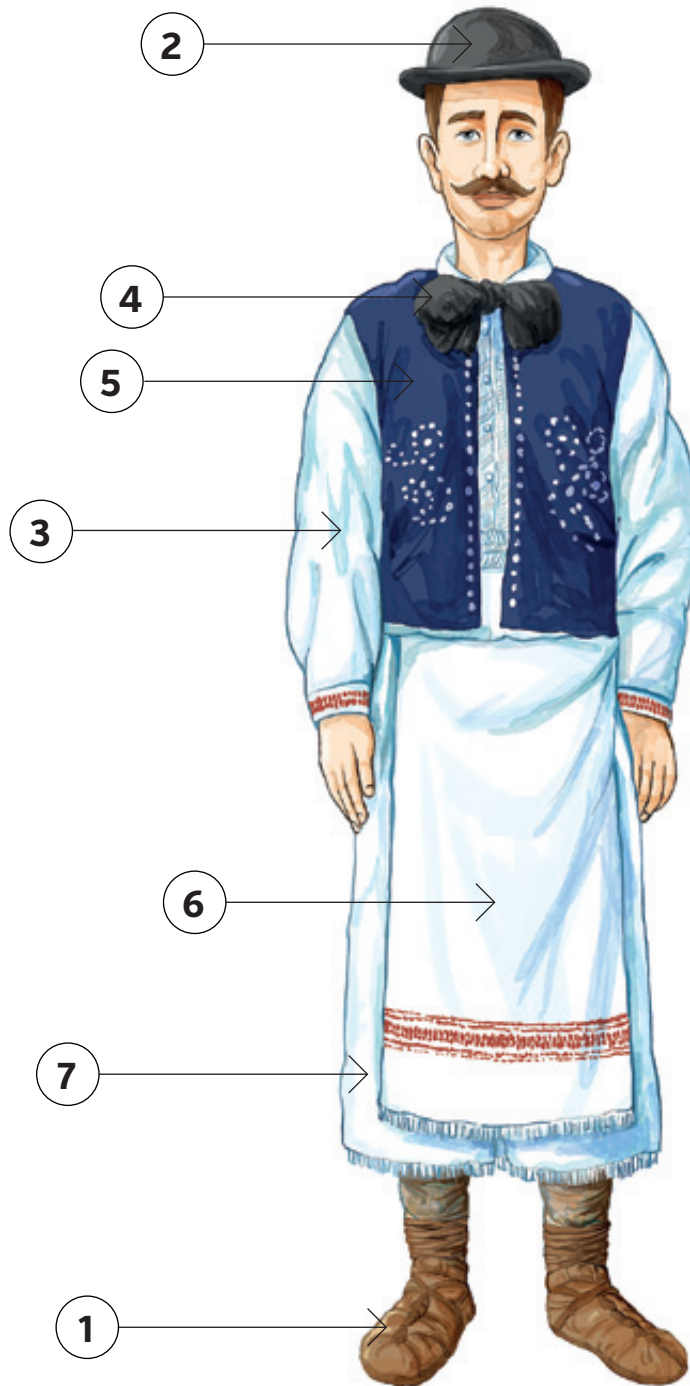
3. Sorold fel, mely öltözőkdarabok díszítettek hímzéssel vagy színes szőtt sávokkal!

férfiviselet: _____, _____,

női viselet: _____, _____, _____,

4. A női viselet melyik két fehér vászon öltözőkdarabját váltotta fel színes anyagból készült öltözőkdarab?

5. Melyek a férfiviselet darabjai? Írd a rajzon szereplő számot a megfelelő öltöződarab előtti vonalra!

FÉRFIVISELET

___ nyakra való kendő

___ vászongatya

___ ing

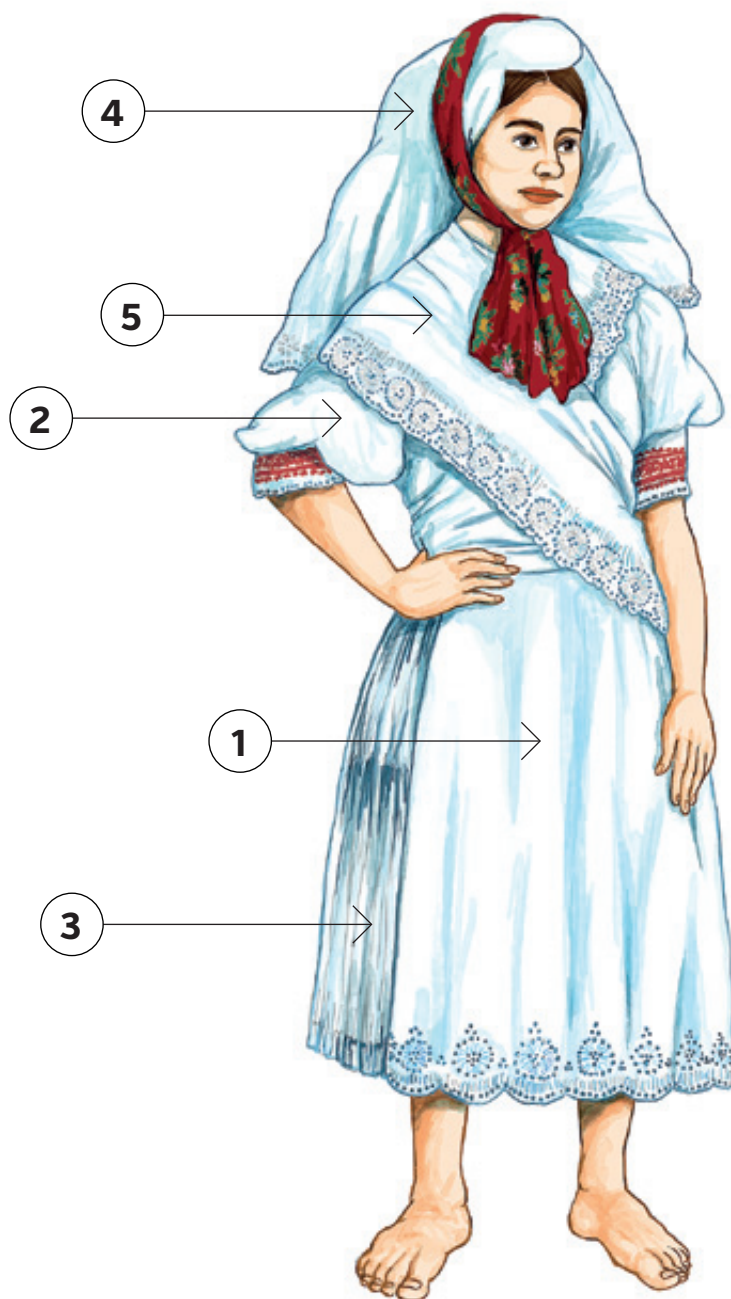
___ pörgékalap

___ lájbi

___ bocskor

___ elekötü

6. Melyek a női viselet darabjai? Írd a rajzon szereplő számot a megfelelő öltözkéddarab előtti vonalra!

NŐI VISELET

- ___ *kiklínny*
- ___ bokros ujjú ing
- ___ *pacska*
- ___ mellkötű kendő
- ___ vászonkötény

A Lendva-vidék néptánc hagyománya

A néptáncot a kutatók gyűjtések során ismerik meg. Magyarországon az 1960-as években zajlottak nagy táncgyűjtések, de a Muravidéken csak a 2010-es években került rá sor. Emiatt többnyire a 2. világháború utáni táncalkalmakat ismerhették meg a kutatók. A néptáncokat régi és új stílusra osztjuk. A Lendva-vidékre azonban a késői gyűjtés miatt a

régi stílusú táncok hiánya a jellemző. Töredékesen ismert csak az ugrós, a kanász- és seprűtánc, valamint az üveggel [pohárral] járt ügyességi tánc. A vidék új stílusú táncai a kétlépés [csárdás], gyorscsárdás és körcsárdás. Motivikájukat tekintve ezek igen szegényesek, a gyorscsárdás motívumkincse pedig a kétlépésével szinte azonos. A területre az elnépiesedett polgári társastáncok és lakodalmi táncok bősége a jellemző: *Hogy a csibe, Gyere be, rózsám, gólyatánc, sujszterpolka, francia négyes, hupi, zsidótánc, Ritka búza, korcsolla, fehértánc, kender tánc, vánkostánc, szotics, Dunába' úszik a pék, slowfox, polka, valcer, párválasztó söprűtánc, samarjanka, fox, simi, tangó, mozsártánc [börsöllütánc], cséptánc, kalaptánc, törpetánc.*

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Csoportosítsd a keretben lévő táncokat! Írd a táncneveket a táblázat megfelelő oszlopába!

HUPI	HOGY A CSIBE	KÉTLÉPÉS	KENDERTÁNC
GYORSCSÁRDÁS	GÓLYATÁNC	ÜGYESSÉGI-ESZKÖZÖS TÁNCOK	
UGRÓS	SUJSZTERPOLKA	KÖRCSÁRDÁS	

régi stílusú táncok	új stílusú táncok	lakodalmi táncok

2. Milyen eszközök szükségesek a felsorolt táncokhoz?

Írd az eszköz előtti betűjelet a tánc előtti vonalra!

- ___ börsöllütánc

A bot
- ___ vánkostánc

B két összekötött bot
- ___ cséptánc

C párna
- ___ kanásztánc

D üveg
- E famozsár és sodrófa

A Lendva-vidék népzenei hagyománya

A népzene, a népdal szájról szájra terjedt. Lejegyzését népzénészek, népzene kutatók végzik. A Muravidéken is jártak népzene gyűjtők: Király Ernő [1962-ben], Kiss Lajos [1969-ben], Paksa Katalin és Németh István [1998-ban]. A Lendva-vidéki népdalok megörökítésében azonban az egyik legfontosabb munkát Horváth Károly végezte 1968-tól 1989-ig. Gyűjtői tevékenysége mellett a helyi népdalkörök szakmai vezetését is vállalta. Ezzel hozzájárult ahhoz, hogy a Lendva-vidéki népdalok ne csak felvételein és kiadványaiban jelenjenek meg, hanem tovább éljenek a Lendva környéki magyarok körében. Horváth Károly gyűjteményében a népdalok mellett találhatók népies dalok, műdalok, gyermekdalok, balladák, szokásdalok is. A mintegy 13 ezres népzenei anyagban több mint 800 Lendva-vidéki. A dalok többsége új stílusú, de vannak közöttük ősi stílusú népdalok is, melyeket az ötfokúság, az ereszkedő dallamvonal jellemez. Ennek egyik példája az *Átimennék a Murán* kezdetű dal Dobronakról.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Mire utalnak az alábbi állítások?

Így terjed a népdal. _____

Kb. ennyi Lendva-vidéki dalt jegyzett le Horváth Károly. _____

A régi stílusú népdalok két fő jellemzője. _____

Egy régi stílusú Lendva-vidéki ismert népdal kezdősora.

2. Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? Karikázd be az **IGAZ** vagy a **HAMIS** szót!

Horváth Károlynak köszönhetően a Lendva-vidéki népdalokat a Muravidéken énekelték is.	IGAZ	HAMIS
---	------	-------

Horváth Károly gyűjteményében csak népdalok szerepelnek.	IGAZ	HAMIS
--	------	-------

A Horváth Károly gyűjteményében található népdalok zöme új stílusú.	IGAZ	HAMIS
---	------	-------

PENTATON vagy ÖTFOKÚ DALLAM: öt hangból álló dallam

A hetési Gergely-járás

Gergely-járók Göntérházán 1970-ben.

A Gergely-járás vagy gergelyezés a 10–12 éves iskolás gyermekek házaló, adománygyűjtő szokása, amellyel az új tanulókat hívogatták iskolába. A szokás a Kárpát-medence szerte ismert volt, de a Palócföldön és a Dunántúlon, azon belül a Lendva-vidéken maradt fenn a legtovább, mégpedig Göntérházán. A gergelyezés itt az 1890-es években kezdődött, ugyanis ekkoriban kezdődött az oktatás a faluban. Négy vagy öt jól éneklő, hatodik vagy nyolcadik osztályos fiú minden év március 12-én házról házra végigjárta a falut. A fiúk fején több selyemszalaggal díszített kalap volt. A csoport legjobb hangú énekesének fakardja volt, rászúrva egy darab füstölt szalonna, a legmegbízhatóbb fiúnál volt a bugyelláris (buksza, pénztárca), amibe a kapott pénzt tették, a legerősebbnél pedig a kosár, amibe az ajándékoztatást rakták. A szokás nélkülözhetetlen része volt a 12 versszakból álló dal.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Mire utalnak az alábbi állítások?

A gergelyezés napja.

Ebben a muravidéki faluban maradt fenn a szokás a legtovább.

Ennyi fiú alkotta az éneklő csoportot.

Ez volt a fiúk fején.

Ez volt a legjobb hangú énekes kezében.

Ez volt a legmegbízhatóbb fiúnál.

Ez volt a legerősebb fiú kezében.

2. A régi papíroson lévő dalszöveget kirágták a molyok. Pótold a szövegben a hiányzó szavakat! Segítségül az alábbi keretben találod a hiányzókat. Egy-egy szót több helyre is beírhatsz. Ne feledkezz el a helyes toldalékolásról sem!

ISKOLA	TANÍTÓ	DIÁK	TANULÁS
1. Szent Gergely doktornak, Híres [] az ő napján, Régi szokás szerint, Menjünk Isten szerint [] . 2. Lám, a madarak is Hadd szaporodjanak, majd eljönnek, A szép kikeletkor Sok szép énekszóval zengedeznek. 3. Mint illendő helyben, Mint gyümölcsöskertben fiatal fák, Nevelkednek ifjak, Gyermekek, jó fiak Isten által. 4. Ily helyben királyok, Úrfiak, császárok taníttatnak, A szegény árvák is, Elhagyott fiak is taníttatnak. 5. Ti is ezenképpen Gyertek el hát szépen [] , Ahol szép tudományt, Vegyetek adományt magatoknak. 6. Nem jó tudatlanul felnőni parasztul e világban, Mert így emberségre nem mehet semmire ez országban.		7. Szülőknek öröme, Mint drága szép gyöngye, kisgyermek, Krisztus int titeket Mint szüleiteket, eljőjjetek! 8. Krisztus Urunk régen Itt a földön lévő gyermekkorban, szeretet' rendelvén, Ülvén doktorok közt a templomban 9. Hogyha nem adhattok Minékünk [] házatokból, Papírosra valót Adjatok adományt javatokból. 10. Szerelmes öcséim, Ti lesztek társaink, gyertek el hát, Jó [] vagyon, Áldja meg az Isten, ki minket vár. 11. Jőjjetek mi velünk, Azért ide jöttünk kis gyermekek, Mert szép a [] , Mint Istentől áldás reá nézve. 12. Az Isten áldása És szent adománya házatokon, Maradjon mindvégig Világvégezetig jószágtokon!	Adatközlő: †dr. Varga József [Verőce/ Göntérháza, 1930] , Gyűjtötte: Oletič Hana. Göntérháza, 2021

Attila kardjának mondája

Felsőlakosban élt egy idős, különc férfi, Bot Piku, aki nagyon jó mesélő volt. Piku bácsi gyakran mesélt a falusiaknak, akik nagyon szerették hallgatni a meséit. Az egyik története Attila kardjáról szólt. Valamikor a hunok korában [5. század eleje] erre járt maga a hun király is, Attila, akit az Isten ostoraként emlegettek. Amikor meghalt, a kardját a Lendva-hegyen, valahol a mai Szentháromság-kápolna környékén elásták. A kardnak csodaereje van, és ha azt valaki kiássa, a csodaerejű kardot ismét lehet használni. Minden évben Szent György napján [április 24.] pontban éjfélkor egy lángnyelv jelenik meg azon a helyen, ahol a kardot elásták. Így csak az találhatja meg a kard helyét, aki épp akkor ott van. A kardot azonban még senki sem ásta ki, és még ma is vár arra a szerencsésre, aki Szent György napján pontosan éjfélkor ott lesz és meglátja a lángnyelvet.

Adatközlő: Kepe Lajos [Felsőlakos, 1961]

Gyűjtötte: Magyar Miha. Lendva, 2021

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. **A történeti mondában valós földrajzi nevek és történeti személyek szerepelnek. Határozd meg a fenti monda elemeit!**

A monda mesélője: _____

A mesélés helyszíne: _____

A monda témája: _____

A monda cselekményének ideje: _____

A monda főszereplője: _____

A monda helyszíne: _____

2. **Mit jelentenek az alábbi kifejezések?**

Isten ostora _____

Szent György napja _____

Az aranycsiku (aranycsikó) mondája

Valamikor régen a völgyifalui Garai-erdő felett volt egy vaskapu, mögötte pedig egy lyuk, vagy inkább valami barlangféle. Baj idején oda bújtak a falusiak. Ez így volt akkor is, amikor jöttek a törökök. A törökök azonban megtalálták a barlangot, és nagyon megtetszett nekik, mert sok mindent el tudtak benne rejteni. Ez jól is jött nekik, mert a magyar katonák elkezdtek őket üldözni. Menekülés közben a sok lopott kincset, ami között volt egy színarany csikó is, a barlangban ásták el és vaskapuvall zárták el a bejáratát. Úgy gondolták, ha vége a háborúnak, visszajönnek érte. A háború elmúlt, a kincs azonban itt maradt. A magyar katonák ugyan tudták, hol a kincs, de nem merték azt kiásni, mert féltek a török átoktól. Emellett a kincset a Fehér Asszony vigyázza, aki olyan ijesztő alak, hogy mindenkinek, aki meglátja, inába száll a bátorsága. Ennek ellenére sokan próbálták kiásni

a kincset az idők folyamán, de senkinek sem sikerült, sőt, aki megpróbálta, az mind valamilyen nyavalyában halt meg. A kincs így még ma is ott van valahol a föld alatt, mert azóta a barlang száját betemette a föld.

Adatközlők: Szabó János [Völgyifalu, 1919] és Szabó Jánosné Tóth Karolin [Völgyifalu, 1920]

Gyűjtötte: Lázár Lenke. Völgyifalu, 1975

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

- 1. Határozd meg a monda valós földrajzi helyét/helyeit és cselekményének idejét!**

földrajzi helyek: _____

cselekmény ideje: _____

- 2. Mi lehetett az aranycsikó? Húzd alá a megfelelő választ!**

világosbarna szőrű ló aranyszobor aranymedál csikó domborművel

- 3. A mondának több szereplője van. Írd a vonalra, kik ők vagy mik ezek!**

támadó [idegen] harcosok: _____

védekező [hazai] harcosok: _____

kincs: _____

mesebeli lény: _____

átok, ami a kincsre pályázót sújtja: _____

A Csontos szentje

A lendvai titokzatos és kissé elhagyatott helyek egyike a lendvai vár közelében található Csontos nevezetű kavicsos út, amely a Lendva-hegyre vezet fel. Egyesek szerint ez az út egy régi középkori temető volt, mások szerint pedig a törökök elleni 1603-as csata után ide temették a török holttesteket. Az 1970-es évekig a Csontos és a Dolac nevezetű utak útkereszteződésében egy élethűre festett, csak térdig megmintázott szoboralak állt. A barna szőrcsuhát viselő szobor egy bárányt fogott a kezében, szemét ragyogó kékre festette az ismeretlen mester. Ez az alak a Muravidék egyik közkedvelt szentje: Keresztelő Szent János, azaz a Csontos szentje, vagy népiesen a „kukurculu szent”. Ő többek közt a korán meghalt gyermekek védőszentje. A történet szerint ezen a helyen a római korban egy farkas széttépett egy testvérpárt, és az ő tiszteletükre állították a szobrot, amely ma a lendvai várban látható.

*Adatközlő: dr. Lendvai Kepe Zoltán (Muraszombat, 1964)
Gyűjtötte: Kepe Buda György. Lendva, 2021*

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Sorold fel a mondában szereplő valós földrajzi neveket!

_____, _____,
_____, _____

2. Milyen esemény emlékére állították a szobrot? Mikor történt?

esemény: _____

esemény ideje: _____

3. Kit ábrázol a Csontos szentje és hogyan nevezik a szobrot népiesen?

történeti személy: _____

a szobor népies elnevezése: _____

4. Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? Karikázd be az *IGAZ* vagy a *HAMIS* szót!

A Csontos egy kavicsos út a lendvai vár közelében.	IGAZ	HAMIS
--	------	-------

A szobor egy teljesen megmintázott férfialakot ábrázol.	IGAZ	HAMIS
---	------	-------

A szobor egy farkast fog a kezében.	IGAZ	HAMIS
-------------------------------------	------	-------

A szobor alkotója ismeretlen.	IGAZ	HAMIS
-------------------------------	------	-------

A szobor ma is eredeti helyén áll.	IGAZ	HAMIS
------------------------------------	------	-------

A temető megszenteltelenítőinek mondája

Valamikor régen egy téli napon, az 1. világháború előtti években történt a hosszúfalui kocsmában, hogy a falusi legények azzal biztatták egymást, tegyék próbára a bátorságukat. Azt találták ki, hogy amikor beesteledik, valamelyiküknek el kell mennie a temetőbe és onnan el kell hoznia egy keresztet. Miután azt megmutatja a többieknek, a keresztet vissza kell vinnie a helyére. Akadt is egy bátor legény, aki vállalkozott erre a feladatra. Elment a temetőbe, kihúzta a keresztet, elvitte megmutatni a többieknek. Amikor azonban visszavitte a keresztet, azt véletlenül a kötényével együtt szúrta a földbe. Nem értette, mi történik, ezért egyre erősebben próbálta visszahelyezni a keresztet a földbe. Azt hitte, hogy a halott húzza magához, amiért megcsonkította a sírját. Annyira megijedt, hogy szívrohamot kapott és szörnyethalt. Mivel sokáig nem tért vissza a kocsmába, a legények utánamentek a temetőbe, ahol holtan találták.

Adatközlő: Anonim [Hosszúfalu, 1939]

Gyűjtötte: Magyar Miha. Lendva, 2021

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

- 1. Határozd meg a monda valós földrajzi helyét és cselekményének idejét!**

cselekmény helye: _____

cselekmény ideje: _____

- 2. Mi jelenti a történetben a bátorság próbáját?**

- 3. Mi jelzi a történet rossz végkifejletét?**

- 4. Mi a „tolvaj” büntetése és milyen állat szimbolizálhatja a büntetést az illusztráción?**

A Bordások mondája

Valamikor a 19–20. században Hosszúfaluhegyen élt egy bordákat készítő, Matjasec István nevű férfi. Pista bácsi a mai Magyarország területén is rendszeresen árusította a szövőszékekhez használt bordákat. A nők már messziről megismerték és kiáltották: *Megérkezett a Bordás bácsi*. Bordás bácsi nagy vagyonra tett szert, amiből telket vásárolt, ezért a Hosszúfalu-hegyi Nagy Szenyegetű [másképp Szenyégetű, jelentése szénégető] egyik része mind az ő kezébe került. Itt zsúpfedeles sárházat épített, amelynek gerendáján az 1890-es évszám szerepel. Bordás bácsi után az egész családot Bordásoknak szólították, lányunokáit Bordás-lányoknak. Bordás bácsi a háborús évek alatt katonaként harcolt, majd Galíciában eltűnt. A borda pedig a mai napig ott áll Bordás bácsi sárházában, ami féltve őriz minden emléket erről a különleges hegyi családról. A ma is álló sárház Hosszúfaluhegy egyik legrégebbi épülete.

Adatközlő: Gašpar Tot Anita [Muraszombat/Lendva, 1977]

Gyűjtötte: Tot Teodor. Lendva, 2021

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Sorold fel a mondában szereplő valós földrajzi neveket!

_____, _____,
_____, _____

2. Határozd meg a fenti helyi monda cselekményének idejét! Ki a monda főszereplője?

A monda cselekményének ideje: _____

A monda főszereplője: _____

3. Miről szól a monda? Karikázd be a leghelyesebb válasz előtti betűjelet!

- A *a borda készítéséről*
- B *a hosszúfaluhegyi sárház építéséről*
- C *vagyonszerzésről*
- D *ragadványnév kialakulásának történetéről*
- E *egy hosszúfaluhegyi családról*

BORDA: a szövőszék fésűszerű alkatrésze, amely a keresztfonalak tömörítését, leverését szolgálja

A muravidéki batikolt hímes tojás

**Radelić Anđelina, 2. osztály,
2. Sz. Lendvai Kétnyelvű
Általános Iskola**

**Prejac Teo, 3. osztály,
2. Sz. Lendvai Kétnyelvű
Általános Iskola**

A Muravidék népművészetének egyik apró kincse a húsvéti hímes tojás. A különféle hagyományos tojáskészítési technikák közül az egyszínűre festés, a berzselés, a karcolás és a batikolás ismert a Muravidéken. A Lendva-vidékre a batikolt tojás, míg az Őrségre a karcolásos technika volt a jellemző. A legmagasabb fokra a piros-fekete batikolásos díszítési technika fejlődött. A tojásra forró viasszal mintát rajzolnak, majd azt piros festékbe mártják. A következő lépésben a minta más részeit rajzolják meg, a tojásokat pedig fekete festékbe teszik. A végén a tojásokról gyertyaláng felett leolvasztják a viaszt, majd olajjal vagy zsírral dörzsölik át a tojásokat, hogy szép fényesek legyenek. Körülbelül 300 muravidéki tojásmotívum ismert. Dobronakon minden évben tojáskiállítást rendeznek húsvétra.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Röviden válaszolj az alábbi kérdésekre!

Melyik keresztény ünnepre készítünk hímes tojást? _____

Melyik a legfejlettebb muravidéki tojásdíszítési technika? _____

Melyik két szín jellemző rá? _____ és _____

2. Mik szükségesek a Muravidéken ismert különböző tojaskészítési technikákhoz? Írd az eszközök előtti betűjelet a technika neve előtti vonalra! Egy technikához több eszköz is tartozhat.

_____ egyszínűre festés

A textilfesték

D méhviasz

_____ berzselés

B éles kés vagy penge

E apró levelek és virágok

_____ karcolás

C nejlonharisnya

F vöröshagymalé

_____ batikolás

3. Melyik kettő tojás nem tartozik a sorba? Karikázd be a betűjelüket!

A

B

C

D

E

F

G

4. A batikolás négy lépésből áll. A különböző fázisok eredményeit az alábbi képek ábrázolják. Melyik eszközöket és alapanyagokat használják a tojásírók a különböző lépéseknél? Írd az eszközök előtti betűjelet a megfelelő képhez!

1. lépés:

3. lépés:

2. lépés:

4. lépés:

A gyertya
B tölcséres íróka

C méhviasz
D étolaj

E vörös textilfesték
F fekete textilfesték

BERZSELÉS: egyszerű tojásfestési technika, amely során különböző apró leveleket, virágokat helyeznek a tojásokra, amiket nejlonharisnyában rögzítenek, majd főtt vöröshagyma levében áztatják őket

KARCOLÁS: tojásfestési technika, amely során az egyszínűre festett tojásokra éles pengével vagy kés hegyével rajzolnak különböző mintákat

A Katalin-napi vásár

Alsólendvának I. Nagy Lajos király adományozott vásárl jogot 1366-ban, amellyel felhatalmazta Bánffy Istvánt és Jánost arra, hogy a birtokukon évenként országos vásárt tarthassanak Simon és Júdás napján [október 28.]. Alsólendva későbbi története folyamán is híres vásárhely maradt. A 19. században már Katalinkor [november 25.], gyertyaszentelőkor [február 2.], farsangkor, Szent Györgykor [április 24.] is tartottak vásárokat. Lendva újabb kori történetében azonban a vásárok megszűntek, majd 2004-ben a Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet [MNMI] a Bánffy Központ ud-

varán elevenítette fel a régi vásári hangulatot négy kézműves standdal Alexandriai Szent Katalin emléknapján, a Lendvai Plébánia búcsúnapján. A vásár évről évre bővült, 2010-ben pedig a templomtérre költözött. A kézműves kirakodó- és hazai termékek vásárában a mesterek különböző portékákat árulnak, az adventi időszakot pedig adventi koszorúk, karácsonyi díszek, gyertyák, kis harangok, angyalkák hirdetik.

Sokadalom Alsólendván 1916-ban.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Az alsólendvai vásárokról szóló szöveg több jeles napot említ, amelyeken vásárokat is tartottak. Melyek ezek és mikor van a napjuk? Egészítsd ki az alábbi táblázatot a hiányzó adatokkal!

január 6-tól húshagyókeddig	_____
_____	Gyertyaszentelő Boldogasszony
_____	Szent György napja

_____	Simon és Júdás napja
november 25.	_____
András napjához (nov. 30.) legközelebbi vásárnaptól december 24-ig	_____

2. Írd a megfelelő vonalra, hogy ki, kiknek és mikor adományozott vásárjogot!
ki? _____ kiknek? _____ mikor? _____
3. Írd a megfelelő vonalra, hogy ki, hol és mikor elevenítette fel a régi vásári hangulatot!
ki? _____ hol? _____ mikor? _____
4. Milyen termékek vásárolhatók a Katalin-napi vásárban? Egészítsd ki a szöveget a rajzok segítségével!

A Katalin-napi vásárban hazai és határon túli mesterek kínálják portékáikat:

_____ [1], kerámia-, bőr- és csuhétermékek, hímzések és
_____ [2], fonott és _____ [3] tárgyak.

A vásári kínálatból nem hiányozhatnak a _____ [4] sem.

Készítőik a legtekintélyesebb mesteremberek közé tartoztak, ezért a templom előtt kaptak helyet.

5. Az egykori vásároknak és a mai Katalin-napi vásárnak is van étel- és italkínálata. Mit kínáltak egykor és mit ma? Egészítsd ki a szöveget a rajzok segítségével!

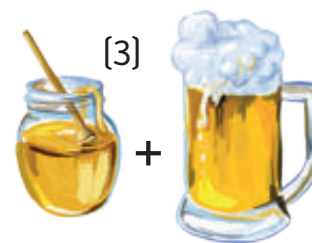
[1]

[2]

[3]

[4]

[5]

[6]

Déltájban egykoron megsűrűsödött a tömeg a pirosra sült friss _____ k [1] körül,
amit kettészelt fehér _____ ban [2] kínáltak. A suhanc legények pedig leginkább
a jégre öntött _____ nél [3] forgolódtak. A vásárból ma nem hiányozhat
a _____ és a _____ [4], valamint a fahéjas, fűszeres
_____ [5]. Sőt, ma már _____ [6] is kapható.

A Jakab-napi vásár

Dobronak (egykor Lendvavásárhely) már a múltban ismert volt kettő vásáráról. A kisebb állatvásár volt, míg a központi vásárt július 25-én, Szent Jakab, a plébánia védőszentjének napján tartották. Az egész napos esemény a plébániatemplom környékén zajlott. Ruhákat, szövetet, kelmét, lábbelit, valamint különféle háztartási portékákat kínáltak. A gyermekekről sem feledkeztek meg, akiket leginkább a játékokkal, mézesbábokkal és színes cukorkákkal megrakott sátrak érdekelték, valamint az ő örömeiket szolgálta a vásártéren felállított „ringlispíl” [körhinta] is. A Jakab-napi vásár idővel [a 2. világháború után] teljesen megszűnt, csak búcsút tartottak ezen a napon, de 2015 óta a helybeliek újra megszervezik a kézműves vásárt, ahol kapható mézeskalács, csuhéból és fából készült tárgyak, ékszerek, kerámia... Szemet gyönyörködtető látvány a vásári forgatagban megpillantani a népviseletbe öltözött felnőtteket és gyerekeket.

Car Tilen, Grof Lana, Ježovnik Rok, Magyar Timon, Smodiš Taja, Timar Olivia, Varga Teo, 7. osztály, Dobronaki Kétnyelvű Általános Iskola

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Mire utalnak az alábbi állítások?

Ennyi vására volt Dobronaknak. _____

Szent Jakab napja. _____

A 2. világháború után Dobronakon vásár helyett csak ezt tartottak. _____

Ebben az évben szervezték meg újra Dobronakon a Jakab-napi vásárt. _____

2. Mondd más szóval!

ringlispíl – _____ mézesbáb – _____

3. Sorold fel, miket árultak egykor és miket árulnak ma a vásárban!

régen: _____

ma: _____

4. Sorold fel, mit tartalmaztak azok a vásári sátrak, amelyek a gyerekeknek tetszettek!

A Dobronoki György-ház

A Dobronoki György-ház mint helytörténeti és néprajzi gyűjtemény 2006-ban nyílt meg. A kódisállással helyreállított épületet a település híres szülöttjéről, Dobronoki György jezsuita tanárról, a nagyszombati egyetem első rektoráról nevezték el. Az épület a 20. század folyamán jegyzői lak, orvosi lakás volt, majd egy ideig kocsmaként üzemelt. A Dobronoki György-ház legnagyobb kiállítóhelyiségében a helytörténeti anyag kapott helyet: különböző dokumentumok Dobronoki György életéről és munkásságáról, az akkori történelmi eseményekről, a Dobronoki

Plébánia és a Szent Jakab-templom történetéről, Dobronak 1280-as pecsétjének a másolata. Rövid szövegek, fotók, iratok és kisebb tárgyak tolmácsolásában néprajzi tematikák is megjelennek itt: a katonaélet, az iparosság, a vallási élet, az oktatás, az iskola világa és az emberélet fordulói [keresztelő, esküvő, temetés]. A Dobronoki György-ház különböző előadások, kézműves foglalkozások, alkalmi kiállítások, hagyományőrző társas munkák felelevenítésének, bemutatásának ad otthont.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Válaszolj az alábbi kérdésekre!

Hol született Dobronoki György? _____

Mi volt Dobronoki György foglalkozása? _____

2. Melyik a kakukktojás? Húzd alá!

a)	orvosi lakás	laktanya	kocsma	kiállítóhely	jegyzői lak
b)	történeti iratok	fotók	pecsétmásolat	kisebb tárgyak	filmek
c)	keresztelő	oktatás	katonaélet	népi gyógyászat	temetés
d)	előadások	kiállítások	kézműves foglalkozások	aratás	munkaalkalmak bemutatása

KÓDISÁLLÁS: a konyha elé felhúzott kicsi, oszlopokon nyugvó, háromszöges homlokzatú tornác. Itt pihenhettek meg a régi idők vándorai, „kódisai”, itt várhatták meg az eső végét vagy az éjszaka elmúltát.

A Domonkosfai Porta

A domonkosfai tájház az 1931-ben épült Kalamár-házban, a domonkosfai Kalamár család egykori otthonában kapott helyet, és értékes, gazdag tárlatnak ad otthont. A múltról és a néphagyományról mesélő tájház és múzeum 2019-ben nyílt meg, és a Domonkosfai Porta nevet kapta. Az Őrség néprajzi hagyatékát őrző épületegyüttesben tematikus kiállítások [tökmagolajütő, asztalos- és suszterműhely, pálinkafőző kamra, gabonafeldolgozó kamra] tekinthetők meg, valamint a

nagy gonddal berendezett főépület [korhű tisztaszoba], a padláskiállítás, a mezőgazdasági kiállítás és a páratlanul hangulatos pajtaszín. A Domonkosfai Porta a település kulturális központja, amely minden téglájában az eleink előtti tiszteletről tanúskodik. A tájház rendkívül sokszínű és sokrétű programmal működik, számos eseménynek szolgál helyszínéül, például gyermek műhelymunkák, nyári koncertek, pajtaszínház, hagyományokat bemutató rendezvények, amelyek közül a legnagyobb a hagyományos aratást és cséplést bemutató egész napos rendezvény.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Mire utalnak az alábbi állítások?

Ekkor épült a domonkosfai tájház épülete. _____

Ekkor nyílt meg a tájház. _____

Az egykori tulajdonosok után így is nevezik az épületet. _____

2. Melyik a kakukktojás? Húzd alá!

a) tökmagolajütő asztalosműhely varroda suszterműhely pálinkafőző

b) műhelymunkák koncertek pajtaszínház szüret munkaalkalmak bemutatása

A Kapornaki Helytörténeti és Néprajzi Gyűjtemény

Az őrségi ember életét bemutató kapornaki tájház az egy szeren álló, Skerlák-háznak nevezett paraszti épületegyüttesben kapott helyet. 1997-ben nyílt meg, és ezzel a szlovéniai magyarság első helytörténeti és néprajzi gyűjteménye lett. Az alápincézett, cseréppel fedett téglaházat a földműves családból származó testvérpár, Skerlák Sándor [született 1899-ben] és Skerlák Ferenc [született 1901-ben] építtette Amerikában élő nagybátyjuk jelentős anyagi támogatásával

a 20. század első harmadában. A lakóház udvara és környezete remekül tükrözi egy 20. századi őrségi porta felépítését, évszázados fejlődését. Az ide látogatók a történeti Őrség, de elsősorban a szlovéniai őrségi falvak múltját ismerhetik meg értékes levéltári források, tárgyak és térképek segítségével. A ház és az udvar egyes tárgyai és berendezései révén pedig hiteles képet kaphatunk egy őrségi nagygazdacsalád 20. század eleji mindennapjairól. Napjainkban a Skerlák-porta ad helyet az itt lakók közösségi ünnepeinek, rendezvényeinek.

Šarkezi Marijo, 9. osztály, Dobronaki Kétnyelvű Általános Iskola

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? Karikázd be az *IGAZ* vagy a *HAMIS* szót!

A kapornaki az első muravidéki magyar tájház. IGAZ HAMIS

A Skerlák-házat két fivér építtette. IGAZ HAMIS

A ház építését egy Ausztriában élő nagybácsi segítette. IGAZ HAMIS

Az épület pincével rendelkezik. IGAZ HAMIS

A porta ma rendezvények helyszíne. IGAZ HAMIS

2. Melyik a kakukktojás? Húzd alá!

levéltári iratok

térképek

hangfelvételek

tárgyak

A Kapornaki Tündérkert, az őrségi őshonos gyümölcsfagyűjtemény

Az őrségi ember életében a gyümölcsfáknak mindig fontos szerepe volt. Rengeteg gyümölcsfát ismertek, és a fák termését az itt élő emberek még ma is sokoldalúan fel tudják használni: aszalvány, gyümölcslé, lekvár, pálinka és különféle ételek készülnek belőlük. A régi, őshonos fajták a betegségekkel szemben ellenállóbbak és hosszúéletűek voltak, de az 1940-es évektől pusztulásnak indultak. Helyüket folyamatosan az új, nemesített fajták vették át.

A dombvidéki őshonos gyümölcsfafajták megmentése 2012-ben kezdődött a vidék régi gyümölcsfáinak felkutatásával és az őshonos gyümölcsfák oltóágainak gyűjtésével. Ugyanezen év telén Kovács Gyula pórszombati erdész és pomológus beoltotta a fákat, májusban pedig elültették a facsemetéket, összesen 46 gyümölcsfát, köztük téli savanyúalmát, mosánszkit, batult, mézeskörtét, sózókörtét, Petőfi körtefáját. Így jött létre a kapornaki tájház udvarán a Tündérkert-mozgalomhoz kapcsolódva a Muravidék első őshonos gyümölcsfákat tartalmazó gyűjteménye, amelynek célja a Kárpát-medencei őshonos gyümölcsfafajták megmentése és népszerűsítése.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Sorold fel, miket lehet készíteni a gyümölcsfák terméseiből!

2. Sorolj fel néhány almafajtát, amelyek megtalálhatók a kapornaki gyümölcsfagyűjteményben!

3. Az alábbi versrészlet Kányádi Sándor tollából való, de hiányzik belőle egy szó. Melyik lehet az? Írd a vonalra!

*Haldoklik az öreg tanú,
Petőfi vén _____.
Azt beszélük, ő látta volt
Verset írni utoljára.*

POMOLÓGUS: új gyümölcsfajták kifejlesztésével foglalkozó szakember

MOSÁNSZKI: apró, általában szabályos, kissé lapított alakú, nagy mennyiséget termő, ízletes, jó télálló alma, amely a fáján akár februárig is eláll. Alapszíne sárga vagy világoszöld, húsa fehér.

BATUL: lédús, édes, jó zamatú, kellemes illatú alma. Héja halványzöld, de napos oldalán megpirosodik. Ha megérik, megsárgul. Húsa fehér.

MÉZESKÖRTE: édes körtefajta.

SÓZÓKÖRTE: osztrák körte vagy fekete körte néven is ismerik, termése kicsi, gömb vagy kissé megnyúlt alakú. A gyümölcsök akár az első fagyig a fán maradnak.

PETŐFI KÖRTEFÁJA: a székelykeresztúri Gyárfás-kúria kertjében állt [az 1960-as évek után száradt ki] a több száz éves körtefa, amely alatt – a legenda szerint – utolsó estjét töltötte Petőfi Sándor, mielőtt elindult volna a segesvári csatába.

A **KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG** ÖSSZEFOGLALÓ KERESZTREJTVÉNYE

Fejtsd meg a keresztrejtvényt!

A megfejtés egy hungarikum, egy esemény, amely a Székelyföldön zajlik.

1. Ez a család építtette a Szentháromság-kápolnát.
2. A mondabeli Hadik Mihály szerelme.
3. Gálics István egyik grafikai ciklusának címe.
4. Az őshonos gyümölcsfajták megmentésének és népszerűsítésének mozgalma.
5. Vásároknak a gyerekek egyik kedvence.
6. A domonkosfai katolikus templom védőszentje [Szent ____].
7. A Domonkosfai Porta épületének egykori tulajdonosai.
8. Zala György alkotta monumentális emlékmű.
9. A Magyar Királyság első ilyen gyára Alsólendván jött létre.
10. Régi idők vándora, aki a kicsi, oszlopokon nyugvó, háromszöges homlokzatú tornácon pihenhetett meg, amilyen a Dobronoki György-háznál is látható.
11. Kultsár György legjelentősebb műve.
12. Dobronaki születésű egyetemi rektor családneve.
13. Hetési színes hímzés, kötények szélein látható.
14. Lábbeli, amely miatt csúfolták a hetési férfiakat.
15. Ezzel zárták el a barlang száját, amelybe az aranycsikót rejtették.
16. Ünnepek, amelyre hímes tojás készül.

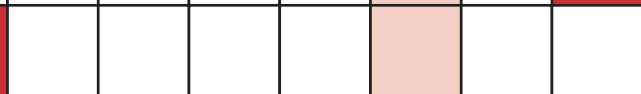
A _____ t [megfejtés] több százezer magyar keresztény hívő részvételével minden év pünkösdjén tartják szabadtéri szentmise keretében. Az esemény fő eleme a Mária-kegyszobor, ami a település legértékesebb ereklyéje, és amit Európa legnagyobb fából készült gótikus Mária-szobraként tartanak számon. A kegyszobor Máriát „Napba öltözött asszonyként” ábrázolja. Az egyház 1798-ban csodatévőnek nyilvánította a szobrot.

Szüleid segítségével a <http://hungarikum.hu> oldalon keresd meg, milyen magas a Mária-kegyszobor, és nézd meg az eseményről készült fotókat!

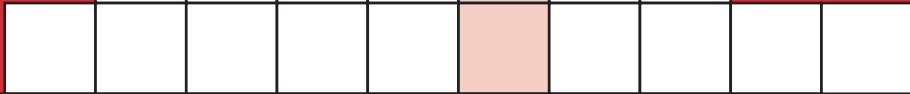
1

2

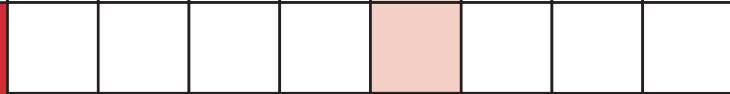
3

4

5

6

7

8

9

10

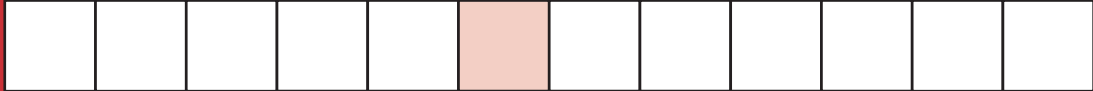
11

12

13

14

15

16

AGRÁR- ÉS ÉLELMISZERGAZDASÁG

A dombvidéki berkenyepálinka

A [kerti] berkenye (latinul *Sorbus domestica*) egy ritka előfordulású, lassan nöövő és hosszú életű, tekintélyes magasságú fafajta. Alma- vagy körtealakú termése egykoron nagy megbecsülésnek örvendett a paraszti háztartásban. Többek közt pálinkát is főztek belőle. A berkenyepálinka ritkaságnak számított, hiszen a fa nem minden évben hozott elegendő termést a pálinkafőzéshez, ezért a belőle főzött berkenyepálinkát a pálinkák pálinkájának, a pálinkák királyának tartották az Őrségben. Egy idő után a dombvidéki berkenyefák többsége elpusztult és a 20. század végére elfeledték őket. 2010-ben azonban bejárták a vidék határát és számba vették a még meglévő fákat. Termésüket összegyűjtötték és pálinkát főztek belőle. A berkenyepálinka a kapornaki tájház pálinkája lett. A kapornaki tájház gyümölcsösébe pedig berkenyefa-csemetéket is telepítettek, így itt található a vidék legnagyobb berkenyefa-állománya.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Melyik a kerti (házi) berkenye gyümölcse? Húzd alá!

2. Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? Karikázd be az *IGAZ* vagy a *HAMIS* szót!

A kerti berkenye egy lassan, de igen magasra növő fa.	IGAZ	HAMIS
A berkenye termése alma- vagy körtealakú.	IGAZ	HAMIS
A kerti berkenye évente bő termést hoz.	IGAZ	HAMIS
A berkenye terméséből régen pálinkát főztek.	IGAZ	HAMIS
A Dombvidéken felkutatták az elfeledett, de még meglévő berkenyefákat.	IGAZ	HAMIS
A berkenyefák termését összegyűjtötték és lekvárt főztek belőle.	IGAZ	HAMIS
A berkenyepálinka a pálinkák pálinkája az Őrségben.	IGAZ	HAMIS
A berkenyepálinka a domonkosfai tájház pálinkája.	IGAZ	HAMIS

A Lendva-vidéki hagyományos borkultúra

**Kovač Zselyke, 1. osztály,
Dobronaki Kétnyelvű Általános Iskola**

**Sakač Vid, II. osztály,
Gimnazija Franca Miklošiča, Ljutomer**

A Lendva-vidéket természeti adottságai és éghajlata régóta alkalmassá teszik a szőlőtermesztésre és a bortermelésre, amelynek központja a Lendva-hegy. A szőlőtermesztésnek itt gazdag történelmi múltja van, ugyanis a Lendva-vidéken már a rómaiak idejében is foglalkoztak szőlőműveléssel. A bor pedig később a Bánffy-, majd az Esterházy-uradalom második legfontosabb jövedelemforrása volt a gabona után. Az Esterházy család az alsólendvai uradalomhoz 1717-ben a Lendva-hegyen dézsmapincét is építtetett, amely ma is áll. Az évszázadok során azonban a vidék bortermelésében virágzó és kevésbé virágzó korszakok váltogatták egymást, de a vidék lakói mindvégig ragaszkodtak szőlőterületeikhez. Szőlőt és pincét birtokolni mindig is íratlan társadalmi elvárás volt. Jelenleg a fehér szőlőfajták közül az olaszrizling, a fehérburgundi, a *chardonnay*, a furmint, a tramini és a szürkebarát, a vörösek közül pedig a kékfrankos és a *pinot noir* a vidék domináns szőlőfajtája.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Mire utalnak az alábbi állítások?

A Lendva-vidéki bortermelés központja. _____

Először ebben a korban foglalkoztak itt szőlőtermesztéssel. _____

Az alsólendvai uradalom elsőszámú jövedelemforrása. _____

Család, aki dézsmapincét építtetett. _____

2. Sorolj fel három Lendva-vidéki fehér szőlőfajtát!

_____, _____,

3. Nevezd meg egy Lendva-vidéki vörös szőlőfajtát!

DÉZSMAPINCE: a földesúrnak vagy a földesúri jogokat gyakorló városnak a pincéje, ahol a dézsmabort [a dézsmás szőlők terméséből a földesúrnak járó terményadó fejében beszedett bor] összegyűjtötték és tárolták.

A muravidéki magyar konyha

A Muravidék táplálkozási kultúráját leginkább a magyar, a szlovén és a horvát kultúra egymásra hatása jellemzi. A muravidéki táplálkozás egyik fő meghatározója, hogy mely alapanyagok voltak a múltban fellelhetők ezen a vidéken. Így például a fő gabonafélének a rozs számított, ezért ez adta az itteni kenyér alapját. A perceknek ugyan fontos kenyérhelyettesítő szerepe volt vidékünkön, de az nem a mindennapi, hanem az ünnepi asztal elmaradhatatlan része volt. Megőrződött itt számos régi termesztett növényfajta is, mint a hajdina és a köles, amelyet mind a mai napig a hurrakészítésben használnak. A muravidéki táplálkozás legnépszerűbb, leggyakrabban használt olaja a tökmagolaj, de fennmaradtak itt olyan kézműves élelmiszerek is, amelyek régies tartósítási eljárást őriznek. Ezek a vágottzsír és a vindőshús. Utóbbi készítése a hústartósítás olyan archaikus módja, amely csak a Muravidéken maradt fenn.

Lebar Gor Ališa, 9. osztály, 1. Sz. Lendvai Kétnyelvű Általános Iskola

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Válaszolj az alábbi kérdésekre!

Melyik három nép táplálkozási kultúrája hat egymásra a Muravidéken?

Mi határozza meg a muravidéki táplálkozást?

Mi helyettesítette régen (és még ma is) a kenyeret az ünnepi asztalnál?

2. Miből készül vagy minek az eredménye? Írd az alapanyag vagy eljárás előtti betűjelet az ételmyszer előtti vonalra! Egy-egy alapanyag vagy eljárás több ételmyszerhez, illetve egy-egy ételmyszerhez több alapanyag is tartozhat.

____ kenyér	A köles
____ hurka	B hústartósítás
____ vágottzsír	C rozs
____ vindóshús	D hajdina

A köles és a kölesből készült muravidéki ételek

A köles az emberiség legnagyobb múltra visszatekintő gabonaféléi közé tartozik. A népnyelv *disznóköles*, *sőprűköles* vagy *jófizetőköles* néven is ismeri, utóbbit bőséges termése és kiadóssága indokolja. A köles vízigénye alacsony, hőigénye magas, termesztési ideje pedig rövid, ezért a Muravidéken előszeretettel termesztették másodvetésben [július, június]. A köles zöld állattakarmánnyként

is értékesnek számított, vidékünkön pedig szívesen készítettek belőle tejes vacsoraételeket [tejeskása, tejes köleskásaleves, tepsiben készített sültkása], de ebédre is fogyasztották. Ekkor megdinsztelték és vöröshagymás zsírral leöntötték, hogy még ízesebb és laktatóbb legyen. A szlovén hatásra elterjedt ételekben is szívesen használt alapanyag volt, így kölesből készült a krápca nevű túrós lepény is, de ezzel dúsították a savanyúrépa-főzeléket, a *bujta répát* is.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Sorold fel a köles két népi elnevezését!

2. Mik a köles jellemzői? Karikázd be a megfelelő választ!

vízigény

alacsony

magas

hőigény

alacsony

magas

termesztési idő

rövid

hosszú

aratás

előtt

után

vetették

3. Sorolj fel két kölesből készített vacsoraételt!

4. Nevezz meg kölesből készült, illetve kölest tartalmazó két szlovén ételt!

A hajdina és a hajdinából készült muravidéki ételek

A hajdina az emberiség legnagyobb múltja visszatekintő gabonaféléi közé tartozik. A hajdina népi elnevezései között ismert a *hadinya*, a *pohánka*, a *tatárka*, a *tatár búza*, a *kruppa* és a *haricska*. A hajdinát egykoron a Muravidéken, a köleshez hasonlóan, másodvetésben a búza, a rozs vagy a zab után vetették. Általában a rozs volt a legmegfelelőbb előveteménye, ugyanis azt legtöbbször Péter-Pál napja után már learatták. A haj-

dinából szívesen főztek esténként hajdinalevest, tejes hajdinalevest vagy hajdinás vargányalevest. Ebédre gyakran készítették dinsztelve, paprikás zsírral leöntve. Szükség esetén kisebb mennyiségben lisztet is őröltek belőle, amiből pogácsa, málé, esetleg *gombuca* vagy *gánica* készült. A hajdinának a népi táplálkozásban betöltött szerepét a disznóvágási szokások őrzik a legkitartóbban, az ekkor készülő hurkák többségét ugyanis hajdinával töltik meg.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Sorold fel a hajdina három népi elnevezését!

2. Egészítsd ki a hajdina vetéséről a szöveget a hiányzó szavakkal!

A hajdinát mindig _____ vetették. Ez azt jelentette, hogy a _____,
a _____ vagy a _____ aratása után vetették el a
hajdina magjait. A hajdina legmegfelelőbb előveteménye a _____ volt,
mert azt legtöbbször már június 29. [_____ napja] után learatták.

3. Sorolj fel két hajdinából készített vacsoraételt!

4. Nevezd meg két ételt, amit a hajdina lisztjéből készítettek!

A fehér- (muravidéki köleses), a májas- (muravidéki hajdinás-májas) és a vérös- vagy feketekóbász (muravidéki hajdinás-véres hurka)

A muravidéki hurkákat mind a mai napig hajdinával vagy kölessel töltik, ami különlegességnek számít, ugyanis ezt a két növényt napjainkra szinte teljesen kiszorította a rizs a disznótoros ételsor alapanyagai közül. A hurka népi elnevezése a Muravidéken *kóbász*, így ennek fajtái a *májaskóbász* vagy *májoskóbász* (muravidéki hajdinás-májas hurka), a *véröskóbász* vagy *feketekóbász* (muravidéki hajdinás-véres hurka) és a *kásáskóbász* vagy *fehérkóbász* (muravidéki köleses hurka). A hurka fejhúsból, a megfőzéséhez használt léből, májból és a vér

egy részéből készült. A májas és a véres hurka készítéséhez hajdinát használtak, a *fehérkóbászhoz* pedig kölest és a húsok főzőlevét. A fűszeres kásakeveréket az állat megtisztított beleibe töltötték. Az eszközök tisztasága, főként a vér miatt először mindig a köleskásás hurkát szokták elkészíteni, ezt követte a májas és a legvégén a véres töltése. A megfőtt és kihűlt hurkát tepsiben sütötték, többnyire hámozott, hosszában nagyobb szeletekre vágott és megsózott burgonyával.

**Car Emilia, Kovač Julija, Küplen Hana, Meričnjak Vid, Peterka Laj-
nšček Kim, Ratko Aleks, Toplak Dominik, 3. osztály, Dobronaki
Kétnyelvű Általános Iskola**

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Milyen színűek a különböző muravidéki hurkák? Kösd össze a hurkát a megfelelő színnel!

hajdinas-májas

fehér

hajdinas-véres

barna

köleses

fekete

2. A muravidéki hurkákat a mai napig hajdinával vagy kölessel töltik meg. Melyik növény szorította ki ezt a két gabonát más vidékeken?

3. Mik a muravidéki hurkák hozzávalói? Írd a hozzávalók előtti betűjeleket a megfelelő hurkához!

____ véres hurka

A köles

____ májas hurka

B hajdina

____ fehér hurka

C máj

D vér

E húsos alap

4. A hurkatöltésnek mindig megvolt a sorrendje. Mi volt az?
Egészítsd ki a szöveget a hiányzó szavakkal!

Először mindig a _____ hurkát szokták elkészíteni, mert az eszközök, a teknő és a hurkatöltő ekkor még nem voltak _____, így a _____ hurka fehér maradt. Utána következett a _____ hurka és a legvégén a _____.

A kerekrépa és a kerekrépából készült muravidéki ételek

A kerekrépát vagy tarlórépát (latinul *Brassica rapa*) főként az állatok számára termelték (másodvetésként, a gabona aratása után), de a szükség és a paraszti lelemény az emberi táplálkozásba is beépítette. Konyhai felhasználásának fő formája a savanyított répa volt, amiből elsősorban főzelékek készültek, mint a tejes répa, tejfölös répa, babos répa vagy húsos répa. Savanyításra a fiatal répát használták, amit előtte átmostak és kiáztattak, nehogy túl savanyú vagy keserű íze legyen az ételnek. A kerekrépa savanyítatlan, azaz édes formában való alkalmazása pedig elsősorban

a rétestöltelékként való felhasználása volt. Míg a nyári időszak fő rétese a tökös-mákos volt, a téli időszaké, illetve a mindenszentek és a halottak napja fő rétese a répás és a répás-mákos volt. A répás tölteléket mézzel vagy cukorral édesítették.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? Karikázd be az **IGAZ** vagy a **HAMIS** szót!

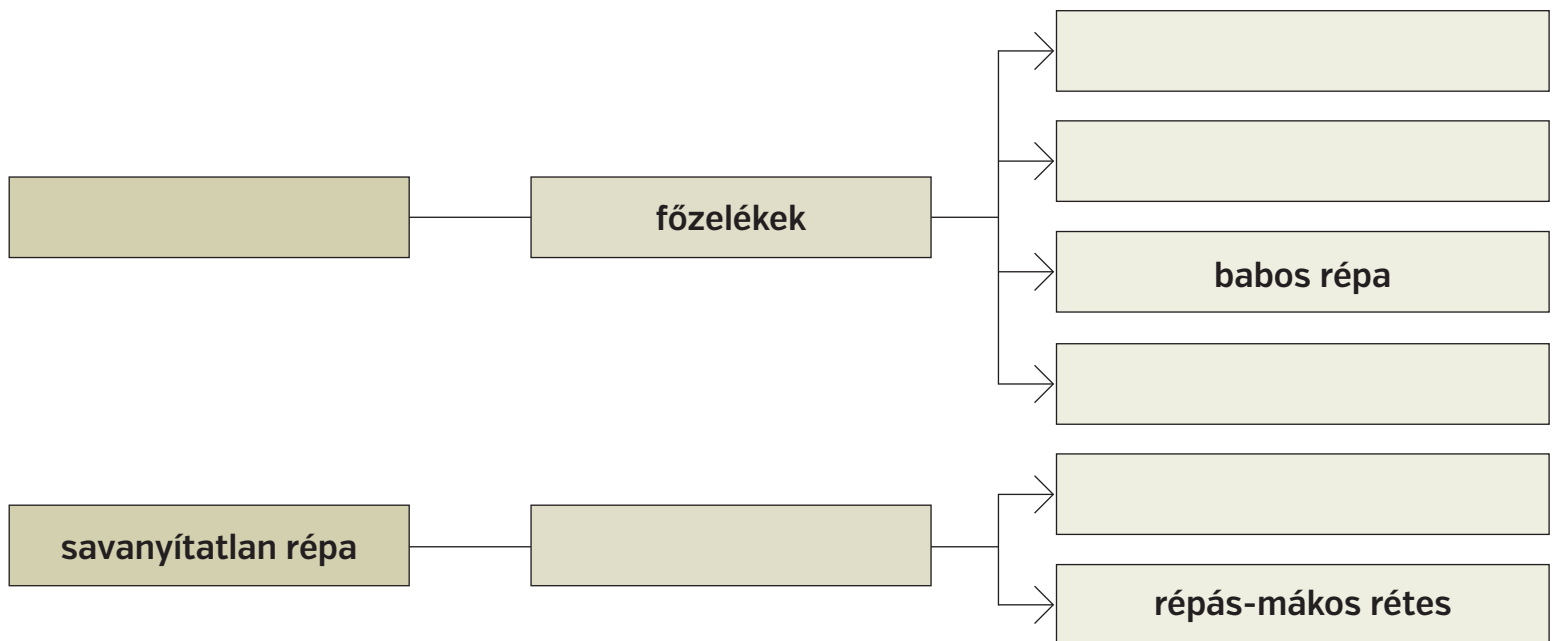
A tarlórépát elsősorban az állatok számára termelték. IGAZ HAMIS

A tarlórépa konyhai felhasználásának fő formája a savanyítatlan répa volt. IGAZ HAMIS

A kerekrepás ételek édes változatait elsősorban mindenszentekre és halottak napjára készítették. IGAZ HAMIS

A kerekrépa savanyítására az idősebb répát használták fel. IGAZ HAMIS

2. Miket készítettek a kerekrepából? Egészíts ki az ábrát a megfelelő ételekkel, ételcsoportokkal!

A dödölle

A magyar népi táplálkozásban a kenyér és a tejtermékek mellett a burgonya, a bab és a káposzta töltött be nélkülözhetetlen szerepet. Ezek termesztése ugyanis egyszerű volt és tápláló ételeket lehetett belőlük készíteni, továbbá jól lehetett tartósítani őket. A dödölle alapja a sós vízben megfőzött krumpli, amibe forrón annyi lisztet dagasztottak, hogy a végére sűrű péppé vált. Amikor elké-

szült, pirított hagymás zsírral vagy pirított hagymás-tejfölös zsírral leöntve fogyasztották. Mások viszont – mielőtt zsírral meglocsolták – kanálnyi nagyságú gombócokra szaggatták és serpenyőben megpirították. A dödöllét egykoron önálló ételként egy közös tálból fogyasztotta az egész család. Ma gyakran készítik köretként a vadételek mellé. A Hetésben régen mákos dödöllét is készítettek, ami az ünnepi ételek közé tartozott, és a lusta asszonyok mákos tésztájának is nevezték. A dödölle ugyanis jóval gyorsabban elkészült, nem kellett sem gyúrni, sem nyújtani, sem csíkokra vágni, mint a metélttészta.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Sorold fel azokat a növényeket, amelyek termesztése egyszerű, tápláló ételeket lehet belőlük készíteni és jól lehet őket tartósítani!

2. Mire utalnak az alábbi állítások?

A dödölle két alapanyaga. _____ és _____

Az elkészült dödöllét ezzel öntötték le. _____

Régen így ették a dödöllét. _____

Ma gyakran ilyen céllal készítik. _____

Régen ilyen dödöllét is készítettek. _____

Így nevezték az édes dödöllét. _____

A muravidéki tökmagolaj

A tökmagolaj a Muravidéken a leggyakrabban asztalra kerülő olaj, főként saláták ízesítésére használják öntetként. Az olajat a tök magjából préselik. A tököt először kimagozzák, a magokat pedig megszárazítják. Hajdanán az összegyűjtött tökmagot az újévi ünnepek után kezdték köpeszteni, azaz a héjától megfosztani. Ez mindig jó hangulatú közösségi munka volt a téli estéken. A tökmagköpesztéssel húshagyókeddre igyekeztek végezni, ugyan-

is utána a magokat a malomba vitték préselni, hogy húsvétra már legyen friss tökmagolaj. A kész tökmagolajat előbb agyagkorsókban tárolták, később pedig nagy, zománcozott bádoggal olajoskanokban. Amikor leülepedett az olaj, sötét színű pintesüvegekbe szűrték át. Az üvegeket parafadugóval bedugták és ruhával is körbetekerték, hogy minél kevesebb fény és levegő érje. Ezt követően sötét és hűvös helyen, a pincében vagy a kamrában tárolták, hogy ne avasodjon meg.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Válaszolj az alábbi kérdésekre!

Miből készül a tökmagolaj? _____

Milyen közösségi munka kapcsolódik a tökmagolajhoz? _____

Mire készült el a friss tökmagolaj? _____

Melyik helyiségben tárolták a tökmagolajat? _____

2. Hogyan készül a tökmagolaj? Számozással állítsd sorrendbe a tökmagolaj készítésének lépéseit!

_____ préselés

_____ szűrés

_____ magozás

_____ szárítás

_____ köpesztés

_____ leülepedés

3. Az elkészült tökmagolajat különféle edényekben tárolták. Számozással állítsd ezeket sorrendbe!

_____ zománcozott bádogganna

_____ sötét színű pintesüveg

_____ agyagkorsó

A vágottzsír

A *vágottzsír* a muravidéki népi táplálkozás egyik különlegessége. A disznóvágás második vagy harmadik napján készítették a disznó legszebb szalonnájából. A szalonnát megfőzték, majd hagyták teljesen kihűlni. Ezután lehúzogatták róla a *bürcét* és megtisztították a húsdaraboktól. A kihűlt szalonnát szeletekre vágták, fatörővel összetörték vagy húsdarálón ledarálták, majd sóval jól

összegyúrták. A sós vágottzsírt régen jó szorosan és légmentesen beletömködték a fából készült vindőbe, nehogy megpenészesedjen vagy megavasodjon. A vágottzsírt csak a legritkább esetben használták főzésre vagy a pirítások alapanyagául, hiszen értékes húspótló volt. Sokáig el tudták tartani, ezért a késő tavaszi és nyári időszakban fogyasztották. A vágottzsír finom kenyérre kenve vöröshagymával vagy paprikával, de kiváló ízt ad a héjában sült krumplinak is.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Válaszolj az alábbi kérdésekre!

Miből készítik a vágottzsírt? _____

Mikor készítették régen vágottzsírt? _____

Miben tárolták régen a vágottzsírt? _____

Mire kenik a vágottzsírt? _____

2. Számozással állítsd sorrendbe a vágottzsír készítésének lépéseit!

____ bőr lehúzogatása

____ szeletelés

____ hűtés

____ főzés

____ összegyúrás sóval

____ megtisztítás a húsdaraboktól

____ összetörés vagy darálás

3. Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? Karikázd be az **IGAZ** vagy a **HAMIS** szót!

A vágottzsírt légmentesen rakták el.

IGAZ

HAMIS

A vágottzsírt főzésre és sütésre használták.

IGAZ

HAMIS

A vágottzsírt húspótlóként a késő tavaszi és nyári időszakban fogyasztották.

IGAZ

HAMIS

BÜRKE: a levágott disznó perzselt bőre

A vindüshus (vindőshús)

A *vindüshus* készítése a húsfüstölés mellett a hústartósítás egyik archaikus módja, amely csak a Muravidéken maradt fenn. Nevét a vindőről kapta, ami egy dongás faedény, amelyben kiválóan lehetett tartósítani a vágottzsírt és a vindőshúst. Disznóvágáskor a combhúsdarabokat, az oldalast és a dagadót félretették *vindüshusnak*. A kihűlt friss húst sóval jól bedörzsölték és közepes hőmérsékletű sütőben vagy

kemencében néhány órán át lassan sütötték. A pirosra sült húst hagyták kihűlni, majd a vindőben vágottzsírba rakták úgy, hogy ne érje levegő. Az így eltett hús több hónapig is elállt, egészen aratásig, ezért akkor ették, amikor már elfogytak a füstölt húsok és szalonnák. A *vindüshust* fogyasztották kimelegítve vagy hidegen kenyérrel, pereccel és hagymával.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Válaszolj az alábbi kérdésekre!

Milyen állat húsból készítik a vindőshúst? _____

Milyen húsdarabokból készítik a vindőshúst? _____

Miben tárolták régen a vindőshúst? _____

2. Számozással állítsd sorrendbe a vindőshús készítésének lépéseit!

____ sütés

____ a pirosra sült hús légmentes elrakása

____ a friss hús bedörzsölése sóval

3. Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? Karikázd be az *IGAZ* vagy a *HAMIS* szót!

A húsfüstölés a hústartósítás egyik eljárása.	IGAZ	HAMIS
---	------	-------

Vindőshúst a magyar nyelvterület más részein is készítenek.	IGAZ	HAMIS
---	------	-------

A dongás faedényben tárolt hús több hónapig elállt.	IGAZ	HAMIS
---	------	-------

A vindőshúst mindig hidegen fogyasztották.	IGAZ	HAMIS
--	------	-------

DAGADÓ: a sertésnek a bordák alatti része, azaz a hasa aljának a húsa

A bubosturu vagy puposturu (búbos túró)

A búbos túró, helyi elnevezéssel *bubosturu* vagy *puposturu* egy egyszerű, tejből készült étel, amely a népi táplálkozás egyik régies tejtartósítási eljárását őrzi. A tej a gyorsan romló élelmiszerek közé tartozott, ezért igyekeztek belőle minél többet frissen felhasználni. A tejfeldolgozás első lépéseként egy tejesfazékban megaltatták a tejet, majd a tej tetejéről leszedték a tejfölt, alul pedig megmaradt az aludttej,

amiből melegítéssel túrót készítettek. A túrót úgy tudták még tovább eltartani, ha szikkasztották [szárították]. A túrót előbb sóval, fokhagymával, őrölt piros paprikával összegyúrták és kis kúpokat formáltak belőle. Innen kapta a nevét: búbos vagy púpos túró. A kis kúpokat aztán a sütőben vagy a kemencén még jobban kiszárították, sőt néhányan meg is füstölték, így egyes helyeken füstölt túrónak is nevezték. A sózott, fűszerezett és kiszárított túró jól elállt, ezért a muravidékiek egykoron szívesen vitték magukkal a mezőre és a szőlőhegyre.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Válaszolj az alábbi kérdésekre!

Milyen formája van a búbos túrónak? _____

Sorold fel, milyen fűszerekkel gyúrták össze a túrót! _____

Hogy nevezik még a búbos túrót? _____

2. Számozással állítsd sorrendbe a búbos túró készítésének lépéseit!

____ a túró szikkasztása

____ a tej altatása

____ a túró formázása

____ füstölés [nem kötelező lépés]

____ az aludttej melegítése

____ a tejföl leszedése

____ a túró fűszerezése

____ a túró szárítása kemencében

3. Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? Karikázd be az **IGAZ** vagy a **HAMIS** szót!

Régen a tejet igyekeztek mielőbb frissen felhasználni.

IGAZ

HAMIS

A túrókészítés a tejtartósítás egyik eljárása.

IGAZ

HAMIS

A búbos túró a gyorsan romló ételek közé tartozott.

IGAZ

HAMIS

A búbos túrót régen a mezőre és a szőlőhegyre vitték magukkal.

IGAZ

HAMIS

A kukoricamálé

A kukorica a népi táplálkozás fontos alapanyaga volt. Darájából és lisztjéből laktató ételek készültek, ezért a szegényebb családok táplálkozásában kiemelt szerephez jutott. Az egyik legnépszerűbb kukoricalisztből készült étel a kukoricamálé volt, aminek létezett egyszerűbb, hétköznapi, valamint ünnepi, gazdagabb változata is. Ha hétköz-

nap sütötték, csak tejjel, aludttejjel, egy-két tojással és egy csipet sóval keverték ki a tésztáját. Böjti változatát állati eredetű összetevők nélkül készítették, ezért a tepsit, amiben sütötték, nem zsírral, hanem tökmagolajjal kenték ki. Ha vasárnapra vagy ünnepnapra készült a kukoricamálé, akkor a tej vagy aludttej és a tojás mellett szódaport is tettek a tésztájába, esetleg mézet vagy kevés cukrot. A tetejét szilvalekvárral vagy dióval gazdagították, majd az egészet cukros tejföllel megkenték.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. A táblázatban jelöld x-szel, melyek a kukoricamálé különböző változatainak összetevői!

	hétköznapi	bőjti	ünnepi
tej			
aludttej			
tojás			
cukros tejföl			
szódapor			
méz vagy cukor			
zsír			
szilvalekvár vagy dió			
tökmagolaj			

2. A kukoricamálé melyik változata látható a fotón?
-

A muravidéki kerekperec

A perec a Muravidék egyik jellegzetes kenyérféléje, amely a többivel szemben a lehető legfinomabb fehérlisztből készül. További összetevői az élesztő, a tej és a zsír. Az összegyúrt tésztából hosszú szálakat sodor-
nak, ezeket kettesével perecbe fonják és szép barnáspirosra sütik. Régen ünnepeken [keresztelő, lakodalom, halotti tor] és vasárnaponként sütötték, vagy olyan hétköznapiokon, amikor nehezebb fizikai munkát

Neugebauer Heidi, 7. osztály, 1. Sz. Lendvai Kétnyelvű Általános Iskola

végeztek vagy munkás jött a házhoz. Lakodalmakkor és paszitán a borosüveg nyakára húzva a termékenység és a bőség jelképe volt. A perec a kenyeret helyettesítette, tehát általában nem önálló ételként fogyasztották, hanem húsokhoz és főzelékekhez ették. A Muravidék népi táplálkozásában a perec elnevezése a kerekperec, a kemencében sült perecet pedig hőkön sült perecnek nevezik. Egykoron nagyobb méretű pereceket sütöttek, mint ma. Átmérőjük akár 30 centiméter is lehetett, ebből mindenki egy-egy darabot tört le, úgy fogyasztották.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Válaszolj az alábbi kérdésekre!

Milyen lisztből készül a perec? _____

Milyen a formája? _____

Minek nevezik a kemencében sült perecet? _____

2. Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? Karikázd be az *IGAZ* vagy a *HAMIS* szót!

A perec a kenyeret helyettesítette a mindennapokban.	IGAZ	HAMIS
--	------	-------

Nehezebb munkaalkalmakkor, lakodalmakban, keresztelőkor mindig volt perec.	IGAZ	HAMIS
---	------	-------

A perecet általában önálló ételként fogyasztották.	IGAZ	HAMIS
--	------	-------

Régen nagyobb méretű pereceket sütöttek.	IGAZ	HAMIS
--	------	-------

3. Mit jelképezett a perec a borosüveg nyakára húzva, és melyik két ünnepi alkalmon?

PASZITA: vendégség keresztelő alkalmával

A hetési húsvéti pompos

A Lendva-vidék és ezen belül a Hetés fő kenyérgabonája évszázadokon át a rozs volt. A búzalisztnek csak a kalácsok és az ünnepi ételek készítésében jutott szerep. A fehér finomlisztből a húsvéti ünnepekre sült, kis kerek cipót ezen a vidéken *pompos*nak nevezték. A mintegy félkilós cipót a többi húsvéti étellel együtt nagyszombaton elvitték megszenteltetni a templomba. A muravidéki háziasszonyok a szentelésre vitt ételt egy kosárba

készítették össze, amelybe főtt sonka, kenyér, főtt tojás, torma és só került. Dobronakon és a hetési falvakban azonban nem a házi kenyérből vittek szenteltetni egy darabot, hanem kis fehér cipót, pompost sülttek. A megszentelt ételeket, így a pompost is az utolsó morzsáig meg kellett enni.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Válaszolj az alábbi kérdésekre!

Mi a pompos? _____

Milyen súlyú? _____

Milyen ünnepre sütik? _____

2. Egy hetési asszony elkészítette húsvéti kosarát. Melyik a kakukktojás? Húzd alá!

torma főtt sonka só házi kenyér főtt tojás

3. Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? Karikázd be az *IGAZ* vagy a *HAMIS* szót!

A Lendva-vidéken a kenyeret rozslisztból sütötték. IGAZ HAMIS

A pompost nagyszombaton megszenteltették a templomban. IGAZ HAMIS

Az ételszentelésre a pompos mellett
a házikenyérből is vittek egy darabot. IGAZ HAMIS

A megszentelt ételek morzsáját is el kellett fogyasztani. IGAZ HAMIS

A fumu

A *fumu* az egyik legkülönlegesebb lakodalmi kalács. A legtovább a Göcsejben és a hetési falvakban maradt fenn. Háromféle töltött kalács [mákos, diós, aszalt szilvás] összefonásával készült, amit pólyásbaba-formájúra díszítettek. A kalácsnak a valóságban is akkora méretűnek kellett lennie, mint egy újszülöttnak. Díszes szőtteskendőkbe bebugyolálva vitték az ünnepségre, mint egy valóságos kisbabát. A keresztelőre vagy lakodalomra sült ajándék átadásához egy kisebb dramatikus játék is szövődött. A fumut jelképesen megkeresztelték és szétosztották az esemény résztvevői között, ezzel is kifejezve a nagycsaládi és rokoni összetartozást. A pólyásbaba-alakú kalács évszázadokon át a bőséges gyermekáldást, a jövőt, az életet szimbolizálta. Ezzel ajándékozták meg a fiatal párt a lakodalomban és a gyermekágyas asszonyt a keresztelőn.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Válaszolj az alábbi kérdésekre!

Mi a fumu? _____

Milyen alakú? _____

Mit jelképez? _____

2. Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? Karikázd be az *IGAZ* vagy a *HAMIS* szót!

A fumu háromféle tölteléket tartalmaz.	IGAZ	HAMIS
--	------	-------

A fumu akkora, mint egy kisebb óvodás gyermek.	IGAZ	HAMIS
--	------	-------

A fumut lakodalomra és keresztelőre sütötték.	IGAZ	HAMIS
---	------	-------

A fumut egyszerűen adták át a fiatal párnak vagy a gyermekágyas asszonynak.	IGAZ	HAMIS
--	------	-------

AZ **AGRÁR- ÉS ÉLELMISZERGAZDASÁG** ÖSSZEFOGLALÓ KERESZTREJTVÉNYE

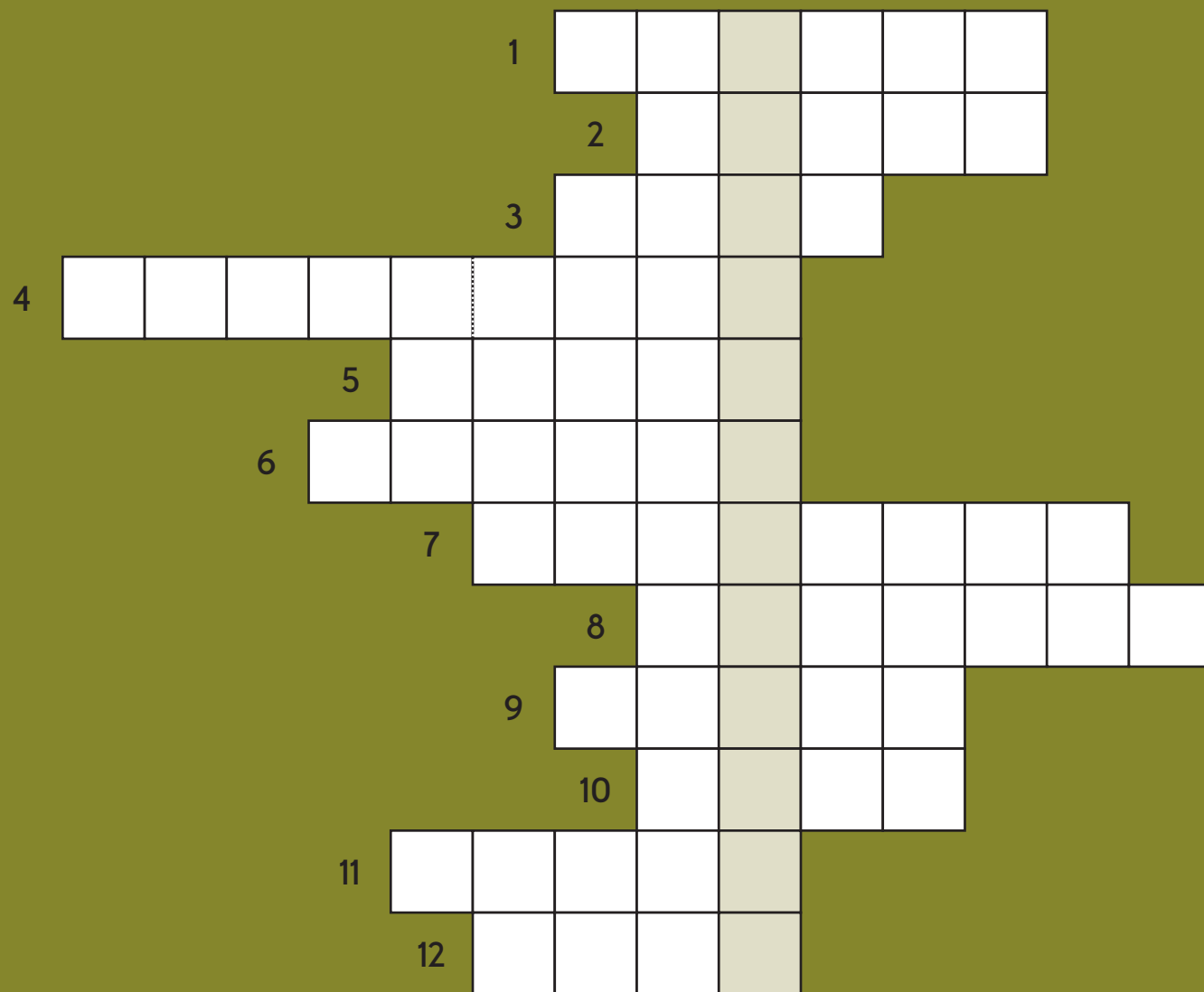
Fejtsd meg a keresztrejtvényt!

A megfejtés egy hungarikum, amely Erdélyből származik.

1. A Muravidék leggyakrabban használt olajának alapanyaga.
2. A levágott disznó perzselt bőre.
3. A tejtartósítás egyik terméke.
4. Így nevezik a kemencében sült perecet.
5. Dongás faedény, amelyben a vágottzsírt tárolták.
6. Húsvéti fehér cipó.
7. A belőle készült pálinkát az Őrségben a pálinkák királyának tartották.
8. Ezzel töltik meg a muravidéki májas és véres hurkát.
9. Ezzel töltik meg a *fehérkóbaszt*.
10. Kukoricalisztból készül, van hétköznapi, böjti és ünnepi változata.
11. Fehérlisztból készült kenyérhelyettesítő étel, az ünnepi asztal elmaradhatatlan része.
12. A Muravidék fő kenyérgabonája volt évszázadokon át.

A _____ [megfejtés] egy hosszúkás, henger alakú sütemény, amely a nevét a füstelvezésre használt eszköztől kapta. Első ismert receptje egy 1784. évi erdélyi szakácskönyvből származik, a 18. század végére pedig a teljes magyar nyelvterületen elterjedt a sütemény. A 20. század elején felületét kristálycukorral és dióval kezdték ízesíteni.

A szüleid segítségével keresd meg a <http://hungarikum.hu> oldalon, hogyan nevezik a süteményt a Dunántúlon!

TURIZMUS ÉS VENDÉGLÁTÁS

A muravidéki bogrács (pincepörkölt)

A bogrács a magyar nyelvben egy szabadtűzi főzőedényt jelent, a Muravidéken pedig ezt a szót a pincepörköltre is használják. A muravidéki bográcsához háromféle hús szükséges: marha-, sertés- és vadhús. A bogrács pörköltként készül, ami azt jelenti, hogy a zsíron megfonnyasztott vöröshagymához adják hozzá a kockákra vágott húsokat és az őrölt piros-paprikát. A bográcsot sóval, borssal és babérlevéllel, ízlés szerint csípős paprikával fűszerezik. A főzés utolsó szakaszában nagyobb sze-

Zadravec Nika, 1. osztály, Dobronaki Kétnyelvű Általános Iskola

letekre vágott burgonya kerül a bográcsba, majd az egészet vízzel öntik fel. Amikor a krumpli kellőképpen megpuhult, borral is felöntik, hogy ne főjön szét az étel. A bogrács nem népi étel. Valószínű, hogy a nagyobb szőlőterületet birtokló gazdák is csak alkalmi jelleggel készítették a nehezebb munkák alkalmával, amilyen a szőlőkapálás vagy a szüret. A Muravidéken ma elsősorban vendégváró szerepet tölt be, és jelen van az éttermi kínálatban is. 2011 óta köré épül Lendva város legjelentősebb turisztikai rendezvénye, a Bográcsfeszt.

Mit jegyeztél meg?

Válaszolj az alábbi kérdésekre!

1. Mi a bogrács a magyar nyelvben? _____
2. Minek nevezik a magyar köznyelvben a muravidéki bográcsot (az ételt)?

3. Sorold fel, mivel fűszerezik a bográcsot!
_____, _____, _____, _____
4. Mivel öntik fel a bográcsot? _____ és _____
5. Hogyan nevezik a bogrács köré épülő lendvai rendezvényt? _____

A TURIZMUS ÉS VENDÉGLÁTÁS ÖSSZEFOGLALÓ KERESZTREJTVÉNYE

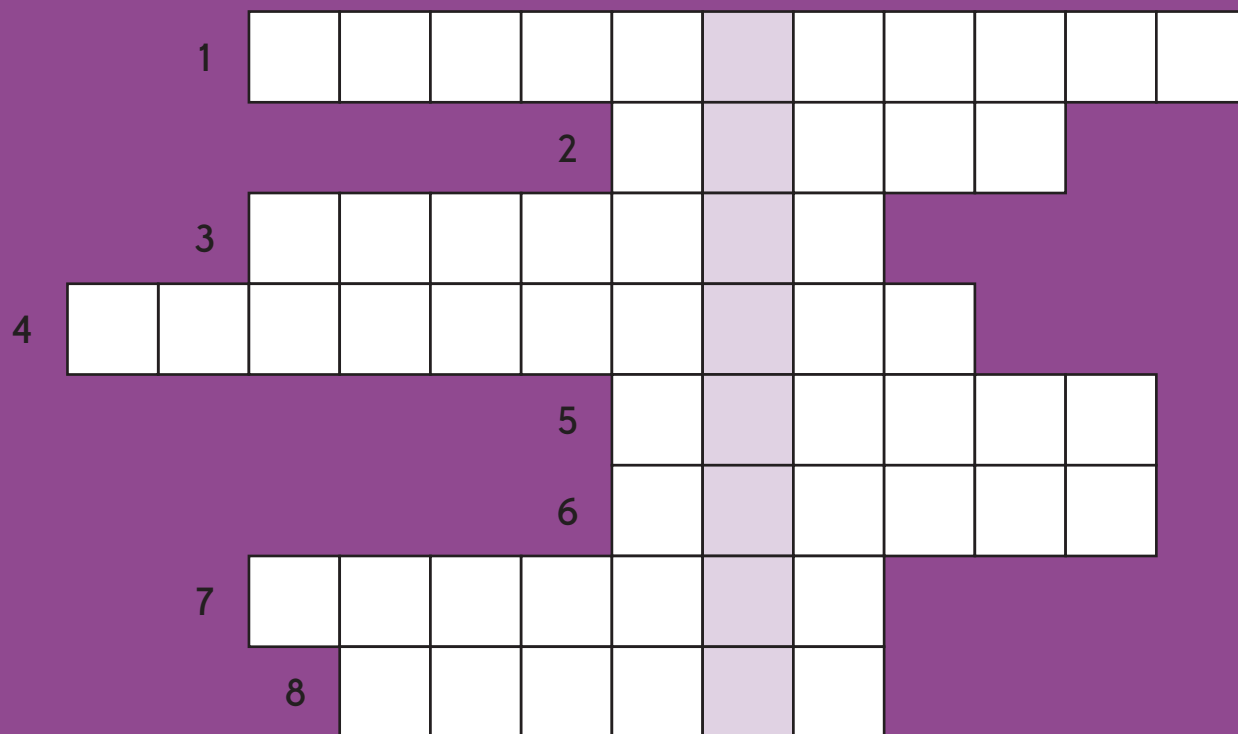
Fejtsd meg a keresztrejtvényt!

A megfejtés egy olyan hungarikum, amelynek két változata is szerepel a Hungarikumok Gyűjteményében.

1. Zsíron fonnyasztják.
2. A bográcshoz szükséges húsok egyike.
3. A végén kerül a bográcsba.
4. A bogrács ma ilyen szerepet tölt be.
5. Ízlés szerint ilyen is lehet a bogrács.
6. Régen a gazdák erre a munkaalkalomra készíthették.
7. Ez a bogrács készítésének alapja.
8. A bográcshoz szükséges húsok egyike.

A magyar _____nek [*megfejtés*] három fő családja van: a balatoni, a dunai és a tiszai. Bár mindhárom alapja a jó minőségű hal, a hagyma és a paprika, a három változat között a különbség az elkészítés módjában van. A tiszai változatra a passzírozás a jellemző, míg a bajait, azaz a dunait tésztával tálalják.

A szüleid segítségével keresd meg a <http://hungarikum.hu> oldalon az említett étel két változatát!

TERMÉSZETI KÖRNYEZET

A kapornaki forrás

Kapornak határában, árnyas fák alatt egy kis ligetben található a kapornaki forrás. A természetes vízfolyás 12 fokos vize és a patak, amibe a forrás belefolyik, még soha nem fagyott be és nem is apadt el, még a legnagyobb szárazságok idején is csörgedezett. Egyesek szerint a forrás már a törökök idején is folyt itt, majd 150–200 évvel ezelőtt a Laczó család a forrást téglából építette ki. A vizét régen ivásra, főzésre, mosogatásra hordták haza a falusiak. A jelentőségét pedig növelte, hogy az 1960–70-es években nem

volt minden háznál kút, így a forrásnak nélkülözhetetlen szerepe volt a mindennapi vízellátás biztosításában. A vizet vödörben, korsóban hordták haza, főleg esténként a munkák végeztével. A helyi lányok és legények a forrásnál találkoztak. Az anekdoták szerint a szerelmesek a vizet félúton gyakran kiöntötték, hogy visszamehessenek a forráshoz, illetve a kedvesükhöz. A helyiek úgy tartják, a kapornaki forrásvíz igen egészséges, ugyanis akik rendszeresen fogyasztották, mind hosszú kort értek meg.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? Karikázd be az *IGAZ* vagy a *HAMIS* szót!

A forrás már a törökök idején is csörgedezett.	IGAZ	HAMIS
A kapornaki forrás eddig egyszer fagyott be.	IGAZ	HAMIS
A kapornaki forrás a legnagyobb szárazságok idején elapadt.	IGAZ	HAMIS
A forrás vize igen fontos volt, mert nem volt minden háznál kút.	IGAZ	HAMIS
A kapornaki forráshoz több anekdota kapcsolódik.	IGAZ	HAMIS

2. Sorold fel, mire használták régen a forrás vizét!

3. Mire utalnak az alábbi állítások?

Ebben hordták haza a vizet. _____

Ezt jelentette a fiataloknak a forrás környéke. _____

Ezt tették félúton a szerelmesek. _____

4. Mivel indokolják a helyiek azt, hogy a kapornaki forrásvíz egészséges?

A Bakonaki-tó és az energiapontok

A Bakonaki-tó Dobronak mellett található. Mesterségesen alakították ki, hogy megakadályozzák az árvizeket, ezért akkumulációs tónak nevezik. A tó 500 méter hosszú, a legszélesebb részén 200 méter széles, átlagos mélysége 2–3 méter, a legmélyebb pontja körülbelül 5 méter. A tavat először haltenyésztésre szánták, majd a horgászok és sporthorgászok vették birtokukba. A horgászok számára fontos halak az amur, a compó, a ponty, a keszeg és a süllő. A tó közelében található a Szent Vid-forrás, amely a legenda szerint gyógyítja a szembetegségeket. A Szent Vid-kápolna körül pedig 50 erős energiapontot is találtak, amelyek közül huszonhatot kijelöltek és meghatározták, mely betegségek kezelésében van jótékony hatásuk. A tó és környéke ma közkedvelt kirándulóhely, évről évre több turista látogatja. A horgászat mellett ugyanis pihenésre, túrázásra, gombászásra is lehetőséget nyújt, továbbá számos egyéb idegenforgalmi lehetőséget is kínál, egyik közülük a kalandpark.

Magyar Dunja, 4. osztály, 1. Sz. Lendvai Kétnyelvű Általános Iskola

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Válaszolj az alábbi kérdésekre!

Hol található a Bakonaki-tó? _____

Melyik forrás van a közelében? _____

Miket találtak a kápolna körül? _____

2. Írd a vonalra, mit jelentenek az alábbi számok!

2 - _____

5 - _____

50 - _____

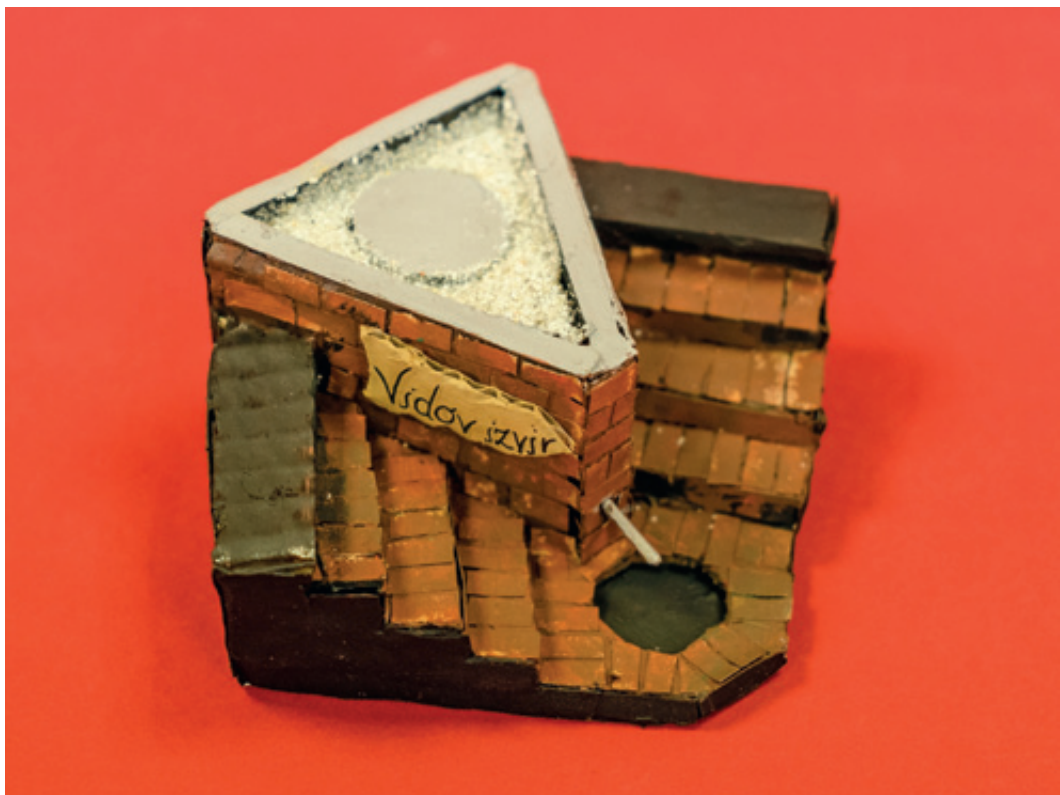
200 - _____

500 - _____

3. Sorolj fel néhány halfajtát, amelyek otthona a Bakonaki-tó!

A Szent Vid-forrás a Bakonaki-erdőben

A Szent Vid-forrás a Dobronak melletti Bakonaki-erdőben található. A forrás gyógyító erejű vizéhez kapcsolódó egyik csoda szerint azok a vak vagy szembe-
tegséggel küzdő személyek, akik megmosták az arcukat, szemüket a forrás vizében, visszanyerték a látásukat. A szent kút névadója Szent Vid (vagy Vitus), a tizennégy segítőszent egyike, akit június 15-én ünnepelnek. A forrás melletti domboldalon a 20. század első felében Szent Vitus tiszteletére kápolna épült. Az emléknapjához legközelebb eső vasárnapon tartják a hely búcsúját. A forrás és környéke ma kedvelt zarándok- és kirándulóhely. A Szent Vid-nap köré épülő turisztikai rendezvény pedig Dobronak Község egyik legjelentősebb közösségi eseménye, ugyanis a búcsú hetét a dobronaki turizmus hetének nyilvánították.

Vuk Ema, I. osztály, Srednja poklicna in tehniška šola Murska Sobota

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Mire utalnak az alábbi állítások?

A forrás ebben az erdőben található. _____

A legenda szerint ennek a szervnek a betegségeit gyógyítja a forrásvíz. _____

Szent Videt így is nevezik. _____

Ekkor van Szent Vid emléknapja. _____

A Szent Vid emléknapjához legközelebb eső vasárnap tartják. _____

A Szent Vid-nap köré épülő idegenforgalmi rendezvényt ennek nyilvánították. _____

2. Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? Karikázd be az **IGAZ** vagy a **HAMIS** szót!

A legenda szerint a forrás vize csak a vakokat gyógyítja.	IGAZ	HAMIS
---	------	-------

Szent Vitus a tizennégy segítőszent közé tartozik.	IGAZ	HAMIS
--	------	-------

A forrás közelében kápolnát is építettek.	IGAZ	HAMIS
---	------	-------

A forrás környékét zarándokok és kirándulni vágyók látogatják.	IGAZ	HAMIS
--	------	-------

TIZENNÉGY SEGÍTŐSZENT: 14 keresztény vértanú, akiket együtt hívnak segítségül. A hagyomány szerint haláluk előtt ígéretet kaptak Istentől, hogy a hozzájuk fordulók nagy bajokban megsegíthetik.

A Zasuerdű, a völgyifalui legelő

A völgyifalui *Zasuerdű* tölgyes ligete az egykori tölgyes-bükkös erdőség maradványa. A 300–500 éves tölgyóriások annak köszönhetik megmaradásukat, hogy az emberek a falu e szögletét szemelték ki legelőnek. A tölgyek hatalmas lombkoronái árnyékot nyújtottak a delelő csordának, a makkot pedig a sertéstartás fontos táplálékként szedték össze

a falusiak. A kocsányos tölgyek mellett többféle fa és bokor található itt, de igen sokszínű a terület állatvilága is, különlegessége pedig a tölgyes-tövisescincér, ami a Muravidéken csak itt található meg. A táj habitusa az idők folyamán, elsősorban a mezőgazdasági termelés intenzitásának növekedése miatt merőben megváltozott, a terület nagy része szántókká vált. A hirtelen megváltozott körülmények pedig hátrányosan hatottak az öreg fákra, néhány közülük kiszáradt. Ennek ellenére a Zasuerdű a labdatérrel – amelyen egykoron szintén legeltetés folyt – a falusiak egyik kedvenc gyülekezőhelye. Bejáratánál a villámcsapás miatt kidőlt régi gémeskút másolata áll.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? Karikázd be az *IGAZ* vagy a *HAMIS* szót!

Az öreg tölgyek a tehenek legeltetésének és a sertéstartásnak köszönhetik megmaradásukat.	IGAZ	HAMIS
---	------	-------

A Zasuerdün csak tölgyek és bokrok találhatók.	IGAZ	HAMIS
--	------	-------

A Zasuerdü területén többféle állat talált otthonra, menedékre.	IGAZ	HAMIS
---	------	-------

A Zasuerdü bejáratánál a régi gémeskút áll.	IGAZ	HAMIS
---	------	-------

2. Mire utalnak az alábbi állítások?

Rovar, amely csak itt található a Muravidéken. _____

A Zasuerdü területének nagy része ezzé vált. _____

Így hatott a táj változása az öreg tölgyekre. _____

A Zasuerdü futballpályáján ez folyt régen. _____

A harangvirág (mocsári kockásliliom)

A mocsári kockásliliom vagy kotuliliom (*Fritillaria meleagris*) a hóvirág és a kankalin után a tavasz hírnökei közé tartozik. Nedves ártéri réteken, láperdőkben fordul elő. A Muravidéken Nagypalina, Bántornya vidékén, valamint néhány Lendva környéki faluban található meg. A Lendva-vidéken *harangvirágnak* nevezik. Márciusban, áprilisban virágzik. A 10–25 centiméter magas növény virágai bókoló harangalakúak, néha párosával fejlődnek. Színük bíbor

vagy rózsaszín, néha fehér [alba], amelyet sakktáblaszerűen barnásvörös foltok tarkítanak. Tőlevelei hosszúak, keskenyek és hegyesek. Szárlevelei is keskenyek, szürkészöld színűek és szórt állásúak. Mogyoró nagyságú, gömbformájú hagymája mérgező anyagokat tartalmaz. A harangvirág védett növény, mert a rétgazdálkodás megváltozása [kiszáritás, szántás] az eltűnését okozta. A Muravidéken a harangvirágról a radamosi művelődési egyesületet nevezték el, továbbá megtalálható Dobronak Község címerében is.

Dobranič Iva, 5. osztály, 1. Számú Lendvai Kétnyelvű Általános Iskola

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Mi jellemző a mocsári kockásliliomra?

Virágzásának ideje: _____

A teljes növény magassága: _____

Virágjának alakja: _____

Virágjának alapszíne: _____

Hagymájának formája: _____

2. Mire utalnak az alábbi állítások?

E két virág után virágzik. _____

Vízkedvelő fákból álló, árterek mentén kialakuló erdő. _____

Így nevezik a fehér változatát. _____

3. Miért nyilvánították védetté a virágot?

4. Mit neveztek el róla a Muravidéken, illetve hol jelenik meg az ábrázolása?

A TERMÉSZETI KÖRNYEZET ÖSSZEFOGLALÓ KERESZTREJTVÉNYE

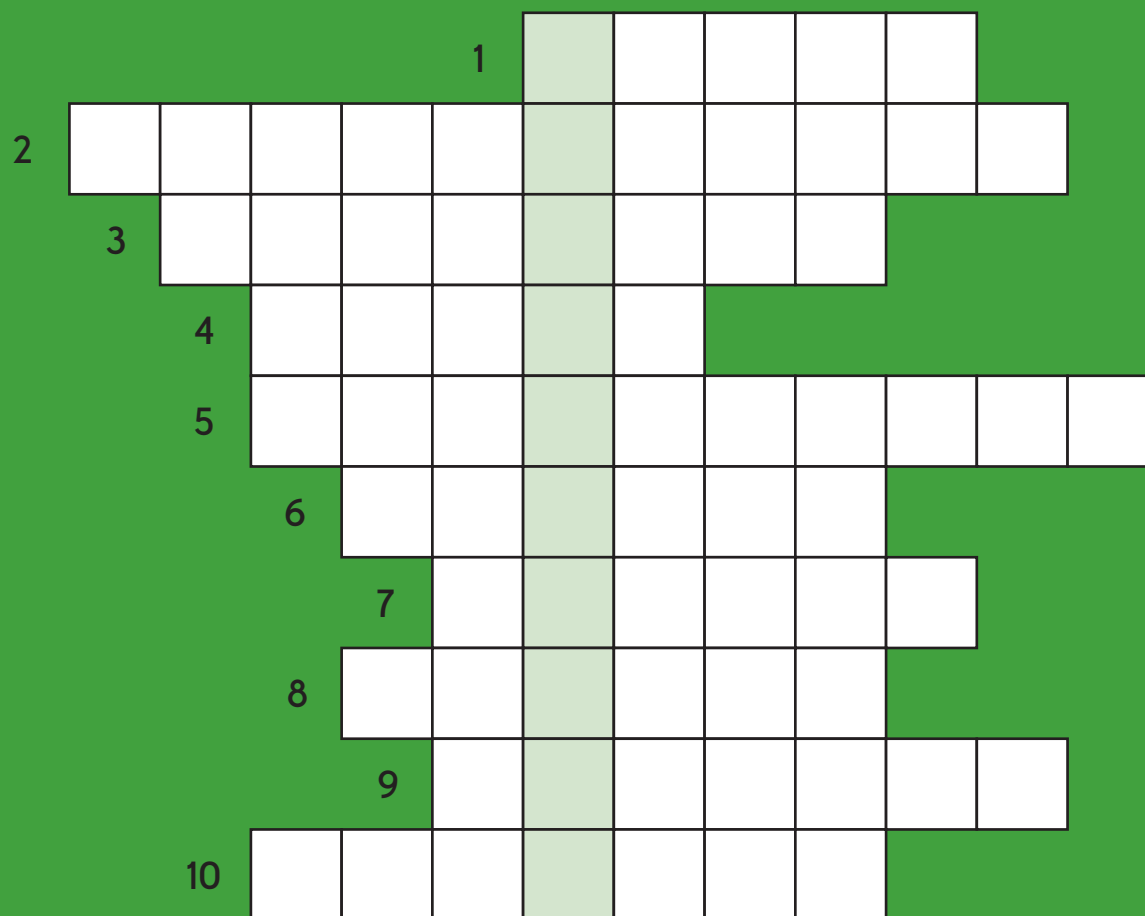
Fejtsd meg a keresztrejtvényt!

A megfejtés egy hungarikum, amely a Tiszán és mellékfolyóin látható június közepén.

1. A *Zasuerdű* öreg fafajtája.
2. Gyógyhatású hely a Bakonaki-erdőben.
3. Másolata a *Zasuerdű* bejáratánál áll, az eredetit egy villámcsapás döntötte ki.
4. Család, amely téglával építette ki a kapornaki forrást.
5. A Bakonaki-erdő kedvelt szabadidős helye.
6. A mocsári kockásliliom is hirdeti.
7. A *Zasuerdű* különleges rovarfaja.
8. Ilyen alakú a mocsári kockásliliom virágja.
9. A 20. század elején építették a Bakonaki-erdőben Szent Vitus tiszteletére.
10. Ilyen a mocsári kockásliliom hagymája.

A _____ [*megfejtés*] nevével ellentétben nem növény, hanem egy rövid életű kérészfaj, amelynek nincsen bábállapota. Lárvai Magyarországon élnek a Tisza agyagos üledékében. Három év lárvalét után fejlődnek kifejlett rovarrá. Vízfeletti életük igen rövid. Tömeges rajzásuk (kirepülés, násztánc, párzás, peterakás, pusztulás) egyedülálló természeti látványosság, aminek neve _____ zás [*megfejtés*].

A szüleid segítségével a <http://hungarikum.hu> oldalon keresd meg a kérészről készült fotókat!

EGÉSZSÉG ÉS ÉLETMÓD

A lendvai gyógy- és termálvíz

Gyógyvíznek azokat az ásványvizeket, borvizeket, termálvizeket nevezik, amelyek gyógyító hatással bírnak. A lendvai gyógyvízre kőolajkutatás során találtak rá, amikor 1965-ben 822 méter mélységben meleg vízre bukkantak. A petesházi mezőn így 1966-ban megnyílt a Vizes Terma nevű, 1980-ban pedig a szállodával [Lipa] is rendelkező lendvai fürdő. A lendvai termálvíz geológiai eredete szerint fosszilis kőolajvíz, összetétele szerint pedig nátrium-hidrogénkarbonátos ásványvíz. Forrásánál magas, 62 °C-os hőmérséklete miatt a hipertermás gyógyvizek közé

sorolják. 1981-ben nyilvánítottak gyógyvízzé. Különlegessége magas paraffintartalma, ezért jó hatással van a bőrre, selymes bevonatként marad rajta. A lendvai gyógyvíz bőrbetegségek [például pikkelysömör], mozgásszervi sérülések, reumatikus megbetegedések, égési sérülések utáni állapotok gyógyítására alkalmas. A termálvíz a megújuló energiaforrások közé is tartozik, a geotermális energiát napjainkban Lendván főleg fűtésre használják. A Muravidéken az egyszer már felhasznált termálvizet példásan visszajuttatják a földbe.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Az alábbi állítások a lendvai termálvízre vonatkoznak. Milyen adatra utalnak?

Ezt kerestek, amikor meleg vizet találtak. _____

A petesházi fürdő neve. _____

A lendvai termálvízben magas arányban van jelen. _____

A lendvai termálvíz ilyen energiát ad. _____

A lendvai termálvíz energiáját elsősorban erre használják. _____

2. Írd a vonalra, mit jelentenek az alábbi számok!

62 – _____

1966 – _____

822 – _____

1980 – _____

1965 – _____

1981 – _____

3. A lendvai termálvíz együtt említhető a szlovéniai, magyarországi és horvátországi termálvizekkel. Olvasd el a közös eredetüket megörökítő történeti mondát!

A dunántúli források eredete

Az öregek úgy tartották, hogy amikor Jézus Krisztus és Szent Péter a földön jártak, egyszer csak elértek a világ végére, egészen a Muravidékig. Nagyon elfáradtak és sárosak voltak, de sehol nem találtak mosdóvízre. Erre az Úr lebökte a vándorbotját, mondván: fakadjon itt meleg víz. Feltört a forrás és a két égi vándor megmosdott. Gondolván, hogy még szüksége lesz másnak is hévízre, Jézus meghagyta a Pannon-síkság szélén a bő forrásokat. [Pivar Ella gyűjtése]

Penavin Olga [1995]: Jugoszláviai magyar diakrón népmesegyűjtemény II. Forum Könyvkiadó, Újvidék. 343.

AZ **EGÉSZSÉG ÉS ÉLETMÓD** ÖSSZEFOGLALÓ KERESZTREJTVÉNYE

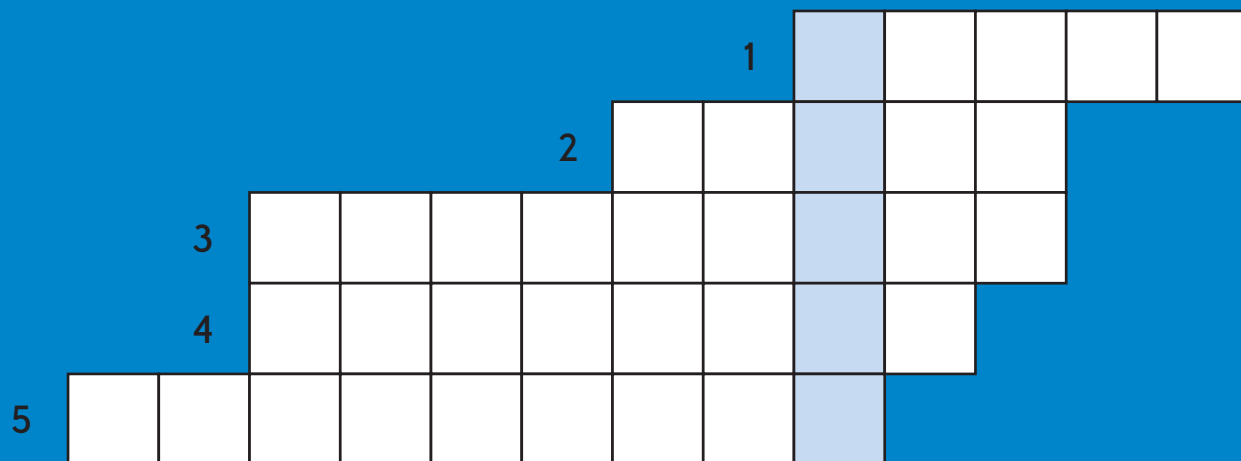
Fejtsd meg a keresztrejtvényt!

A megfejtés egy hungarikum, amely Zala megyében található.

1. A forrásuknál magas hőmérsékletű vizeket _____ termásnak nevezik.
2. Ilyen sérülések utáni állapotok gyógyítására alkalmas a lendvai termálvíz.
3. Összetétele szerint a lendvai nátrium-hidrogénkarbonátos _____.
4. A lendvai termálvíz 1981-ben kapta meg ezt a címet.
5. A lendvai víz geológiai eredete szerint.

A _____ i-tó [*megfejtés*] Európa legnagyobb gyógyhatású meleg vizes tava, az azonos nevű város mellett található. A tó vize állandó áramlásban van, amely a fürdőzőt állandó, enyhe masszázsban részesíti. A tó 38 °C-os vizét régóta használják gyógyászati célokra. A tavat a felszínén úszó indiai vörös tündérrózsák is különlegessé teszik. Az első, tutajokra épített fürdőházat 1772-ben Festetics György építtette itt.

A szüleid segítségével a <http://hungarikum.hu> oldalon keresd meg a tóról készült fotókat!

IPARI ÉS MŰSZAKI MEGOLDÁSOK

A Lendva-vidék kőolaj- és földgázbányászata

A Lendva-vidék alatt húzódó kőolaj- és földgázmező a magyarországi és horvátországi olajmezőig terjed. A fekete arany bányászata 1942-ben kezdődött vidékünkön, amikor a Magyar-Német Ásványolajművek Kft. (MANÁT) szénhidrogének kutatásába kezdett először Völgyifalu, majd pedig Petesháza határában. Egy évvel később ezeken a helyeken fúrótornyokat állítottak és elkezdték szivattyúzni a kőolajat, majd 1944-ben a MANÁT helyi egységét mind a hat furattal a Magyar-Amerikai Olaj-

ipari Rt. (MAORT) vásárolta meg. A 2. világháború után államosították és folytatták a kitermelést. 1952-ben már 81 fúrótorny állt Petesháza határában. A szénhidrogének bányászata olyan szintre fejlődött, hogy 1956-ban Lendván bányászati iskolát létesítettek, hogy szakembereket képezzenek. A kőolaj- és földgázkitermelés közel 50 évig [1940–1990] fontos alappillére volt a Lendva-vidék gazdasági fejlődésének, rengeteg embernek adott munkát. A kőolajbányászatra szervezett Nafta cégnek köszönhetően pedig szolgálati lakások, lakótelepek, közösségi létesítmények épültek. A cég támogatta továbbá a munkások sporttevékenységeit is.

Tot Teodor, 9. osztály, 1. Számú Lendvai Kétnyelvű Általános Iskola

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. Mi a fekete arany? Karikázd be a helyes válasz előtti betűjelet!

- A az arany nagyon ritka, sötét színváltozata
- B ébenfa
- C kőolaj
- D szén

2. Melyik két ország olajmezőihez kapcsolódik a Lendva-vidéki kőolaj- és földgázmező?

3. Sorold fel, mik épültek a kőolajbányászati cégnek köszönhetően!

4. A Lendva-vidéki kőolaj- és földgázbányászat rengeteg embernek adott munkát, ezért az olajmunkások, fúrómunkások élete a folklórba is beszűrődött. Olvasd el az alábbi nóta szövegét, amelyet Völgyifaluban gyűjtött Hozjan Alenkától (Hatlak Lenkétől) Kepe Buda György 2021-ben! A nótát a régi lakodalmakban szokták énekelni.

*Rendes a dobos,
A fúró szára forog,
A fúros legény vígan éli
A világát.*

*Rendes a menet,
A fúró szára pereg,
A fúros legény vígan éli
A világát.*

SZÉNHIDROGÉN: olyan szerves vegyület, amely csak szén- és hidrogénatomokat tartalmaz.

AZ IPARI ÉS MŰSZAKI MEGOLDÁSOK ÖSSZEFOGLALÓ KERESZTREJTVÉNYE

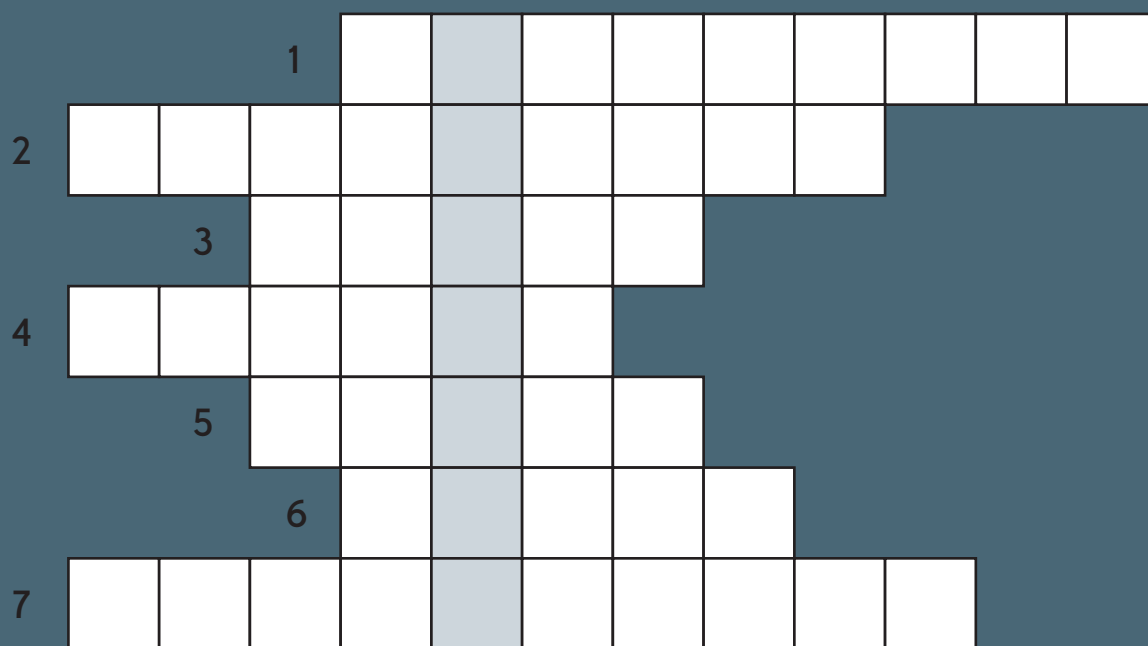
Fejtsd meg a keresztrejtvényt!

A megfejtés egy hungarikum, amely Magyarország egyik legismertebb márkája.

1. A kőolaj és földgáz kinyerésére használt gépezet.
2. A 2. világháború után 81 fúrótorony állt ezen település határában.
3. 1944-ben a Lendva-vidéki furatok tulajdonosa lett.
4. 1956-ban létesítették Lendván, hogy bányászati szakembereket képezzenek.
5. Ez a cég kezdte a szénhidrogének kutatását a Lendva-vidéken.
6. Így nevezték a lendvai kőolajbányászatra szervezett céget.
7. Ezen település határában kezdték a szénhidrogének kutatását.

A _____ [megfejtés] név hallatán mindenki előtt gyönyörű, kézzel festett porcelánok jelennek meg. A pécsi gyár a századfordulón élte a fénykorát, amikor a Kárpát-medence teljes területére építészeti kerámiát szállított, dísz tárgyait és porcelánkészleteit pedig sorra díjazták a világkiállításokon. A gyár munkájában hírneves alkotók is részt vettek, például Rippl-Rónai József, Victor Vasarely, Lechner Ödön.

A szüleid segítségével a <http://hungarikum.hu> oldalon keresd meg a porcelánokról készült fotókat!

SPORT

Az 1903-ban alapított lendvai labdarúgó-egyesület

A lendvai „aranygenerációs” csapat a belgrádi Partizan elleni meccs előtt, 1946.

A világ első futballklubja 1857-ben az angliai Sheffieldben jött létre, Magyarországon pedig 1897-ben Budapesten alapítottak először labdarúgóklubot. Időben nem maradt el sokkal tőlük Lendva első klubja sem, amely labdarúgó-egyesületként alakult meg 1903. május 17-én. A későbbiek során a sajtó többször számolt be futballklub alapításáról, illetve más-más néven szerepelt a klub, amely meg-megújulva és időnként átalakulva működött. 1935-ben pedig arról döntöttek, hogy az új labdarúgópályát az egykori állatpiac helyén alakítják ki. Az egyesület fény-

korát a 2. világháború utáni időszak jelentette, ugyanis ekkor került a csapat a jugoszláv első ligába. A klub ekkori sikere abban rejlett, hogy az „aranygenerációs” játékosok, akik az 1945-ös és 1946/47-es Naftában játszottak, a háború alatt szinte mindannyian a magyar bajnokságban, Európa egyik legerősebb bajnokságában edzetek, fejlődtek és csiszolódtak. Később a Nafta futballklub életében dicső és kevésbé dicső korszakok váltogatták egymást, de a klub kisebb-nagyobb átmenetekkel azóta is folyamatosan működik.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

1. A 19. század második felétől a világ minden táján futballklubok alakultak. Kösd össze a települést az első futballklubja alapításának évével!

<i>Budapest</i>	<i>1857</i>
<i>Alsólendva</i>	<i>1897</i>
<i>Sheffield</i>	<i>1903</i>

2. Igazak vagy hamisak az alábbi állítások? Karikázd be az **IGAZ** vagy a **HAMIS** szót!

A lendvai futballklub fénykora az 1945–1947-es időszak.	IGAZ	HAMIS
A sorsfordulót a szlovén első ligába való bejutás jelentette.	IGAZ	HAMIS
A csapat 1946-ban többek közt a belgrádi Partizan ellen is játszott.	IGAZ	HAMIS
A lendvai klub fénykorában játszó játékosokat aranygenerációnak nevezik.	IGAZ	HAMIS
Ezek a játékosok korábban mindannyian jugoszláv klubokban edzettek.	IGAZ	HAMIS
A 2. világháború alatt a magyar futballklubok Európa legerősebbjei közé tartoztak.	IGAZ	HAMIS

Gerencsér József pályafutása

(Belatinc, 1922. július 2. – Muraszombat/Lendva, 2021. január 3.)

Gerencsér József, becenevén Tubi a Nafta Futballklub „aranygenerációjának” meghatározó tagja és a védelem bástyája volt. A 2. világháború alatt besorozták katonának a Magyar Honvédségbe, ahol hamar fény derült sporttehetségére, így az 1943/44-es idénytől a szombathelyi Haladást erősítette hátvédként. A legemlékezetesebb mérkőzésén az Aranycsapat ellen focizott, amelyen Hidegkuti Nándor játékát

Gerencsér József az egyik mérkőzésen.

kellett hatástalanítania. A Haladás megnyerte a mérkőzést. A háború után Gerencsér hazatért Alsólendvára, ahol egykori csapattársaival újraalapította a labdarúgóklubot, amelyet Nafta Tornaegyletként neveztek el. A klub 1946-ban megnyerte a szlovén köztársasági bajnokságot. Ezt követően a csapat a jugoszláv ligában játszott, ahol Gerencsér rendkívül jól állta a sarat a védelemben, hiszen nemegyszer állította meg a csatárok rohamát. Szkopjei mérkőzésükön pedig a kapus lámpaláza miatt őt küldték a kapuba, és neki köszönhetően már csak egy további gólt kapott a csapat. Gerencsér 1945-től 1951-ig volt a Nafta FC játékosa, a későbbiekben pedig a klub edzőjeként és műszaki vezetőjeként dolgozott. Amíg ereje engedte, minden mérkőzésre ellátogatott.

Mit jegyeztél meg?

Oldd meg az alábbi feladatokat!

- 1. Milyen posztot töltött be Gerencsér József a Nafta Futballklubban?
Karikázd be a helyes válasz előtti betűjelet!**

A *kapus*
B *hátvéd*
C *középpályás*
D *csatár*
- 2. Milyen posztra állították Gerencsér Józsefet a szkopjei mérkőzésen?
Karikázd be a helyes válasz előtti betűjelet!**

A *kapus*
B *hátvéd*
C *középpályás*
D *csatár*
- 3. Hogyan nevezték az alsólendvai labdarúgóklubot, amelyet Gerencsér József a csapattársaival újraalapított?**

- 4. Gerencsér József a későbbiek folyamán is részt vállalt a futballklub életében, de nem játékosként. Nevezd meg, milyen munkakörben!**

_____, _____

A **SPORT**

ÖSSZEFOGLALÓ KERESZTREJTVÉNYE

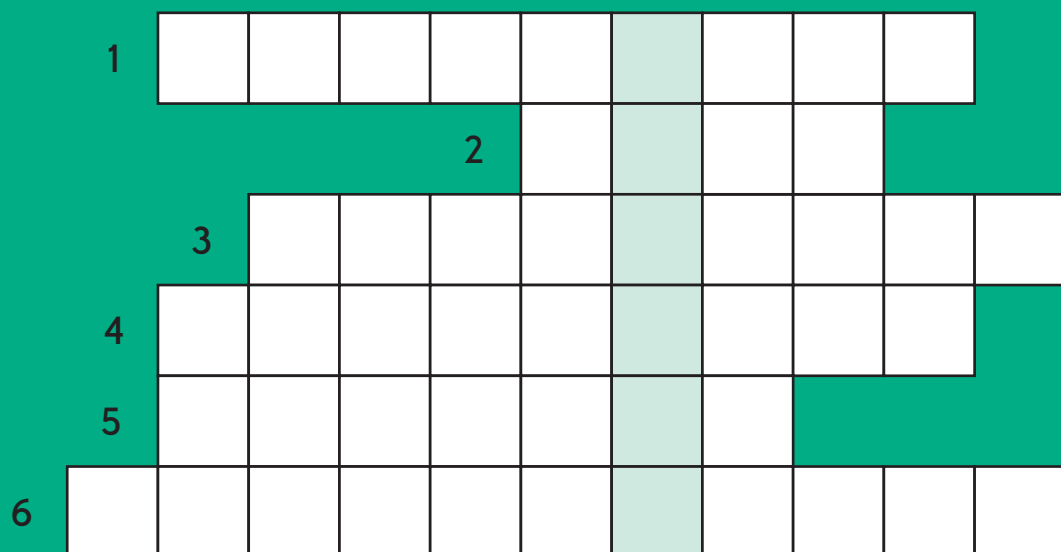
Fejtsd meg a keresztrejtvényt!

A megfejtés egy csatár hungarikummá vált életműve.

1. Az 1935-beli döntés szerint Lendván az új labdarúgópályát a helyén alakították ki.
2. Gerencsér József beceneve.
3. A futballklub ilyen szervezeti formában működött az alapításakor.
4. Gerencsér Józsefnek legemlékezetesebb mérkőzésén az ő játékát kellett hatástalanítani.
5. A szombathelyi futballklub neve.
6. A legjobb magyar labdarúgó-válogatott közismert neve.

_____ [megfejtés] Ferenc [1927–2006], közismert becenevén Öcsi minden idők egyik legnagyobb futballjátékosa. Életművét messze földön ismerik, maradandót alkotott nem csak a magyar válogatott kapitányaként, hanem a Real Madrid játékosaként is. Szinte minden kontinensen dolgozott, de mindig a hazáját képviselte. A zseniális játékosal több helyen egyenesen Magyarországot azonosítják.

A szüleid segítségével a <http://hungarikum.hu> oldalon keresd meg a fotót arról a szoborcsoportról, amely gyermekek körében ábrázolja a nagy futballjátékost!

Megoldások

ÉPÍTETT KÖRNYEZET

A lendvai Színház- és Hangversenyterem

1. A, D, E
2. színházi előadások, hangversenyek, képzőművészeti kiállítások, egyéb rendezvények
3. Zala György

A lendvai Tomka-házak

IGAZ, IGAZ, HAMIS [húszkoronást], HAMIS [Mihály örökölte], HAMIS [nem látható], IGAZ

Lendva város főutcája

1. E, A, D, B, C
2. HAMIS [a polgárosodás idején], IGAZ, IGAZ

Az épített környezet

összefoglaló keresztretjtvénye

1. Horthy, 2. Makovecz, 3. Partizán, 4. nyomda,
5. mocsaras, 6. Tomka, 7. kávézó; Torockó

KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG

A lendvai vár

1. IGAZ, HAMIS [a 12. század előtt], HAMIS [nem foglalták el], IGAZ
2. Szapáry [nem lendvai várúr]
3. tárgyi, fotók, dokumentumok, művészeti alkotások

A Bánffy család szellemi öröksége

1. 2, 3, 5, 1, 4
2. pohárnokmester, asztalnokmester, ajtónállómester
3. sport

A bántornyai Árpád-kori templom

1. IGAZ, HAMIS [Szűz Mária Mennybevétele-templom], IGAZ, IGAZ, HAMIS [a templom új részében]
2. Zichy Ágoston [nincs szobra a templomban]
3. zarándok, búcsúi

A lendvai Szent Katalin-templom

1. Szent László [a mellékoltár szobra, a többi a főoltárnál található]
2. Szent Flórián [a templomtéren álló szobor, a többi a templomban található] vagy Szent István [szobra a templomban és a templomtéren is megtalálható, a többi szobor csak a templomban található]
3. Esterházy, keleti, öt, Alexandriai Szent Katalin, Pandur-fivérek [Pandur József és Lajos]

Kultsár György életműve

1. B, E, A és D
2. IGAZ, HAMIS [támogatták], HAMIS [magyar nyelven], IGAZ

Szúnyogh Sándor életműve

1. Alsólakosban, Halicanumi üzenet, a kultúra mindenese, ifjúsági irodalmi díjat és az alsólakosi művelődési egyesületet
2. E, A, F, C, D, C

A Lendva-hegyi Szentháromság-kápolna

1. Csonka-domb vagy Lendva-hegy, törökök, barokk, Hadik Mihály
2. IGAZ, IGAZ, HAMIS [Szentháromság-szobor], HAMIS [Hadik Mihály-mondakör]

Hadik Mihály múmiája

1. IGAZ, HAMIS [a török kor után hunyt el], IGAZ, IGAZ
2. huzat, meszes talaj
3. mondabeli, múmia, mondabeli, múmia

A Lendva-hegyi Szent Anna Máriával szoborcsoport

1. C
2. IGAZ, IGAZ, HAMIS [másolata], IGAZ

A lendvai Maria Immaculata-szobor

1. D, C, A
2. földgömb, holdsarló, kígyó, alma
3. arany szín, fordított talapzat

A dobronaki Nepomuki Szent János-szobor

HAMIS [Dobronakon], IGAZ, IGAZ, IGAZ

Zala György szobrászművész életműve

1. Zala, György, Mayer György, Alsólendva, 1858. 04. 16.
2. emlékmű, portré, síremlék
3. a Színház- és Hangversenyterem előtt
4. a lendvai várban

A Millenniumi emlékmű szobrai

és domborművei

1. Gábrriel arkangyal, hét vezér, magyar történelmi személyek, Háború kocsija, Béke kocsija, Munka és Jólét, Tudás és Dicsőség
2. a magyar honfoglalás ezeréves évfordulójának
3. magyar korona, kettős kereszt
4. királyszobrok

Gálics István életműve

1. Lendva, 1944. január 19.
2. grafika
3. Lepke, Hegedű, Feljegyzések, Fossziliák
4. lepke

A Hungária Hazai Ernyőgyár Rt.

IGAZ, IGAZ, IGAZ, HAMIS [2001-ig], IGAZ, HAMIS [gazdag tárgyi emléktárgy maradt fenn]

A domonkosfai Árpád-kori templom

1. 13., Szent Márton-zarándokút, katolikus temető, freskók
2. növényi motívumok, négyfejű sárkányok, párdúc vagy nőstényoroszlán, liliom

A szentlászlói református templom

1. 2, 1, 3
2. református, római katolikus
3. szobrok [nem található a templomban]
4. kehelygyűjtemény [nem található a templomban]

A hetési szoknyásharangok

a Lendva-vidéken

1. IGAZ, IGAZ, HAMIS [van], IGAZ, HAMIS [alig magasabbak vagy egyforma magasak], IGAZ, HAMIS [nem hetési falvakban is, például Pincén]
2. 3, 1, 2

A hetési szöttek

1. len és kender; sötétpiros; Lendva, Muraszombat, Dobronak, Zsitkóc
2. IGAZ, HAMIS [a férjhezmenetel feltételei közé tartozott], IGAZ, IGAZ

A hetési hímzés

1. fehér vászonhímzés, színes gyapjúhímzés fehér, piros, kék
2. IGAZ, IGAZ, HAMIS [a Muravidéken szinte egyedülálló], HAMIS [négyzetes], IGAZ

A hetési férfi- és női viselet

1. F, N, N, 2, F, N, F, N, F, F, F, N, N, 2
2. D, C, F, A, H, I, G, E, B
3. kötény, ing; kötény, bő ujjú blúz [bokros ujjú ing], vállkendő
4. szoknya, kötény
5. 4, 7, 3, 2, 5, 1, 6
6. 3, 2, 4, 5, 1

A Lendva-vidék néptáncagyomány

1. régi stílusú táncok: ugrós, ügyességi-eszközös táncok
új stílusú táncok: kétlépés, gyorscsárdás, körcsárdás
lakodalmi táncok: hupi, Hogy a csibe, kendertánc, gólyatánc, sujszterpolka
2. E, C, B, A

A Lendva-vidék népzenei hagyomány

1. szájról szájra, 800, ötfokúság és ereszkedő dallamvonal, Átimennék a Murán
2. IGAZ, HAMIS [népies dalok, mődalok, gyermekdalok, balladák, szokásdalok], IGAZ

A hetési Gergely-járás

1. március 12., Göntérháza, 4 vagy 5, selyemszalaggal díszített kalap, fakard, pénztárca [bugyelláris, buksza], kosár
2. tanítónknak, iskolába, iskolába, diákot, tanítónk, tanulás

Attila kardjának mondája

1. Bot Piku / Piku bácsi, Felsőlakos, Attila király kardja, hunok kora / 5. század eleje, Attila hun király, Lendva-hegy
2. Attila hun király, április 24.

Az aranycsiku [aranycsikó] mondája

1. Garai-erdő [Völgyifalu], török idők
2. aranyszobor
3. törökök, magyar katonák, aranycsikó, Fehér Asszony, nyavalya [betegség]

A Csontos szentje

1. Lendva, Lendva-hegy, Csontos, Dolac
2. egy farkas széttépett egy testvérpárt, római kor
3. Keresztelő Szent János, kukurculu szent
4. IGAZ, HAMIS [térdig], HAMIS [bárányt], IGAZ, HAMIS [a lendvai várban]

A temető megszenteltségtenítőinek mondája

1. Hosszúfalu, 1. világháború [1914] előtt
2. a temetőből ellopott kereszt és annak visszahelyezése
3. a kötény földre szúrása a kereszttel
4. halál [szívroham], bagoly [kuvik, halálmadár]

A Bordások mondája

1. Hosszúfaluhegy, Hosszúfalu-hegy, Magyarország, Szenyegetű, Galícia
2. 19–20. század, Matjasec István / Pista bácsi / Bordás bácsi
3. D

A muravidéki batikolt hímes tojás

1. húsvét, batikolás, piros és fekete
2. A és F; C, E és F; A, B és F; A és D
3. C [kalocsai], F [matyó]
4. 1. lépés: A, B, C. 2. lépés: E, A, B, C. 3. lépés: F. 4. lépés: A, D

A Katalin-napi vásár

1. farsang, február 2., április 24., október 28., Katalin napja, advent
2. I. Nagy Lajos király, Bánffy Istvánnak és Jánosnak, 1366-ban
3. Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet (MNMI), a Bánffy Központ udvarán, 2004-ben
4. fazekas, szöttek, faragott, mézeskalácsok
5. pecsenye, cipó, mézsör, sültkolbász, hurka, forralt bor, kürtőskalács

A Jakab-napi vásár

1. kettő, július 25., búcsút, 2015
2. körhinta, mézeskalács
3. régen: ruha, szövet, kelme, lábbeli, háztartási eszközök; ma: csuhéból és fából készült tárgyak, ékszerek, kerámia
4. játék, mézeskalács, színes cukorkák

A Dobronoki György-ház

1. Dobronakon, [egyetemi] tanár
2. a) laktanya, b) filmek, c) népi gyógyászat, d) aratás

A Domonkosfai Porta

1. 1931, 2019, Kalamár-ház
2. a) varroda, b) szüret

A Kapornaki Helytörténeti és Néprajzi Gyűjtemény

1. IGAZ, IGAZ, HAMIS [Amerikában], IGAZ, IGAZ
2. hangfelvételek

A Kapornaki Tündérgert, az őrségi őshonos gyümölcsfa-gyűjtemény

1. aszaltvány, gyümölcslé, lekvár, pálinka
2. téli savanyúalma, mosánszki, batul
3. körtefája

A kulturális örökség

összefoglaló keresztretjtvénye

1. Gludovác, 2. Piroka, 3. Fossziliák,
4. Tündérgert, 5. mézesbáb, 6. Márton,
7. Kalamár, 8. Millenniumi, 9. ernyőgyár, 10. kódís,
11. Postillák, 12. Dobronoki, 13. gyapjúhímzés,
14. bocskor, 15. vaskapu, 16. húsvét; csíksomlyói búcsú

AGRÁR- ÉS ÉLELMISZERGAZDASÁG

A dombvidéki berkenyepálinka

1. alma, házi berkenye, madárberkenye, körte
2. IGAZ, IGAZ, HAMIS (nem minden évben hoz elegendő termést), IGAZ, IGAZ, HAMIS (pálinkát), IGAZ, HAMIS (kapornaki)

A Lendva-vidéki hagyományos borkultúra

1. Lendva-hegy, római, gabona, Esterházy
2. olaszrizling, fehérburgundi, chardonnay, furmint, tramini, szürkebarát
3. kékfrankos, *pinot noir*

A muravidéki magyar konyha

1. magyar, szlovén és horvát, a Muravidéken fellelhető alapanyagok, perec
2. C, A és D, B, B

A köles és a kölesből készült muravidéki ételek

1. *jófizetőköles, disznóköles, söprűköles*
2. alacsony, magas, rövid, után
3. tejeskása, tejes köleskásaleves, sültkása
4. túrós krápca, bujta répa

A hajdina és a hajdinából készült muravidéki ételek

1. *hadinya, pohánka, tatárka, tatárbúza, kruppa, haricska*
2. másodvetésben, búza, rozs, zab, rozs, Péter-Pál
3. hajdinaleves, tejes hajdinaleves, hajdinas vargányaleves
4. pogácsa, málé, gombuca, gánica

A fehér- (muravidéki köleses), a májas- (muravidéki hajdinas-májas) és a vérös- vagy feketekóbász (muravidéki hajdinas- véres hurka)

1. hajdinas-májas – barna, hajdinas-véres – fekete, köleses – fehér
2. rizs
3. véres: B, D, E; májas: B, C, E; fehér: A, E
4. köleskásás [köleses, fehér], véresek, köleskásás [köleses], májas, véres

A kerekrépa és a kerekrepából készült muravidéki ételek

1. IGAZ, HAMIS [savanyított], IGAZ, HAMIS [fiatal]
2. savanyított répa, tejes répa, tejfölös répa, húsos répa, rétesek, répás rétes

A dödölle

1. burgonya, bab, káposzta
2. burgonya és liszt, pirított hagymás zsírral vagy pirított hagymás-tejfölös zsírral, önálló ételként egy közös tálból, köretként, mákos, lusta asszonyok mákos tésztája

A muravidéki tökmagolaj

1. tökmagból, tökmagköpesztés, húsvétra, kamrában vagy pincében
2. 4, 1, 3, 6, 2, 5
3. 2, 3, 1

A vágottzsír

1. szalonnából, a disznóvágás második vagy harmadik napján, favindőben, kenyérre és héjában sült burgonyára
2. 3, 2, 7, 6, 5, 1, 4
3. IGAZ, HAMIS [nem használták erre], IGAZ

A vindüshus [vindőshús]

1. sertés, comb, oldalas és dagadó, favindőben
2. 2, 3, 1
3. IGAZ, HAMIS [csak a Muravidéken maradt fenn], IGAZ, HAMIS [melegen is]

A bubosturu vagy puposturu [búbos túró]

1. kúp, só, fokhagyma és őrölt pirospaprika, púpos túró vagy füstölt túró
2. 4, 6, 3, 5, 1, 8, 2, 7
3. IGAZ, IGAZ, HAMIS [sokáig eláll], IGAZ

A kukoricamálé

1. hétköznapi – tej, aludttej, tojás, zsír; böjti – tej, aludttej, tojás, tökmagolaj; ünnepi – tej, aludttej, tojás, cukros tejföl, szódapor, méz vagy cukor, zsír, szilvalekvár vagy dió
2. az ünnepi

A muravidéki kerekperec

1. fehérlisztből, kerek, hőkön sült
2. HAMIS [ünnepnapokon], IGAZ, HAMIS [húsokhoz és főzelékekhez], IGAZ
3. A termékenységet és a bőséget jelképezte a lakodalomban és a pasztán.

A hetési húsvéti pompos

1. fehér cipó, fél kiló, húsvét
2. házi kenyér [a hetési asszony pompost vitt helyette]
3. IGAZ, IGAZ, HAMIS [csak pompost vittek], IGAZ

A fumu

1. lakodalmi kalács, csecsemő [pólyásbaba], bőséges gyermekáldást, jövőt és életet
2. IGAZ, HAMIS [csecsemő], IGAZ, HAMIS [dramatikus játék kapcsolódott hozzá]

Az agrár- és élelmiszergazdaság

összefoglaló keresztretjvénye

1. tökrag, 2. bürke, 3. túró, 4. hőkön sült, 5. vindő, 6. pompos, 7. berkenye, 8. hajdina, 9. köles, 10. málé, 11. perec, 12. rozsz; kürtőskalács

TURIZMUS ÉS VENDÉGLÁTÁS

A muravidéki bogrács (pincepörkölt)

1. szabadtúzi főzőedény
2. pincepörkölt
3. só, bors, babérlevél, őrlött pirospaprika
4. vízzel és borral
5. Bográcsfesz

A turizmus és vendéglátás

összefoglaló keresztretjvénye

1. vöröshagyma, 2. marha, 3. krumpli, 4. vendégváró, 5. csípős, 6. szüret, 7. pörkölt, 8. sertés; halászlé

TERMÉSZETI KÖRNYEZET

A kapornaki forrás

1. IGAZ, HAMIS [sosem fagyott be], HAMIS [sosem száradt ki], IGAZ, IGAZ
2. ivásra, főzésre, mosogatásra
3. vödörben és korsóban, találkozóhely, kiöntötték a vizet
4. Akik rendszeresen fogyasztották, mind idős kort értek meg.

A Bakonaki-tó és az energiapontok

1. Dobronak mellett, Szent Vid-forrás, energiapontokat
2. a tó átlagos mélysége, a tó legmélyebb pontja, energiapontok száma, a tó szélessége, a tó hossza
3. amur, compó, ponty, keszeg, süllő

A Szent Vid-forrás a Bakonaki-erdőben

1. Bakonaki-erdő, szem, Szent Vitus, június 15-én, búcsú, dobronaki turizmus hete
2. HAMIS [és a szembetegségeket], IGAZ, IGAZ, IGAZ

A Zasuerdű, a völgyifalui legelő

1. IGAZ, HAMIS [többféle fa és bokor], IGAZ, HAMIS [annak másolata]
2. tölgyes-tővisescincér, szántó, néhány kiszáradt, legeltetés

A harangvirág [mocsári kockásliliom]

1. március-április, 10–25 cm, bókoló harang, bíbor vagy rózsaszín, gömb
2. hóvirág és kankalin, láperdő, alba
3. Mert a rétek kiszáritása és felszántása az eltűnését okozta.
4. a radamosi művelődési egyesületet, Dobronak Község címerében

A természeti környezet

összefoglaló keresztrejtvénye

1. tölgy, 2. energiapont, 3. gémeskút, 4. Laczó,
5. kalandpark, 6. tavasz, 7. cincér, 8. harang, 9. kápolna, 10. mérgező; tiszavirág

EGÉSZSÉG ÉS ÉLETMÓD

A lendvai gyógy- és termálvíz

1. kőolajat, Vizes Terma, paraffin, geotermális, fűtésre
2. forrás hőmérséklete, ilyen mélyre fúrtak le kőolajkeresés során, ekkor találtak meleg vizet, a Vizes Terma megnyitása, a lendvai gyógyfürdő elkészülte, a lendvai termálvíz gyógyvízzé nyilvánítása

Az egészség és életmód

összefoglaló keresztrejtvénye

1. hiper, 2. égési, 3. ásványvíz, 4. gyógyvíz,
5. kőolajvíz; Hévíz

IPARI ÉS MŰSZAKI MEGOLDÁSOK

A Lendva-vidék kőolaj- és földgázbányászata

1. C
2. Magyarország, Horvátország
3. szolgálati lakások, lakótelepek, közösségi épületek

Az ipari és műszaki megoldások

összefoglaló keresztrejtvénye

1. szivattyú, 2. Petesháza, 3. MAORT, 4. iskola, 5. MANÁT, 6. Nafta, 7. Völgyifalu; Zsolnay

SPORT

Az 1903-ban alapított lendvai labdarúgó-egyesület

1. Budapest – 1897, Alsólendva – 1903, Sheffield – 1857
2. IGAZ, HAMIS [jugoszláv], IGAZ, IGAZ, HAMIS [magyar], IGAZ

Gerencsér József pályafutása

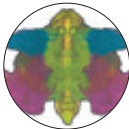
1. B
2. A
3. Nafta Tornaegylet
4. edző, műszaki vezető

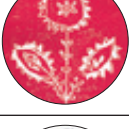
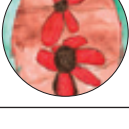
A sport összefoglaló keresztrejtvénye

1. állatpiac, 2. Tubi, 3. egyesület, 4. Hidegkuti,
5. Haladás, 6. Aranycsapat; Puskás

A Muravidéki nemzeti értékek gyermekszemmel című pályázat alkotásainak jegyzéke

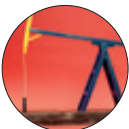
Kétdimenziós alkotások

hely.		tanuló/diák	oszt.	iskola	mentor	technika	old.
/		Magyar Miha	9.	1. Sz. Lendvai KÁI	/	vízfesték	12
II.		Ježovnik Eva	9.	Dobronaki KÁI	Šabjan Betti	tempera	22
/		Oletič Hana	9.	1. Sz. Lendvai KÁI	/	filctoll, ceruza	28
I.		Kepe Magor Márton	2.	1. Sz. Lendvai KÁI	/	színes papír	40
III.		Koren Tija	8.	Dobronaki KÁI	Šabjan Betti	tempera	42
I.		Tadina Peter	7.	1. Sz. Lendvai KÁI	Lebar Nedelko Zita	pasztell- kréta	46
/		Magyar Dunja	4.	1. Sz. Lendvai KÁI	Laslo Sabo Ingrid	tempera – monotípia	49
/		Magyar Maša	4.	1. Sz. Lendvai KÁI	Laslo Sabo Ingrid	tempera – monotípia	49

hely.		tanuló/diák	oszt.	iskola	mentor	technika	old.
/		Felső Viktorija	4.	1. Sz. Lendvai KÁI	Laslo Sabo Ingrid	tempera – monotípiá	49
/		Kopinja Enej	4.	1. Sz. Lendvai KÁI	Laslo Sabo Ingrid	tempera – monotípiá	49
/		Somi Adam	8.	1. Sz. Lendvai KÁI	/	ceruza	50
/		Farkaš Vanesa	4.	1. Sz. Lendvai KÁI	Gašpar Tot Anita	színes ceruza	52
II.		Ruzsics Gergő Zoltán	4.	1. Sz. Lendvai KÁI	Leonhard Ana	szén	56
III.		Dornfeld Áron	6.	Göntérházi KÁI	Šabjan Betti	linó- metszet	58
/		Žižek Alina	6.	Göntérházi KÁI	Šabjan Betti	linó- metszet	60
II.		Felšö Nikol	2.	1. Sz. Lendvai KÁI	Lebar Romana	filctoll, tempera	63
K		Radelić Anđelina	2.	2. Sz. Lendvai KÁI	Sabo Manuela	filctoll, vázfesték	84

hely.		tanuló/diák	oszt.	iskola	mentor	technika	old.
/		Prejac Teo	3.	2. Sz. Lendvai KÁI	Sabo Manuela	filctoll, vízfesték	84
/		Šarkezi Marijo	9.	Dobronaki KÁI	Šabjan Betti	tempera	96
/		Kovač Zselyke	1.	Dobronaki KÁI	Tot Olga, Magdič Varga Klaudija	színes ceruza	106
/		Sakač Vid	II.	Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer	Sabo Sibila [Lendvai KKI]	ceruza	106
/		Lebar Gor Ališa	9.	1. Sz. Lendvai KÁI	/	színes ceruza	108
/		Neugebauer Heidi	7.	1. Sz. Lendvai KÁI	Lebar Nedelko Zita	színes ceruza	130
III.		Zadravec Nika	1.	Dobronaki KÁI	Tot Olga, Magdič Varga Klaudija	színes ceruza	140
/		Magyar Dunja	4.	1. Sz. Lendvai KÁI	/	akvarell	148
/		Dobranič Iva	5.	1. Sz. Lendvai KÁI	Gašpar Tot Anita	színes ceruza	154

Háromdimenziós alkotások

hely.		tanuló/diák	oszt.	iskola	mentor	anyag	old.
/		Füle Zoja Ajda	7.	Göntérházi KÁI	Šabjan Betti	agyag	34
/		Gabor Ria	9.	1. Számú Lendvai KÁI	/	karton, búza, len, köles	34
III.		Csuka József	9.	Göntérházi KÁI	Šabjan Betti	agyag	36
/		Car Tilen, Grof Lana, Ježovnik Rok, Magyar Timon, Smodiš Taja, Timar Olivia, Varga Teo	7.	Dobronaki KÁI	Štampah Miha	karton, fa, festék	90
/		Car Emilia, Kovač Julija, Küplen Hana, Meričnjak Vid, Peterka Lajnšček Kim, Ratko Aleks, Toplak Dominik	3.	Dobronaki KÁI	Car Urška, Hajdinjak Slavica	papírmasé	114
K		Vuk Ema	I.	SPTŠ Murska Sobota	Sekereš Anita [Lendvai KKI]	karton, akrilfesték	150
K		Tot Teodor	9.	1. Számú Lendvai KÁI	/	fa, fém, elektromos elemek	166

Fotók jegyzéke

Oldal	Fotó készítője / forrása	Év- szám	Oldal	Fotó készítője / forrása	Év- szám
14	A Tomka család személyes archívuma	1890	92	Solarič David	2021
14	Režonja Kevin	2022	94	Solarič David	2019
24	Režonja Kevin	2021	98	Solarič David	2021
26	Režonja Kevin	2021	104	Solarič David	2021
30	Meszelics László	2013	104	Solarič David	2021
32	Režonja Kevin	2021	110	Balaskó Enikő	2021
38	Solarič David	2021	112	Solarič David	2021
44	Meszelics László	2017	116	Balaskó Enikő	2021
44	Meszelics László	2017	118	Solarič David	2021
45	Halácsy / OSZK	n. a.	120	Solarič David	2021
54	Režonja Kevin	2021	122	Meszelics László	2015
54	Režonja Kevin	2021	124	A Gostilna pri Lujzi fotóarchívuma	2019
68	Ábrahám Klaudia	2012	126	Vöröš Koni	2019
70	Lázár Lenke	2018	128	Solarič David	2021
72	† Dr. Varga József személyes archívuma	1970	132	Dr. Lendvai Kepe Zoltán	2014
78	Solarič David	2021	134	ARMA	2016
87	Király M. Jutka (szerk.): <i>Lendva 820 éve</i> = <i>820 let mesta Lendava</i> . MNTI. Lendva, 2013. 37.	1916	152	Režonja Kevin	2021
			172	Horvat Meštrovič Franc fotógyűjteménye	1946
			174	Gerencsér József személyes archívuma	n. a.

Irodalomjegyzék

Ábrahám Klaudia [2012]: Javaslat a Domonkosfai Porta Muravidéki Magyar Értéktárba történő felvételéhez. Muravidékre – MTIE, Dobronak.

Balaskó Enikő [szerk.]: Muravidéki Magyar Értéktár 2021. Muravidéki Magyar Önkormányzati Nemzeti Közösség, Magyar Nemzetiségi Tájékoztatási Intézet, Muravidéki Magyar Ifjúsági Szervezet, Lendva.

Bellosics Bálint [1891]: Az alsó-lendvai vásár. Vasárnapi Újság, XXXVIII. évf. 28. sz. 457–459.

Kepéné Bihar Mária, Lendvai Kepe Zoltán, Tivadar Éva [2014]: Hetés népi táplálkozása. Hogy ne menjen feledésbe 3. Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Lendva.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

908(497.4Lendava)
930.85(497.411=511.141)
39(497.411=511.141)

BALASKÓ, Enikő

Értéktárkönyv : feladatgyűjtemény a Muravidéki Magyar Értéktárról / [szöveg
Balaskó Enikő ; illusztráció Orbán Péter]. - Lendva : Muravidéki Magyar
Önkormányzati Nemzeti Közösség, 2022

ISBN 978-961-95465-1-2
COBISS.SI-ID 109457411

www.muravidekiertektar.si
hungarikum.hu